

42572

T.C.
YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

DÜRRÎ VE DÎVANINDAKİ TÂRİH MANZÛMELERİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Prof. Dr. İsmail AKGÖZÜLÜ

Yrd. Doç. Dr. Mustafa ÖZCANI

M. Şiyu

Danışman

Doç. Dr. Ahmet SEVGİ

Hazırlayan

M. Ziya BAĞRIAÇIK

VAN - 1996

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	1
-------------	---

GİRİŞ

Ebced ve Tarih Düşürme	3
------------------------------	---

• Divan Edebiyatında Ebced ve Tarih Düşürme	8
---	---

Tarih Manzûmelerinin İncelenmesi	19
--	----

I. Muhteva	19
------------------	----

II. Vezin	24
-----------------	----

Dürrî	25
-------------	----

I. Hayatı	25
-----------------	----

II. Sanatı ve Eserleri	28
------------------------------	----

Metin	32
-------------	----

I. Metin Kısımındaki Tarih Manzûmeleri	32
--	----

II. Derkanardaki Tarih Manzumeleri	194
------------------------------------	-----

Bibliyografya	221
---------------------	-----

ÖNSÖZ

Çalışmamız Van'lı bir şair olan Ahmed Dürri Efendi'nin divanındaki tarih manzumeleri hakkındadır. Bilindiği üzere tarih düşürme divan edebiyatımız içinde ayrı bir yere sahiptir.

Giriş bölümünde tarih düşürme hakkında bilgi vereceğimizden burada üzerinde fazla durmayacağız. Dürri divanının bilinen yegane nüshası İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi Bölümü, 3409 l'de kayıtlıdır. Bu nüsha 70 varaktır, ancak; ketebe kaydının bulunmaması, şiirlerin gelişi güzel sıralanması gibi özellikler taşıması dolayısıyla muhtemelen eksik bir nüshadır. Divan müretteb olmadığı için, tarih manzumeleri metin içinde âdeta serpiştirilmiş vaziyettedir. Ayrıca divanda şairin kardeşleri olan Sa'di ve Feyzi'ye ait gazel ve tarihler de vardır. Her tarih manzumesinin bitiminde tarih, rakamla da belirtilmiştir.

Dürri'nin olgunluk dönemi III.Ahmed zamanına rastladığından tarihler daha çok, III.Ahmet ve devlet adamlarının etrafında döner. Divanda 1281 beyit tutarında 154 adet tarih manzumesi vardır. Bu manzumelerden 64 tanesi derkenar kısmındadır. Metni kurarken devrin ses hususiyetlerine tamamen bağlı kalmadık. Zaman zaman bazı mısra ve beyitlerde ise vezin hataları görülmektedir.

Giriş bölümünde Ebcad hesabı ve tarih düşürme hakkında geniş bilgi vermeye çalıştık. Bu bilgiler doğrultusunda Dürri'nin sanatına ve bu konuda başkalarının görüşlerine de değindik.

Dürri'nin yaşadığı dönemin önemli sosyal ve siyasal yapısını da göz önüne alarak düşürdüğü tarihleri , o dönemin kronolojisi ile de tevsik ettik. Bunu yaparken adlarına tarih düşürülen şahsiyetler hakkında kısaca bilgi verdik.

Ayrıca Dürri'den bahsederken bu şahsiyetin aynı zamanda büyük bir sefir olduğunu da belirttik.

Araştırmamızı teklif ve metodları ile yönlendiren Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Üyelerinden değerli hocam Sayın Doç. Dr. Ahmet SEVGİ'ye şükranlarımı sunarım.

KONYA 1996

M.Ziya BAĞRIAÇIK

GİRİŞ

A. EBCED ve TARİH DÜŞÜRME

Ebced, Arap alfabesinin ilk tertibi ve harflerinin taşıdığı sayı değerlerine dayanan hesap sistemidir. ¹ Bir başka tarifte ebced, Arap alfabesindeki harflerin kolay öğretilmesi ve bellekte kalması için düzenlenmiş sözcüklerin ilkidir. ²

Arap yazısı hakkında bilgi veren klasik kaynaklarda, alfabedeki harflerin önceleri "et-tertibü'l-ebcedî" denilen sıralamada görüldüğü şekilde düzenlenmiş oldukları ifade edilmekte; dini metinlerde ise bu tertibin başlangıcı Hz. Âdem'e kadar çıkarılmaktadır. Hz. Peygamber devrinde de kullanılan ebced tertibi, Emevî Halifesi Abdülmelik b. Mervân zamanında (685-705) değiştirilerek yerine Nasr b. Âsım ile Yahyâ b. Ya'mer el-Udvânî'nin hazırladıkları, birbirine benzer harflerin ardarda sıralanması esâsına dayanan bugünkü "hurûfü'l-hecâ" tertibi getirilmiştir. ³

Ebced kelimelerinin manası için birçok rivâyetler ileri sürülmüşse de bunların itimada şayan olmayan rivâyetlerden ibaret olduğu kabul edilmektedir. Ebced harflerinin rakamlarla olan münâsebeti çok eski devirlerden beri kabul edilen bir husustur. Her harfin bir rakama delâlet etme vasfından hareketle Ebced Hesabı denilen bir sistem vücûda getirilmiştir. ⁴

Ebced, aslında alfabedeki harflerin kolaylıkla hatırd tutulmasını sağlamak için eski dönemlerde geliştirilmiş bir formül

---

¹ İslam Ansiklopedisi, cilt 10, TDV Yay., İst. 1994, sf. 68

² Ebced Hesâbı, Muharrem Mercanlıgil, Ankara 1960, sf. 15

³ Ahmed Şevki en Neccâr, "el-Ebveddiyyetü'l-'Arabbiye lemhatûn ve nazratûn", ed-Dâre, II / 8, Riyad 1976, sf. 161

⁴ Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, "Ebced Hesabı Maddesi", c.2, Dergah Yay. İst. 1977, sf. 406

olup, gerçekte bir anlamı olmayan kelimelerin ilki "ebced" (abucad, ebuced) şeklinde okunduğu için bu adla anılmıştır. Bu formülde yer alan kelimeler şunlardır; ebced, hevvez, hutti, kelemen, sa'fes, karaşet, sehaz, dazağ.

Türkçe'de bu tertibin son kelimesi, ayrı bir rakam değerine sahip olmayan lamelif (ل) ile bitirilerek dazığlen şeklinde söylenmekte ve ardına da daimâ Mü'minûn sûresinin 14. ayetinin sonunda yer alan "fe-tebârekallâhu ahsenü'l-hâlikin"

فتبارك الله احسن الخالقين ibaresi eklenmektedir. ⁵

Aşık Çelebi, Meşâirü's-şuarâ adlı eserinin mukaddimesinde bu isimlerin eski Yemen hükümdarının adı olduğuna işaret eder. ⁶

Ebced sisteminin İbranice ve Ârâmice'nin de etkisiyle Nabâticeden Arapçaya geçtiği kabul edilmektedir. ⁷ Çünkü harflerin ebced tertibinde dizilişi bu dillerin alfabelerindeki sıraya uygundur ve harflerin aşağıda açıklanan sayı değerleri de onlarınkiyle aynıdır. Araplar arasında benimsenmiş olan bu tertipteki sekiz kelimededen "revâdif" denilen son ikisi hariç diğerlerinin, Hz. Şuayb kavminden gelen ve Arap yazısının mücidi oldukları kabul edilen altı Medyen (medâin) hükümdârının veya altı şeytanın yahut da günlerin adı olduğu şeklindeki rivâyetler ilmi bir değer taşımayan folklorik unsurlardır. Ebcedle ilgili olarak bazı hadislere de rastlanmakta, ancak İbn Teymiye bunların başlıcalarını verip râvîlerini tenkid ederek güvenilir olmadıklarını açıkca ortaya koymuş bulunmaktadır. ⁸

Hal böyle olunca yukarıda Meşâirü's-şuarâ'nın mukaddimesinde

---

⁵ İslam Ansiklopedisi, "Ebced Maddesi", c.10, TDV Yay., İst. 1994, sf. 68

⁶ Aşık Çelebi, Meşâirü's-Şuarâ, sf. 11b.

⁷ İslam Ansiklopedisi, "Ebced Maddesi", c.10, TDV Yay., İst. 1994, sf. 68

⁸ Mecmû'u fetâvâ, sf. 59-62

bahsedilen, ebcedi meydana getiren sözcüklerin her birinin Yemen hükümdarının adını taşıması şeklindeki görüşü ilmi boyuttan uzaktır.

Bir rivayette Hz. Ali ve İbn. Abbas'a dayanılarak her kelimenin Hz. Adem'in cennetten ayrılışı ile tövbesi arasında geçen sürenin çeşitli safhalarını ifade ettiği öne sürülmekte, bir başka rivayette ise, ilk altı kelimedede yer alan harflerden her birinin esmâ-i hüsnânın birine karşılık olduğu, yani ilk altı kelimenin Allah Teâlâ'nın çeşitli güzel isimlerinin ilk harflerinin bir araya getirilmesiyle meydana çıkarıldığı iddia edilmektedir. ⁹

Nitekim İsmail Hakkı Bursevî Esrârü'l-Hurûf adlı eserinde bu konuya geniş yer ayırmıştır. Ayrıca ebced tertibindeki her harfin sırasıyla kainatı oluşturan dört esas unsurdan (anâsır-ı erbaa) ateş, hava, su ve toprağa delâlet ettiği görüşü de benimsenmiştir.¹⁰ Tarih boyunca ebced harflerinin değişik sistemlere göre farklı şekillerde sayı değerleri ortaya çıkmış ve bunların birbirleriyle mukâyesesi neticesinde de izah edilmesi güç, şaşırtıcı eşitlikler ve benzerlikler bulunarak konu ile uğraşanlara halk tarafından bu kelimelere ve rakamların bazı sırlara ve fevkalade özelliklere sahip oldukları inancı benimsenmiştir. ¹¹

Aynı veya yakın anlamlara gelen bazı değişik kelimelerin ebced karşılıklarının aynı sayıyı verdiği görülmektedir. Nitekim "Allah" ve "Hilâl" kelimelerinin ebced değerleri (66) eşit olduğundan, Türk bayrağındaki Hilâl Allah'ı sembolize eder. Ayrıca Türkçe bir deyim olan "iş 66'ya bağlamak" da bu sebeple Allah'a havale etmek şeklinde izah edilmiştir. ¹²

⁹ İsmail Yakıt, Türk İslam Kültüründe Ebced Hesabı ve Tarih Düşürme, İst. 1992, sf.15

¹⁰ İbn Haldun, Mukaddime, c.2, (trc. Süleyman Uludağ), İst. 1982, I, 403-407

¹¹ İslam Ansiklopedisi, "Ebced Maddesi", c.10, TDV Yay. İst. 1994, sf.68

¹² a.g.e., Sf 68

Bu tür kelimeler hem anlamları hem de sayı değerleri bakımından çeşitli sanat gösterisi ve söz oyunu yapılmasına imkan verdiklerinden şairlerce sevilip sıkça kullanılmıştır. Bu bakımdan özellikle divan şiirinde beyitlerin nüktesiyle birlikte iyice anlaşılabilmesi için kelimelerin ebcedle ilgisini göz önünde bulundurmak gerekir. Ebced sistemi, İslâm dünyasında özellikle tasavvuf, astronomi, astroloji, edebiyat ve mimari alanlarıyla cifr ve vefk'e ¹³ ait konuları geniş anlamda içine alan havas ilminde, ayrıca sihir ve büyüçülükte kullanılmıştır. ¹⁴

Ayrıca günlük ve çeşitli ihtiyaçlar için rakam yerine kullanılmıştır. Yalnız bu harfler rakamlar gibi soldan sağa değil, sağdan sola doğru yazılmışlardır. Arap harfleriyle yazılmış olan Türkçe kitaplarda önsöz, sunma, beğence, içindekiler ve dizin gibi kitabın asıl bölümlerinden ayrı olan sayfalar bu harflerle numaralandırılmıştır. Matematik ve fizikte ise ebced, değerler yerine kullanılmıştır. Harflerin sayıları göstermesi niteliğine dayanılarak, ebced, yukarıda da belirtildiği üzere büyü yapmakta da kullanılır. Ebcedin her harfinin bir Tanrı adına ve doğal güçlere karşılık olduğu sayılmış; bir yandan sayı ile harf arasındaki ilişkiler, öte yandan bunlara karşılık olan simgeler sayesinde sırrı bir yol doğmuştur. ¹⁵ Harflerin buna benzer bir kullanımına, ortaçağda, mutasavvıf Yahudilerin eski Ahit yazımlarında da rastlanmaktadır. ¹⁶

Hemen her alfabedeki harflerin çok eskiden beri rakam olarak birer karşılığın bulunduğu, bir başka deyişle harflerin rakam yerine de yazıldığı bilinmektedir. Bunlar arasında en çok tanınanlar

---

¹³ (cefr) kayıptan haber veren bir bilim; (vefk) tılsımlı, gizemli dua ve istek

¹⁴ a.g.e., sf. 68

¹⁵ Muharrem Mercanlıgil, Ebced Hesabı, Ankara 1960, sf.29-31

¹⁶ İslam Ansiklopedisi, Sanat Ansiklopedisi,
Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü "Ebced Maddeleri"

İbrânî-Sûryânî, Grek ve Latin harf sayı sistemleridir. "Ebced hesabı" denilen ve Arap alfabesinin ebced tertibine dayanan rakamlar ve hesap sistemi müslüman milletler arasında kullanılmaktadır. İslam kültüründe bundan başka, yine ebced harflerinin sayı değerlerine dayanan bir de hisâb-ı cümel bulunmaktaysa da gerek ilim, sanat ve edebiyat alanlarında gerekse halk arasında asıl tanınmış olan ebced hesabıdır.¹⁷

Ebced hesabındaki harflerin sayı değerleri, hesaplanışlarındaki farklılıklara göre el-cümelü'l-ekber, el-cümelü'l-sağır, ve el-cümelü'l-asgar gibi değişik isim ve tasniflerle ele alınmıştır. Bunların birincisi olan el-cümelü'l-kebir asıl ebceddir. Çeşitli sahalarda yaygın biçimde kullanıldığı bilinen asıl ebced "tarih düşürme" adı verilen edebî sanatta tek sistem olarak benimsenmiştir.¹⁸

Ebced mîmaride, özellikle Mimar Sinan tarafından yapılan yapılardaki nisbetlerin belirlenmesinde ve modüler düzenin teşkilinde bu kelimelerin delâlet ettiği sayılardan faydalanmak suretiyle kullanılmıştır.¹⁹

Ebced tasavvufta ayrı bir öneme sahiptir. Genel olarak Şif kaynaklı zannedilen, gerçekte kökenleri Mısır ve Hint gibi geleneksel medeniyetlere dayanan, evrensel gerçeklerin sırrı niteliklerine ulaşmayı amaçlayan bu harf sembolizmiyle ilgilenenlerin başında gelen Muhyiddin İbnü'l-Arabî'nin eserlerinde konuyla ilgili geniş açıklamalar vardır.²⁰ XVII.yy. mutasavvıflarından

---

17 İslam Ansiklopedisi, c.10, TDV Yay., İst.1994, sf. 68

18 a.g.e., sf.69

19 Atilla Arpad "Sinan Camilerinde Kutsal Boyutlar ve Modüller Düzen", TDA, 1984 sf.28

20 İbnü'l-Arabî, el-fütühat, I., sf. 231-361

İsmail Hakkı Bursevi, tasavvuf ehli arasında ebced harfleriyle ilgili olarak yapılan izahları Esrâru'l-Hurûf adlı eserinde toplamıştır.²¹

XX. yy. İslam âlimlerinden Sâid Nursi'nin de bu metotla Kuran'ın otuz yerinde Nur risâlelerine işâret edilmiş olduğunu açıklamaya çalıştığı görülür.²² Bilhassa Hurûfilikle Bektaşilik'te ve genel olarak bütün tasavvufi edebiyatlarda ebced harflerinin bazı sırları ve rakam değerlerinin de çeşitli havassı olduğu yolunda yaygın bir kanaati yansıtan manzum veya mensur bir çok örnek bulmak mümkündür.²³

B. DİVAN EDEBİYATINDA EBCED ve TARİH DÜŞÜRME

Ebced kelimesi divan edebiyatında bir remiz ve mazmun olarak yer almıştır. Bu kullanılışta kelimenin hem ebced hem de Nâbi'nin, "Ana ma'lûm idi esrâr-ı kitâb-ı melekût / Gelmeden levh-i hicâya kelimât-ı ebûced" beytinde görüldüğü gibi "ebuced" şeklindeki okunuşu söz konusu edilmiş, ayrıca beyitlerde bu kelime ile yapılmış başka tamlama ve kavramlara da yer verilmiştir. Birinci okunuş öncelikle alfabeyi ifade ettiğinden bir işe yeni başlayanlar için "işin alfabesinde" anlamına gelmek üzere "işin ebcedinde" denildiği gibi "yeni okumaya başlamak" anlamına da "ebced okumak" tabiri kullanılmıştır.²⁴

---

21 Ahmed Said Süleyman, "Vahdetül-Vücut ve Ba'zû'l-eskâri'l-Bâtıniyye fi kütübi't-Türkiye li İsmail Hakkı el-Bursevî ma'â nakli risâletihî'l-mahtuta "Esrâri'l-Hurûf" ilâ lugatî'l-'Arasiyye", MMLA (1968), sf.1, vd.

22 DİA, VII, sf.216-217

23 İslam Ansiklopedisi, c.10, TDV. Yay. İst. 1994, sf. 70

24 a.g.e., sf.70

Meselâ Fâzıl'ın

"Allâme-i fûnûn-ı dü-âlem iken meded

Cevr-i felek bu bendeni başlattı ebcede"

beytinde geçen ebced bu anlamdadır. Kelimenin "ebuced" şeklinde okunuşu ise Türkçe'nin ses uyumuna sokulup "eb u ced" biçiminde söylenerek "baba ve dede" anlamına alınmış ve cinas sanatına vesile kılınmıştır. Bazı manzum eserlerde "ebced-hân" (yeni okumaya başlayan çocuk) ve "hâce-i ebced" (ilk okul hocası) kelimelerine de yer verildiği görülmektedir.²⁵

Ebced, esas olarak konumuzu teşkil eden Tarih Düşürme'de sistematik olarak kullanılır. Tarih düşürme, herhangi bir olayın tarihini ebcedin sayı değerleriyle saptama işidir.²⁶ Harflerin toplamı belirli bir hicret yılını gösteren bir sözcük, bir tamlama bulmak, mısra ya da bir beyit yoluyla yapılır.²⁷

Ebced alfabesindeki harfler, sayı değerlerine dîvan edebiyatında da kullanılmış ve "tarih" adı ile bir sanat olarak edebiyat tarihimize geçmiştir. Belirli bir tarihi işaret eden söz ve deyişlere yapılan bu işe "tarih düşürme" ya da tarih koymak, tarih çekmek, tarihlemek; tarih düşürene de "müverrih" ²⁸ denir.

Dîvan edebiyatında tarih çok çeşitli konularda yazılmıştır. Bir şehrin fethi, bir zafer kazanılması, padişahların tahta geçişi, ünlü bir kişinin ölümü, bir binanın, sanat eserinin yapılması gibi konularda şâirler Tarih düşürmüşlerdir. Edebiyatımızda daha çok mısra

---

25 a.g.e., sf.70

26 Muharrem Mercanlıgil, Ebced Hesabı, Ankara 1960, sf.31

27 a.g.e., sf.31

28 Hüseyin Kâzım Kadri , Büyük Türk Lugatı "tarih maddesi", c.3, İst.1928

halinde olan bu tarihlerle, geçmiş yüzyılların önemli olayları saptanmış bulunmaktadır. Yukarıda belirtilenlerin dışında evlenme, doğum, bir görev atanma ve hatta sakal bırakma gibi günlük ve çok önemsiz olaylar için dahi tarihler düşürülmüştür.

Hemen hemen her şairin divânında bu tür olaylar için düşürülmüş Tarihler bulunur. Tarih genellikle kıt'a nazım şekliyle yazılır. Bir beyit, bir mısra, kısa vezinli bir söz veya tek kelimeyle bile Tarih düşürülmüştür. Ayrıca Tarih düşürmede ve Tarihlerde türlü sanatlar ve oyunlar gösterilmiştir.

Şimdi divan edebiyatımızdaki tarih düşürme seyrine bir göz atalım. Önceleri, genel olarak sözcük ve yarım tümceler halinde düz sözcüklerden ibaret olan tarih, sonradan mısra şeklini alarak edebiyatımıza yeni bir türe değil ancak yeni bir san'ata başlangıç olmuştur.

Edebiyatımızda kimlerin tarih düşürdüğü konusuna geçmeden önce tarih türleri hakkında bir açıklama yapalım.

Tarih türlerini şu şekilde sınıflandırabiliriz;

a- Sözcük Tarih

Tarih, mısra içindeki sözcüklerden birinde ya da birkaçında olur. Bu şekil tarihe "terkîb-i târihi" de denir.²⁹ Aşağıdaki beyitte âhirân kelimesi Tarihtir ve ebced hesabına göre harflerin sayı değerlerinin tamamı II. 857 yılını gösterir.

Feth-i İstanbûl'a fırsat bulmadılar evvelün

---

²⁹ Muharrem Mercanlıgil, Ebced Hesâbı, Ankara 1960. sf.65

Feth idüp Sultan Mehmmmed didi târih âhirûn (Avni)

آخرون

b- Tam Târih

Tam târih, harflerinin tamamı, bir olayın yılını artıksız ve eksiksiz olarak gösteren târihlerdir. Târihin "tam" olduğu bir evvelki mısırâda bildirilir.³⁰ Aşağıdaki beyitte, bütün harflerin sayı değerlerinin toplamı H.1202 yılını göstermektedir.

Tezevvüc itdi Âsım beyefendi (Sürûri)

Tam tarihte tarih düşürülen olayı anlatan kelimelerin sayı değeri eksik gelirse, hesâbı tamamlamak için mısraa başka kelimeler de katılır.

c- Bilmeceli Tarih

Tam tarih düzenlenemediği, yani mısranın harflerinin toplamı düşürülmek istenen târihten artık yada eksik geldiği zaman, bu sayı, ihtiyaca göre çıkarılır ya da eklenir. Yapılacak iş daha önceden bildirilir. "Muammâ"lıca olan bu târihlere "ta'miyeli târih" denmiştir.³¹

Aşağıdaki beyitte, 2. mısradaki harflerin sayı değerlerinin toplamı 2003'tür. Bundan "leşker-i küffâr" tamlamasının sayı değeri olan 851 çıkarılırsa H. 1152 yılı bulunur.

Çıkarup leşker-i küffârı didûn târihin

---

³⁰ a.g.e., sf.67

³¹ a.g.e., sf.72

Belgrad kal'asını aldı Mehemed Paşa (Koca Ragıp Paşa)

d- Noktalı Harflerle Tarih

Mısraın yalnız noktalı harfleri hesaba katılarak düşürülmüş olan ve noktalı harflerinin sayı değerleri toplamı bir olayı bildiren tarihlerdir.

Tarihin "noktalı" olduğu, önceden "mu'cem, cevher, cevherî, cevherdar, mücevher, gevher, güher ya da menkut" sözleriyle işaret edilir.³²

Surûri'nin şu tarihinde olduğu gibi;

Kaadı-i belde-i Ebâ Eyyûb

İrmeyûb zapt-ı mansıba hayfâ

Oldu târih-i rihleti menkut

Etti Osman Efendi azm-i bakâ (1219)

ایتدی عثمان افندی عزم بقا

Üçüncü mısradaki "menkut" sözcüğü tarihin, "Etti Osman Efendi azm-i bakâ" mısraın noktalı harflerinde olduğuna işarettir.

e- Noktasız Harflerle Tarih

Noktalı tarihin tersine olarak, yalnız noktasız harflerin sayı değerleriyle düşürülmüş olan tarihlerdir. Bu tarihler içinde "mühmel, sâde yada bînakut (90)" sözcükleriyle tarihin biçimi işaret edilir.³³

Hurûf-ı sâdelere eyledim tahrîr târihin:

---

32 a.g.e., sf.75

33 a.g.e., sf.76

Bekir Ağa kurub sūr-i tezevvūc ber-murād oldı (1192)

بکر اغا قوروب سور تزج بر مراد اولدی

İkinci mısradaki noktasız harflerin sayı değerleri toplamı 1192'dir.

f- Noktalı ve Noktasız Harflerle Târih

Mısırâdaki noktalı ve noktasız harflerin sayı değerleri eşit olan ve bunların toplamı olayın yılını gösteren tarihlerdir.³⁴

Kıldı cumhûrı perâkende cüyûş-ı mü'minin (Sûrûri)

قلدی جمهورى پراکده جیوش مؤمین

Noktalı harflerin sayı değerleri toplamı 608'dir. Noktasız harflerde 608 tutmaktadır. Ve ikisinin toplamı 1216 olup olaya tekâbûl etmektedir.

g- Katmerli Târih

"Düta, dübalâ yada muzaaf" denen bu tarihte, mısraın harfleri, belirtilmek istenen yılın iki katını gösterir. İki kattan daha çok olanları da vardır. Üç katlılarına "sefa" denmiştir. ³⁵ Târih-i dü-tâ diye de anılır. Aşağıdaki mısraın harflerinin sayı değerlerinin toplamı H.1214 yılının iki katı, yani 2428'dir.

قاچدی کافرلرده مصره واردی ارباب غزا

Kaçdı kâfirler de Mısır'a vardı erbâb-ı gazâ (Sûrûri)

h- Katıp Atma Yoluyla Târih

---

34 a.g.e., Sf. 77

35 a.g.e., sf. 77

Bu tarihte bir çeşit toplama ve çıkarma işlemi vardır. Ve tarih hesaplanırken yapılacak işlem, uygun bir şekilde bildirilir.³⁶

Aşağıdaki mısrada 1142 yılında, Eşref Hân'ın Osmanlılara yaptığı savaşta yenilerek kaçması üzerine, Müştak:

Eşref ez-tig-i Pâdişâh güriht اشرف از تیغ پادشاه کریخت

1723 - 581 = 1142 tarihini düşürmüştür. Eşref, Padişah kılıcından kaçtı anlamına gelen mısradaki "tig-i pâdişah"ın sayı değeri olan 1723'te kaçan "Eşref"ın sayı değeri olan 581 düşürülerek 1142 rakamı bulunur.

1- Aktarmalı Târih

Eski adı "nakl-i yekdiğer usûlü" olan bu târih, sanatlı tarihlerin en güçlülerindenidir. Tarih, iki mısradan meydana gelir. Mısralar birbirine eşit birer tarih gösterir. Zor bir târih olduğu için nâdiren kullanılmıştır.

1- Târih Mısraları

Her mısraı bir tarihi gösteren beyitler ve dörtlükler de vardır. Bütün mısraları aynı rakamı veren uzun koşuklara da rastlanmaktadır.

Kırkları her halde Mevlâ muîni eyleye (1215)

Sinni kırk oldı Cenâb-ı şeh Selîmin bu sene (1215-Sürûri)

---

36 a.g.e., sf. 79 - 80

قرقلری هر حالده مولی مهینی ایلیه

سنی قرق اولدی جناب شه سلیمین بو سنه

Bu beytin her iki mısraı da ayrı ayrı 1215 tarihini vermektedir.³⁷

j- Tarih Beyti

Harflerin tamamının sayı değeri bir olaya tarih olan beytlere de rastlanmaktadır. Bunların çözümünde iki mısraı birden hesaba katmak gerekir. ³⁸

Sehm ile meydanda aldı menzili

سهمله میدانده الدی منزلی

Dikdi taş Sultan Selim-i Kâm-bîn

دیگدی طاش سلطان سلیم کامبین (Sürûri)

436 + 770 = 1206

k- Söz ve Anlamca Târih

Ebced hesabı ile düşürülmüş olan târihlerden söz ve anlam olarak da olayın rakamını bildiren mısralar vardır.

Dürri-i bende dıdı lafzen ü ma'nen târih

Kayd-ı sulh eyledi yüz onda Reîsü'l-Küttâb (Dürri - 1110)

l- Karışık Târih

Şimdiye kadar zikredilen târih türlerinin, birkaçını birden içine alan mısralar da bulunmaktadır. Örneğin Güldeste-i Riyâz-ı İrfan'daki bir dörtlükde tam 64 târih tespit edilmiştir.³⁹

Kenz-i bâb-i Enderûn meftûh kilik-i hâssına

کنزباب اندرون مفتوح کلک خاصنه

³⁷ a.g.e., sf.83

³⁸ a.g.e., sf. 85

³⁹ İsmail Belig, Güldeste-i Riyâz-ı İrfan, Tarih-i Bursa, Bursa1302, sf.159

Nakl-i pürzer kaydeder bu asra "Târih-i Atâ"

نقل پرزقید اید ربوعصره تاریخ عطا

Hasan Hakkı'nın bu beytinde de 80 tane 1921 tarihi çıkmaktadır. 40

Bu türlerin yanında ebced hesâbı dışında târihler de vardır. Bunlar, sözle tarih ve bilmece yollu tarihlerdir.

Dîvan edebiyatında da kullanılan bu târih türlerinden sonra edebiyatımızda ki ilk örneklerine ve de kimlerin tarih düşürdüğü konusunu incelemeye çalışalım.

Mısra biçimindeki ilk tarihi Hızır Bey'in 41 yazmış olduğu, çeşitli kaynaklarda ve söylenti olarak tekrarlanmakta, hatta, ebced hesabı ile tarih düşürmeyi Hızır Bey'in bulduğu söylenmektedir.42 Fatih Sultan Mehmed'in yaptırdığı bir câmie târih olan:

Câmiun zîde ömrü men ammereh 43 (850)

جامع زيد عمر من عمره

Mısraı Hızır Bey'indir. Bundan sonra raslanan ve İstanbul'un fetih yılı için Fâtih'in düşürdüğü:

Feth-i İstanbul'a fırsat bulmadılar evvelün

Fethedip Sultan Mehemed didi târih: āhırūn (857)

اخرون

mısraları Türkçe ilk manzum tarihlerdendir.44 Söylentilere ve

40 Muharrem Mercanlıgil, Ebced Hesabı, Ank.1960. sf.88

41 Hızır Bey Sivrihisar doğumlu olup, Nasreddin Hoca'nın torunu olduğu söylenir. Fatih çağı bilginlerindedir.

42 Belagat-i Osmaniyye, sf. 183

43 Anlamı: "Bu camii yapanın ömrünü artırsın"

44 Muharrem Mercanlıgil, Ebced Hesabı, Ankara 1960, sf.37

görünüşe rağmen tarihin Hızır Bey tarafından bulunmuş olduğunu bir belgeye bağlamak güçtür. Zira bu tarihten önceki yıllara ait olan mısralara da rastlanmaktadır.

"Âhirûn" sözcüğü ile İstanbul'un fethine tarih olan beyit, rastladığımız Türkçe tarihlerin en eskisidir.⁴⁵ Hızır Bey yada Fatih Sultan Mehmed tarafından açılan bu yol 900-1000 yılları arasında gelişmiş ve devrin şairleri tarih düşürme sanatını çokca kullanarak geliştirmişler ve de güzel örnekler vermişlerdir.

XI ve XII yy.larda bu sanat yeni bir gelişme dönemine girmiştir. Çoğu şair tarih düşürmeyi denemiş ve divanlarında da yer vermişlerdir. Divan şairlerinden Bursalı Hâşimi için, Ahmed Cevdet Paşa "tarih sanatının başı oldu" diyerek taltif eder.⁴⁶ Hicri IX. yy.da ilk örneklerine rastlanılan bu sanat (tarih düşürme) XI. ve XII yy.larda olgunlaşmasını tamamlayarak ileriki yüzyıllara da iyi bir zemin hazırlamıştır.

1200 yılından sonra büyük şair Surûri ile âdeta bu sanat zirveye tırmanmış ve altın çağını yaşamıştır. Surûri hiciv ve şakalarıyla ün yapmış bir şairdir.⁴⁷ Zekice düşürdüğü tarihler meşhurdur. Sürûri kendisinden önce ve kendisiyle çağdaş olan şairlerin tarihlerini "Sürûri mecmuası" adı altında bir mecmuada toplamıştır. Süruri yalnız devrinin olayları ile yetinmeyip eski dönemlerden mülhem tarihler de düşürmüştür.

Hemen hemen tüm Padişâhların cülûslarına tarih düşürmüştür.

---

45 a.g.e., sf. 39

46 Belâğat-ı Osmanîyye, sf. 186

47 Asıl adı Seyyid Osman olup XII yy. şairlerindedir. Sünbülzâde Vehbi ile çağdaştır.

Ayrıca kendisinden önceki düşürülen târihleri de beğenmeyerek bazılarına yeniden târih düşürmüştür. Kendisi altı yaşında iken yapılmış olan bir atanmaya sonradan söylediği aşağıdaki tarih bunlardandır:

Mih için belde-i İslambola davet olunup

Râgıb-ı ehl-i suhen vâli-i şehri sahba

Bulmamış mısra-ı âzâde biri vaktinde

Gerçi yazmış idi târih-i kudûmün şuarâ

Ben sabi olmasam ol dem der idim târihin:

Geldi revnakda sadr oldı Mehemed Pâşa (1170) ⁴⁸

کلدی رونقده صدر اولدی محمد پاشا

Bu sanata ait hazır bulduğu gereçlerin bolluğu, sağlam edebiyat bilgisi, işlek zekası, çağın sosyete çevrelerinde ve ileri gelenler arasında "tarih söylemeye düşkünlük" ve kendisinin de hevesi, Sürûri'yi tarih düşürme sanatında ünlü bir usta yapmıştır.⁴⁹

Bu yüzyıllardan sonra da tarih düşürme sanatı hemen hemen her divan şairinin divânına girmiştir. Hatta Tanzimat ve Servet-i Fünûn edebiyat dönemlerinde de devam eden tarih düşürme sanatına bu devirlerde de başarılı mısralar eklenmiştir.

---

⁴⁸ Muharrem Mercanlıgil, Ebcad Hesabı, Ank. 1960, sf.46

⁴⁹ a.g.e., sf. 53

C- TÂRİH MANZÛMELERİNİN İNCELENMESİ

I. MUHTEVÂ

Bilindiği üzere Dürri'nin yaşadığı dönem olan XVII. yy. III. Ahmed'in Saltanat sürdüğü yıllardır. Aslında II. Mustafa'nın son zamanları ile de çağdaş olmasına rağmen dîvânında III. Ahmed'e olan sitâyîşleri ve düşürdüğü târihlerin bir çoğunun III. Ahmed'in icraatlerinden mülhem olması, Dürri'nin olgunluk dönemini III. Ahmed zamanında ikmâl ettiğini göstermekle beraber zâten dönemin tarih kronolojisi takip edildiği zaman durum açıkca ortaya çıkacaktır. Divanında ki ilk Tarih III. Ahmed'in tahta çıkışına dâirdir. Ancak divan müretteb olmadığı için son târih ise III. Ahmed'den iki dönem önce hükümdar olan II. Ahmed'in cülûsunu müjdeleyen (1102) târih manzûmesidir.

Biz tarihleri incelerken kronolojik sırayı değil nüshadaki orjinal sırayı (tertibi) dikkate aldık. Dolayısıyla divanda ilk sıradaki tarih manzûmesi olan III. Ahmed'in tahta çıkışını anlatan "TÂRİH-İ CÛLÛS" (1115), kronolojiyle tevsfk edeceğimiz ilk tarihi teşkil edecektir.

a- Tarih-i Cülûs: Divandaki ilk tarih manzûmesidir. İki beyittir.

Didi târih-i sâlini Dürri

Pâdişâh-ı zamân Ahmed Hân (1115)

پادشاه زمان احمد خان

"22 Ağustos = 9 Rebîülâhir, Çarşamba, M. 1703 = H.1115"

IV. Mehmedin ikinci oğlu Edirne vâk'ası üzerine hal edilen II. Mustafa'nın öz kardeşi olan III. Ahmed 30 yaşında tahta çıkmıştır. 23. Padişahtır. Son derece zeki, kurnaz ve aynı zamanda hassas ve zarif bir zât olan III.Ahmed, hattât ve şairdir.Mahlası"**necib**"dir. 50 Divanda (1115) tarihli manzûmelerinde kayda değer olaylar olmadığı için sadece zikretmekle yetineceğiz.

Bunlardan sonra (1114) tarihli bir manzume dikkati çekmektedir Dürri bu manzûmede II. Mustafa devrinin Vezîr-i azamlarından Râmi Mehmet Paşa'ya tarih düşürmüştür. Daha doğrusu vezirliğe tayini için düşürölmüştür. Karlofça sulhünde Baş-murahhaslık etmiş olan bu Reisü'l-küttâb Râmi Mehmet Paşa sulhün akdinden sonra Kubbe vezirliğine yükselmiş ve pâdişahın hocası olduğu için âdeta diktatör vaziyetinde bulunan şeyhü'l-İslâm Feyzullah Efendi gözüne girerek Vezir-i -a'zâm olmuştur.⁵¹

Bu manzûmeden sonra (1116) tarihli manzûmeler yer alır. Bu mânzumeler arasında bir tanesi Ayosofya Camii ile ilgilidir. "Sultan Ahmed Hânın Câmî-i Ayosofiyyeyi İlbas Buyurdukları Târihtir." adını taşıyan bu tarih manzûmesinde kuvvetli bir şair sezişi kendini hissettirmektedir.

*Ayosofiyye elhak cennet-i a'läya dönmüşdür
Acâib zîb üfer virdi ana bu hil'at-ı zîbâ
İlâhi bu makâmı ma'bed-i İslâm edip dâim
Tezelzül görmeye erkân-ı pâki haşre dek kat'a
Didi fermân-ı şâhenşâh ile târihini Dürri
Ayosofiyyeyi Hân Ahmed ilbâs eyledi hâlâ*

50 İsmail Hami Danişmend, Osmanlı Tarihi Kronolojisi, 2. Baskı 1961 c.4, sf.1

51 a.g.e., c.3, sf. 521

Yine (1116) tarihli manzûmelerden olan "Sultan Ahmed Hânın Kalaylı Ahmed Paşayı Kandiyeden Getirip Mührü verdiği Tarihtir." başlıklı tarihte Enişte Hasan Paşa'nın azıyla Kalaylıkoz Ahmed Paşa'nın sadâretinden bahsedilir. Ahmed Paşa Kayserili olup Girit valiliğinden sadrâzam olmuştur.⁵²

(1117) tarihli manzûmelere gelince diğer bir vezir-i a'zama düşülen târih dikkati çeker. Zira bu vezir Baltacı Mehmet Paşa'dır. Devlet ricâlinin mühim şahsiyetlerinden olan Baltacı Mehmet Paşa, Deryâ Kaptanlığından Vezîr-i A'zam olup "teberdar" lakabıyla da anılır. İlk sadâreti 1116 senesindedir. (M.1704) 1118 senesinde azledilmiş, 1122 (M.1710) senesinde ise ikinci defa göreve gelmiştir. Yaklaşık bir sene sonra (1123)'de sadâreti son bulmuştur. Baltacı Mehmet Paşa'nın Rus Çarı Deli-Petro'ya karşı kazandığı Pruth zaferi ikinci sadâretindedir.

Yine (1117) senesinde Kaptân-ı Deryâ olan Veli Mehmet Paşa'ya düşürülen bir tarihe rastlıyoruz. "Kapudan Mehemed Paşa Hazretlerinin Azîmet-i Bahr ile Târihtir."

Daha sonra peşpeşe Şehzâde Selim Hân ve Murâd Hân'a düşürülen tarihler gelir. Ardından kızları Zeynep Sultan ve Ümmü Gülsüm Sultan için düşülen tarihler yer alır.(1119)

Nedense Dürri, Çorlulu Ali Paşa'nın ⁵³ sadâreti için bir tarih düşürmemiştir. Ancak Ali Paşa'nın oğlunun doğumu, yaptırdığı bir çeşme ve bir câmi için söylediği üç tarih manzumesi ard ardına yer alır.(1119)

---

52 a.g.e., c.4, sf. 2

53 Kubbe vezirliğinden Sadr-ı a'zam olan ve "Silahdar" lakabıyla da tanınan Çorlulu Ali Paşa sadâretinin ikinci senesinde II. Mustafa'nın kızı ile evlenerek Dâmâd olmuştur.

Ayrıca (1120) tarihli bir medrese ve cami inşası için söylenen manzûme de göze çarpar.

Bu arada (1120) tarihli ve "Târih-i Hâne İbrâhim Efendi ....." adını taşıyan manzûme kanaatimizce Hoca İbrahim Paşa'ya 1125 (M.1713) senesinde vezir olmadan önce söylenmiştir.

"Tarih-i Sulhiyye Der- Sitâyiş-i Hüseyin Paşa" başlıklı ve (1110) tarihli manzûme, yine kanaatimizce Dürri'nin II. Mustafa devri vezirlerinden olan Amcazâde Hüseyin Paşa için söylediği tarihtir. Baş tarafta da belirtildiği gibi divandaki tarihleri orjinal sıralamasıyla ele aldığımız için kronolojik tertibe yer vermedik.

Dürri; (1121)'de Şehzâde Abdü'l-melik'in doğumu için de târih düşürmüştür. Bu manzumeden hemen sonra "Târih-i Dilpezîr Hazreti Mehemed Paşa" başlıklı Baltacı Mehmet Paşa'nın yukarıda da bahsedilen ikinci sadâreti için düşürülmüş tarih gelir.

Çıkarub nâmuñı eflâka didim Târihiñ

Yine mihr aldı murâd üzre Mehemed Paşa (1122)

ينه مهر الدى مراد اوزره محمد پاشا

Dürri'nin divanındaki son tarih manzûmesi "Tarih-i Hazret-i Sultân Ahmed Hân-ı Sâni Aleyhü'r-rahmân El Melekü's-subhâni" başlığını taşır.

Dürriyâ hâtif nidâ idîp didi târihini

Dehre müjde itdi Sultan Ahmed-i Âdil cülûs (1102)

دهره مزده ايتدى سلطان احمد عادل جلوس

Dürri (1102) târihli bu manzûmesinde Sultan İbrahim'in oğlu, 21.Padişâh olan II, Ahmed'in cülûsunu müjdelemiştir. Bu târih

manzûmesi derkenar hariç divandaki en son tarihtir.

Derkenarda ise toplam 146 beyit ve 20 mısra mevcuttur. Yine cami, çeşme, vefat, velâdet vb. gibi konu ve olaylar için düşürülmüş tarihlerden oluşur. Derkenardaki ilk tarih manzûmesi (1110) tarihli olup "Edirne'de Çeşmeye Tarihtir" adını taşır ve tek beyittir.

Daha sonra (1114) tarihli manzume II. Mustafa'nın vezirlerinden Râmî Mehmet Paşa'nın vefatına yazılmıştır. Hemen ardından aynı başlığı taşıyan birer mısralık iki târih yer alır.

Dürri (1117) tarihli bir manzûmesinde ise III. Ahmed devrinin Reîsü'l-küttaplarından Abdülkerim Bey'in ikinci defa tayinini anlatmıştır.

Ardından peşpeşe Çeşme, köşk, âyinehâne, cebhâne icraatları için yazılan tarih manzumeleri sıralanır. Bu arada divan edebiyatının büyük ustalarından Nâbi'nin Haleb'den İstanbul'a gelişi için düşünülen (1122) tarihli iki tane mısra şeklindeki tarih dikkati çeker.

Derkenardaki son tarih manzûmesi sekiz beyittir. "Tarih-i Berâ-yı Dârü's-Seâde" adlı bu manzûme (1124) tarihlidir. Asıl metinde olduğu gibi derkenarda da kronolojik sıra yoktur. Yine derkenarda Dürri'nin kardeşleri olan Feyzi ve Sa'di'nin de gazel ve tarih manzûmeleri mevcuttur.

II. VEZİN

Önsözde de belirttiğimiz üzere manzûmelerde yer yer vezin aksaklıkları göze çarpar. Bu aksaklıkların daha çok istinsah hatalarından kaynaklandığını söyleyebiliriz. Çünkü üzerinde çalıştığımız nüsha müretteb bir nüsha olmayıp müsvedde halindedir.

Divandaki ilk tarih manzûmesi Bahr-i Cedîd kalıbında yazılmıştır. (. . . - / . . . - / . . . -) Bu kalıp fazla kullanılmamıştır.

EN çok kullanılan kalıplardan birisi Bahr-i Hezec olan 4 Mefâilün'dür. Bahr-i Remel'in 3 Fâilâtün 1 Fâilün ve 3 Feilâtün 1 Feilün vezinleri de oldukça sık kullanılmıştır.

Bir kaç tane de olsa Bahr-i Muzâri'ye rastlanır. (- . . / - . . . / - . . .) Yine Bahr-i Müctes de az sayıda tarih manzûmesinde kullanılmıştır. (. . . - / . . . - / . . . - / . . . -)

Kısaca özetlersek elliye yakın manzumede gördüğümüz Bahr-i Remel özellikle (3 Fâilâtün 1 Fâilün ve 3 Feilâtün 1 Feilün) şekilleriyle en çok kullanılan kalıptır. Yirmiye aşkın manzûmede ise Bahr-i Hezec (4 Mefâilün) kullanılarak oldukça sık başvurulmuş vezin olmuştur. Tarih manzumelerinde vezin aksaklığı çok sık değildir.

Örneğin (. . . - / . . . - / . . . -) vezinli aşağıdaki beytin ilk mısrası eksiktir ve kanaatimizce istinsah hatasıdır:

Başka bir keştî dârâdır

Seyr iden tarzını olur hayrân (126)

Son olarak, özellikle belli bahirlerin kullanılması Dürri'ye tarih manzumelerini söylemede bir meleke kazandırmıştır.

D. DÜRRÎ

I. HAYÂTI

XVIII. asrın maruf şahsiyetlerinden Dürri, Van'da doğdu. Asıl adı Ahmed'dir. Vanlı Ebûbekir Vehbî Efendi'nin oğludur. Ayvansaraylı Hüseyin'e göre Feyzî ve Sâdî adında iki kardeşi vardır.⁵⁴ Tek gözünü kaybettiği için "Dürri-i Yek-çeşm" denmiştir. Safâyi'nin "Teferrüdkeзде-i dide-i rüzgar olan nükteverândan" ⁵⁵ tabiri ve aynı zamanda Salim'in de onun için "Zât-ı yektasının çeşm-i binâsı" ifadesi⁵⁶ Dürri'nin "Yekçeşm" ya da "kör" gibi vasıflarla bilindiğini bize göstermektedir. Fatîne ise tezkiresinde Dürri'den bir beyit ile bahseder:

*Hâkipâyîn kühli için bu iki çeşm-i sefid
Birbiriyle ceng idüp âhir biri oldu şehid ⁵⁷*

Her ne kadar ismi ile birlikte "Yekçeşm" tabiri zikredilse de onun mahlası "Dürri"dir. Divanında rastlamadığımızı rağmen "Vâfi" ⁵⁸ mahlasını da kullandığı kayıtlarda geçmektedir.

Safâyi tezkiresinde şairin kayınbabasının da aynı ünvanla bilindiğinden bahseder:

"Bu cezîde-i irfâna âsârı sebt olunan Dürri Efendi Kör Tavukçubaşı nâm kimsenin kerimesin akd-i nikâh eyledikçe bu

---

⁵⁴ Ayvansaraylı Hüseyin, Tercemetü'l-Meşâyihîn, sf.21

⁵⁵ Safâyi, Tezkire, İ.Ü. Ktp., TY, nr. 3215, vr.91

⁵⁶ Salim, Tezkire, İstanbul 1315, sf.239-240

⁵⁷ Fatîne, Tezkire, sf.93

⁵⁸ TDEA, Ahmed Dürri Efendi, c.1 , sf.60

beyti şâiri mezbûr nazm eylediği şâyi olmuştur:

Eyledi Dürri tehhül ansızın

Aldı kör Tavukçubaşı'nın kızını " 59

Dürri Ahmed Efendi Van'dan ayrılıp İstanbul'a giderek Divan kalemine girdi. Önce divân kâtibi oldu ⁶⁰ Devrin ileri gelenlerinin takdirini kazandığı için süratle yükseldi ve hâcegânlık mesleğinin çeşitli kademelerinde görev yaptı. Ağustos 1713'te vak'anüvis Nâimâ'dan boşalan Anadolu Muhâsebeciliğine, 2 Şubat 1715 sipâhiler katipliğine getirildi. Ardından haraç muhasebecisi oldu. Bu son görevde iken Avusturya ile Pasarofça Antlaşmasının imzalanması sırasında, iki devlet arasındaki ticârî konuları içine alan ticaret antlaşmasının (27 Temmuz 1718) 19. maddesi uyarınca, Osmanlı topraklarından geçerek Avusturya-İran yoluna ait meseleleri halletmek üzere şikk-ı sâni de defterdarlığı pâyesiyle İran'a elçi olarak gönderildi.⁶¹

Ayrıca kendisine devrin sadrazamı Nevşehirli Damad İbrahim Paşa tarafından gizli bir talimat verilerek o sırada İran'da meydana gelen siyasi olayları yerinde izlemesi bu ülkenin örf ve adetlerini öğrenmesi istendi.

Dürri Ağustos 1720'de İstanbul'dan ayrılarak Bağdat'a gitti. Orada Osmanlıların Bağdat vâlisi Eyüplü Hasan Paşa ile görüştüktan sonra Dergezin, Hemedan ve Kazvin üzerinden İran şâhi Hüseyin'in bulunduğu Tahran'a ulaştı. Yaptığı görüşmeler sonunda ticaret

59 Sâdeddin Nüzhet Ergun, Türk Şairleri, cilt 3 No.75 sf.95

60 İslâm Ansiklopedisi, "Ahmed Dürri Efendi Maddesi" c.10, TDV. yay. sf.34-35

61 a.g.e., sf. 35

işleriyle ilgili hususların hallini sağladı. Bir süre daha burada kaldıktan sonra 5 Aralık 1924'de İstanbul'a geldi.Elçiliği ile ilgili olarak hazırladığı raporu III. Ahmed'e ve Sadrazam İbrahim Paşaya sundu. Bu hizmeti karşılığında başmuhasibeciliğe getirildi.⁶²

11 Aralık 1722 (H.1135) Rebiulevvelinin ikinci Cuma günü veya Râmiz'e göre yirmibirinci günü vefat etti. Şeyh Vef'a câmiî hazîresine defn olundu. Mezar taşına Galatalı Hâfız'ın şu târihi yazılmıştır:

Sadeî-i dürr-i adende yer idüp Dürrî-i sâf

قبرى درى اولادار كهر كان عطا

Şu iki târih te onun vefatı münâsebetiyle kaleme alınmıştır:

*Dürrî-i yektâ vü dîr endiş ü tîz idrâk kim
Hall iderdi bir bakıştı her mîy-i piçideyi*

*Çünkü çeşmin yumdı dünyâdan didim târihi
نابدید ایتدی فلك بر جوهر نادیدیی*

Çıkar bir ta'miyeyle fevtinin târihin ey Vehbi ⁶³

کم اولدی کان دهرک کوز کوره پاکى زه بر درى

Dürrî'nin vefâtı İsmail Belîge göre 1137/1724'dedir. ⁶⁴

---

62 a.g.e., sf. 35

63 Sâdeddin Nûzhet Ergun, Türk Şairleri, cilt.3 sf.95

64 Van Kütüğü, Dürrî, 100. Yıl Üniversitesi, Van 1993

II. SANATI ve ESERLERİ

Kendisinden söz eden kaynaklar onun güçlü bir şair olduğunu belirtirler. Gazel, Kaside, Kıta ve lûgazlariyle tanınan Dürri, XVII.yy. divân şairlerinin ve bilhassa Nâbi'nin etkisinde kalmıştır. Tarih düşürmede de oldukça başarılıdır. Müretteb olmayan divânının hemen hemen yarısı tarihlerden ibarettir.

Şeyhi onu "*Merhûm-i mezbûr meârif ile meşhûr eş'âr-ı âşıkâne vü güftâr-ı nâzikâne şî'r u inşâda mâhir târih gûylukda hod akrânî nâdir idi*" sözleriyle taltif eder. ⁶⁵

Bilinen iki eseri vardır. **Sefâretnâme** Dürri Ahmed Efendi'nin başlıca eseridir. 3500 beyitten oluşan **Divân**'ı ise tek nüsha olarak elimizde mevcuttur.

Sefâretnâme dönemin siyasi vesika özelliğine hâiz bir eserdir. İran elçiliğiyle ilgili olarak kaleme aldığı ve pâdişah ile sadrazama sunduğu bu eserin nüshalarından biri İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde kayıtlıdır. (TY, nr.3228)

Bu eserde Dürri, kendisine karşı gösterilen hüsn-i kabûl ile İran'ın o zaman ki her türlü durumu hakkında bilgiler vermektedir.⁶⁶

Bir rapor özelliği taşıyan eserinde Dürri, kendi seyahati, yaptığı temaslar ve görevleriyle ilgili konular yanında İran'ın iç siyâsi durumu, halkı, şehir ve kasabaları, askeri gücü, idari yapısı, cemâatleri, şâhin sarayı hakkında etraflı bilgiler verir.

---

⁶⁵ Şeyhi Mehmed, Vekâyfu'l –Fuzalâ, c.4, sf.737

⁶⁶ Van Kütüğü, Ahmed Dürri Efendi, 100. Yıl Üniversitesi, Van 1993.

Sefâretnâme oldukça ilgi çekmiş, önce Râşid Tarihi ⁶⁷ içinde yayımlanmış, Polonyalı Krusinski tarafından Latinceye tercüme edildiği gibi 1733'de Fransızca'ya çevrilmiştir. Ayrıca Paris'te mağribî yazı sitili ile yazılı nüshanın litografya baskısı da yapılmıştır.(1820) ⁶⁸

Diğer eseri Divânıdır ve yegane nüshası Süleymaniye Kütüphanesi'nde 3409 numarada kayıtlıdır. (3-73) varaklar mevcuttur. Müstensihî belli olmayıp divânî usûlünde bir hat ile yazılmıştır.

*Ey kevn ü mekânı yoğ iken var iden Allâh
Vey âlemi müstağrak-ı envâr iden Allâh
Sen kıl yed-i lütfunla benim derdime timâr
Ey cümlelerin derdine timâr iden Allâh*

Kıtasıyla başlayan bu divanda 3500 kadar beyit vardır. Bu hacimin derkenar hariç 1135 beyitini tarih manzûmeleri oluşturur.

Aynı zamanda divanda Feyzi ve Sa'dî ismindeki kardeşlerinin de az sayıda şiirleri mevcuttur. Yine Dürri'nin divanında derkenar olarak tertib edilmiş 146 beyit ve 20 mısra tarih manzumesi vardır.

Divan müretteb değildir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi bugüne kadar tespit edilebilen tek yazma nüshası vardır. Ancak Şeyhi Mehmed eserinde Dürri'den bahsederken, "Âsârinden müretteb ve mükemmel divân-ı eş'ar-ı belâgat şiârı vardır"⁶⁹ ifadesini kullanmıştır.

Bu da Dürri'nin Divânının bulunamamış diğer nüshalarının

---

⁶⁷ Râşid, Târih, V, sf. 371-398

⁶⁸ İslâm Ansiklopedisi, c.10, TDV. Yay., sf. 35

⁶⁹ Şeyhi Mehmed, Vekâyi'l-Fuzalâ, c.4 sf. 737

olabileceği şüphesini akla getirmektedir. Zira elimizdeki divanın müretteb olmaması bizi bu düşünceye sevk etmektedir.

Dürri, gerçekten başarılı şiirler vücûda getirmekle beraber, daha ziyade **Nâbî** tesirinde kalmış bir şair olarak gösterilebilir. Mamafih Nâilî'nin:

*“Hevâ-yi aşka uyup kûy-i yâre dek gideriz
Nesîm-i subha refîkiz bahâre dek gideriz»*

matlâlı meşhur gazelini tahmis eden Dürri'nin manzûmelerinde XVIII. asırda yetişen diğer ma'ruf şâirlerin tesirlerini de görmek mümkündür.⁷⁰

Dürri; kaside, gazel, kıt'a, lügaz gibi epeyce şiir kaleme almakla beraber en çok tarih manzûmeleri yazmış ve bilhassa bu tür şiirleriyle meşhur olmuştur.⁷¹

Sâlim, tezkiresinde onun için şu ifadeleri kullanmıştır;

"..... Lisân-ı Türkîde pesendîde tevârih ve eşârı ve zebân-ı Fâriside Acemâne güftârı ve lügaz-ı bisyârı olduğundan mâadâ kendüye mahsûs hurde nâzûk bir hatt-ı nâdidesi olup divânî ve sâir kalemde hoş-nüvis letâfetskâr bir zât-i pür- ma 'ârif-i celîlü'l-mikdâr asrın pür gu olan şâir-i pesendîde güftarlarındandır. Husûsan târih gûyâlıkta muvaffak min-indillâh olup katî âzmâyiş-i tab' ile ân-ı yesîrde bir göz yumup açınca bihemtâ bir târih-i bi-nazir ederlerdi"⁷²

70 Sâdeddin Nûzhet Ergun, Türk Şairleri, c.3, No.75, sf.1193

71 a.g.e., sf. 1193

72 Sâlim, Tezkire, İstanbul 1315, sf. 239-240

Fatin ise yine onun için:

"Mûmâileyh sadeî belâgatın dürr-i yektâsı ve bahri fesâhatin
gevher-i âlembahâsıdır." der. 73

Nâbî'nin tesirinde kaldığını ona yazdığı şu nazire adeta tevsîk
eder:

Heman sen kâim ol ihlâs ile mahz-ı vifâk üzre
Ko dursun cümle a'dâ pâye-i fikr ü nifâk üzre

Gehî câm-ı neşât u geh sunar peymâne-i âlâm
Değildir devri sâkî-i sipihrin bir siyâk üzre

Olur gûş eyleyenler telhgâm-ı zehr-i nâkâmı
Değil efsânesi Ferhâd u Şirîn'in mezâk üzre

Girûp birbirine hattın hemân ol rişte-i cânı
Ol tîg-ı gamzeden kesmek dilerler ittifâk üzre

Hirâm-ı nâzın ümmidiyle Dürrî nice yullardır
Durur bekler ser-i kûyinde pây-i iştîyâk üzre

---

73 Fatin, Tezkire, sf. 93

METİN

TĀRĪḤ-İ CÜLŪS

1 b

... / ... / ...

Zill-ı Hâk pādişāh-ı devlet ü dīn
İdicek taht-ı 'āṭıfetde mekân

Didi tārīḥ-ı sālını Dürrī
Pādişāh-ı zamān Aḥmed Hân (1115)

پادشاه زمان احمد خان

TĀRĪḤ

1 b

... / ... / ...

Cülüs idince taht-ı devlete Hân Aḥmed-i 'ādil
Şeref burcına güyâ mihr-i raḥşân eyledi taḥvîl

O sultân-ı Sikenderdür o ḥākân-ı hümâyün-fer
Ki 'ahdinde şer ü şūr oldu ḥayr u rāḥata tebdîl

Bu eşnâda cemâl-i bâ-kemâli lihye-dâr oldu
Mehâsin itdi ḥaḳḳâ şâh beyti hüsnini tezyîl

Zuhūr idince ḥaṭṭ-ı 'anber-efşân vech-i pâkinde
Mübârek bād için itdi felekler birbirin ta'cîl

Degül ḥaṭṭ-ı hümâyün kıl kalemle kâtib-i kudret
Cemâli ḥaṭṭın'icmâlin itdi mü-be-mü tafsîl

'Aceb mi câmi'-i hüsnünde olsa devr-i ḥaṭ-peydâ
.....sîmîni olmuş nürdan kändîl

Mübârek ola vech-i enverine lihye-i pâki
Bi haqqı âyet-i Neml vü bi haqqı Sûre-i Tenzil

O haqq-ı müşg-bâruñ kılmağa târîhini tahtır
İderken mû-şikâfâne hüner-i diqqatle kâl ü kâl

‘Utârid levh -i mihrde Dürriyâ yazdı bu târîhi
Cemâl-i Aḥmediye sâye şaldı şehber-i cibril (1115)

جمال احمدی یہ ساہ سالہ شہر جسران

**BU KAŞİDE DAḤİ TERSÂNEDEKİ
KAŞR-I ZĪBANĪN BÂ-FERMÂN-I HÜMAYÜN TÂRĪHĪDİR**

3 a

.... / .... / ...

Pâdişâh-ı zamâne zıll-ı Hudâ
Ya‘ni Sultân Aḥmed-i zî-şân

O şehenşeh ki zâti eşrefidür
Bâ‘iş-i râhat-ı zemîn ü zamân

O şehenşeh ki devr-i ‘adlinde
Oldı muḥkem esâs-ı emn ü emân

Çünkü oldı binâ-yı devlet ü dîn
Himmetiyle müşeyyedü'l-erkân

Bu şafâ-hânenüñ binâsı için
Eyledi şadr-ı a‘zama fermân

Şarf-ı himmet kılup o şadr-ı güzîn
Virdi bu kaşr-ı pāke revnaķ u şān

Bārekallāh zehī huçeste-maķām
Şānekallah zehī sūtūde-mekān

Böyle kaşr-ı müferrih ancak olur
Öyle sultāna lāyık u şāyān

Leb-i deryāda bir şadefdür bu
Aña gevher vücūd-ı şāh-ı cihān

Vaķıā yapmadı mühendis-i çarh
Böyle bir kaşr-ı nādirü'l-akrān

Hażret-i pādişāh-ı devrānuī
Hıfz idüp zāt-ı pākini Yezdān

O hümāyūn vücūd ile dā'im
Kıla bu kaşr-ı pāki reşķ-i cinān

Şevket ile müşerref itdikçe
Bu şafā-gāhı ol şeh-i devrān

Açılıp tab*-ı behcet-efzāısı
Ola gül gibi hurrem u handān

Dürri-i bende sāl-i tārīhin
Didi kaşr-ı cedīd-i Aħmed Hān (1115)

دبرہ قفسہ جدید احمد خان ۵

**BU DAHİ KAŞR-ı HAVERNAK-ĀSĀNŪ
BĀ-FERMĀN-I HŪMĀYŪN TĀRĪHĪDİR**

3 b

. . . . / . . . . / . . . . / . . . .

Şeh-i vālā-maḳām baḥr u ber-i sultān-ı deryā-dil
Şehenşāh-ı kerem-āyīn ü ḥāḳān-ı şehā-mu'tād

O sultān-ı bülend-eyvān çār erkān-ı heft iklīm
Ki yümn-i maḳdeminden oldu muḥkem ḳaşr-ı 'adl ü dād

Binā-yı dīn ü devlet çün metānet buldı 'ahdinde
Murād itdi bu cāy-ı dil-keşe bu tarḥ-ı nev-īcād

Olup me'mūr şadr-ı a'zamı'izz ü sa'ādetle
Bu ḳaşrı tarz-ı mergūb üzre ḥaḳḳā eyledi bünyād

Zehī ḳaşr-ı muşanna' tarḥ-ı dil-keş me'men-i zībā
Göreydi naḳşını ḥayrān olurdu Mānī vü Bihzād

Bu ḳaşr-ı pāki ta'rif eyledükçe ferr ü şevketle
Ola güller gibi pür-inbisāṭ u ḥurrem ü dil-şād

Olup me'mūr Dürrī bendesi yazdı bu tārīḥi
Leb-i vālā-yı deryā ḳaşr-ı sultānī mübārek-bād (1115)

ابوالورثه قاسم سلطانى مبارک باد

**BU DAĞI KAŞR-I DİL-GÜŐANIN
BĀ-FERMĀN-I HÜMAYÜN TĀRİHDİR**

3 b

.... / .... / ...

Źill-ı Yezdān cenāb-ı AĐmed Hān
Yapdı çün bu ĥuceste eyvānı

Didi tārīĥ-i sālını Dürri
Kaşr-ı cennet -mekān-ı sultānī (1115)

قصر عنت مکان ساطانی

**SULTĀN AĞMED ĤAZRETLERİNİN
TÜFENK İLE BEYŹĀ ĐARBINE TĀRİHDİR**

9 a

.... / .... / ...

Giv ü Rüstem-neberd-i `arşa-i ceng
Ya`ni Hān AĐmed-i hūner-perdāz

Hāĥ bu kim bir güzīde sultāndır
Ola baĥtı küŐāde `ömri dirāz

Her hünerde ʿaceb mehāreti var
Her feniñ itdi rütbesin iḥrāz

Şimdi nūr-ı ferāsetine ḥicāb
Kalmadı ğayr-ı perde-i iʿcāz

Bir gün ol Ḳahramān (u) Sām-neberd
Oldı şimşirlikde cevlān sāz

Açılıp meşreb-i hümāyūnı
İtdi seyr-i tūfeng için āġāz

Hurde bir beyzāyı nişān-gāha
Dikdirüp ol Hıdivv-i bende - nūvāz

Emr idüp çākerān-ı dergāhına
Oldı lar beyzāya tūfek-endāz

Kendi evc-i saʿādet üzre hemān
Anları seyr iderdi çün şehbāz

Ḥikmetā kimse urmadı hedefe
Kaldılar hep esīr-i sūz ü güdāz

Ol Süleymān-ı taḥt-ı iclālūn
İtdi şāhīn-i ğayreti pervāz

Ele aldı şalābetile hemān
Bir muşannaʿ tūfeng-i raʿd-āvāz

Nice bir kerre āteş İtdi ise
Oldı biñ pāre beyza-i mümtāz

Hezār bābı uşta böyle gerek
Ola mişvārı bellü bī-tek ü tāz

Kūh-ı Kāf üzre beyza-i ankā
Hedef olmaklığa ger itse niyāz

Bir atışda añā işābet idüp
İder ol beyza kuş gibi pervāz

Dürriyā ol şecī-i şir-efken
Olıcağ Rüstemāne cilve-tırāz

Urduğı birle söyledüm tārīh
Āferīn dāver-i tüfek-endāz (1115)

آفرین داورنک انراز

**RĀMĪ MEĤEMMED PAŞA ĤAZRETLERİNİN
NĀ'İL-İ MÜHR OLDI ĞUNA TĀRİĤDİR**

9 b

... / ... / ... / ...

Minnet Cenāb-ı Ĥaĥķa ki ber-vefk-i kām-ı dil
İtdi zuhūr-ı evveli iĥbāl-i sermediñ

Ya'ni semiy-y-i faĥr-ı rūsūl bir vezīr-i pāk
Oldı vekīl-i muṭlaķı sultān-ı emcediñ

Nūr-efken oldı ṭal'atı çün şadr-ı devlete
Mānend-i āfitāb o zāt-ı mü'eyyediñ

Birbirine beşāret idüp didi cümle ĥalk
Ĥaĥķāki geldi şāhibi şimdi bu mesnediñ

Yā Rab mübārek eyle bi ĥaĥķı Resūl-i pāk
Teşrīflni bu şadra o düstūr-ı erşediñ

Olsun rızā-yı Ĥaĥķa muvaffak her emrde
Şer'-i şerīfin eylesün ihyā Meĥemmediñ

Bünyān-ı devletiñ virüp erkānına niżām
Tehdīd ide esāsın o ĥaşr-ı müşeyyediñ

Devrinde ola emn ü amān üzre kā'ināt
Ceng ü nizâ' olmaya hiç nik ile bediñ

•Ām ola dehre pertev-i luḡfı güneş gibi
Devr eyledikçe māhı bu çarḡ-ı zebercediñ

Tārīḡ-i sālın eyler iken şā'irān ḡisāb
Şevk ü sürür ile bu nişāṡ-ı mü'eyyediñ

Yazdı melek felekde bu tāriḡi Dürriyā
Dehr oldı mühr-i 'aql ile Rāmī Mehemmediñ (1114)

دهر اولدی مُهر عقل ابدی رامی محمدی

TĀRİḡ-İ 'AZĪMET-İ SULTĀN AḡMED ḤĀN
BE CĀNĪB-İ BAḒÇE-İ KARAAḒAÇ DER ḒURB-I KAĒID-ḤĀNE
10 a . . . . / . . . . / . . . . / . . . .

Pādişāhım yine iḡbāl ile itdiñ ḡarekāt
Ḥarekātuñ ola müstelzem-i ḡayr u berekāt

Ḓaşr-ı tersānede bir kaç gün idüp zevk u şafā
Bu maḡalle daḡı fer virdi ḡudümüñ bizzāt

Ḥaḡ budur kim bu sarāy-ı feraḡ-efzā çoḡdan
Saña müştāk idi ey Ḥusrev -i memdūḡ-şifāt

Vâlid-i mâcidiñiz Hân-ı Mehemmed merhûm
Olalı ğarka-nişîn-i şabakât-ı cennât

İzz ü ikbâl ile eslâfıñ olan şâhânıñ
Birisı itmedi bu menzile naşb-ı râyât

Güyyâ kâleb-i bî-rûha dönüp kalmış idi
Eşer-i feyz-i kudûmüñle yine buldı hayât

Çünkü âgâz ile teşrif-i hümâyûn itdiñ
Turdı dîvânıña eşcâr geyûp teşrifât

Bezenüp tâzelenüp köhne ‘arûsân-ı çemen
Geydiler cümle yeşil câmeler eţfâl-i nebât

Serviden sahn-ı gülist ânda sıyâlân sanma
Saña şurmuşlar ayag üzre selâma iki kât

Dem-i teşrif-i hümâyûnuña ey serv-i hırâm
Nola bezl eylese eşcâr yoluñda şemerât

Beñzemez gayrı sarâya bu sarây-ı âlî
Ki bunuñ kadrin ider nehr ile deryâ işbât

Bu sarâya bu kâğıt-hâne suyu yla didiler
Kaşrıdur kaşr-ı Havernaķ suydur nehr-i Firât

Nice şü şafvet ile itmede gâhî cereyân
Ki taşu itmede deryâ gibi neşr-i kaşerât

Yohsa deryâyile cû bir yere cem' olmışlar
Teşne-veş kulzüm-ı cûdından umarlar reşâhât

Selsebîl olsa'aceb mi bu sarâyîñ âbı
Kaşr-ı zîbâsı olur reşk-i kuşûr-ı cennât

Gülleri gonce-i cennet gibi hep tâze vü ter
Bülbül-i firdevs gibi hoş-nağamât

Rezmde tuğa döner bezmde zülf-i yâre
Gâh süñ bülleri buldıkça sükûnu harekât

Olıcağ mazhar-ı âyine-i hüsn-i pâkiñ
Başladı itmeğe tütî gibi mürgân kelimât

Ey velî ni'met-i Şâhân-ı cihân Kehf-i enâm
Vey olan zât-ı şerîfi sebep-i fevz ü necât

Sensin ol zıll-ı Hudâ pâdişeh-i heft-ıklîm
Ki pür olmuş eşer-i 'adliñ ile çâr cihât

'Âlemiñ cismine cân itdi seni Hazret-i Hak
İrse dünyâyâ nola feyz-i vücûduñla hayât

Topladıñ 'âlemi gencîne-i ihsânıñ ile
Olsa fakr ehli nola muğtenem-i mâl-ı zekât

Deyre pertev şalalı devlet-i Osmāniyye
Sen adar gelmedi bir usrev-i pākīze-simāt

Zātını eyleyüp Allāh atālardan emīn
Cümle a‘mālīn ide dail-i silk-i asenāt

Geldi Dürri gibi bir bende didi tārīhin
Pādişāhim bu maal buldı udümüñle ayāt (1115)

پادشاھم بومعل بولدی قديمکلامات

**TĀRİH-İ SĪLAHDAR ALĪ AA DER-
SĪTĀYIŞ-İ HĀZRET-İ SULTĀN AMED HĀN**

10 b

. . . . / . . . . / . . . . / . . . .

Cenāb-ı şāhib-i seyf ü alem Hān Amed-i derrāk
Ki oldur şehriyār-ı ‘ātifet-güster şeh-i ikrām

O sultān-ı bülend-ibāl o hān-ı felek-iclāl
Ki eyler adri kesr-i şān-ı Efridūn şükūh-ı Cem

Şehensāh-ı kerem-ver pādişāh-ı mekrümet-perver
‘Atāda reşk-i Bū Ca‘fer Sehāda ıba-i Hātem

Secā‘at ol adar mir‘at-ı vechinden nümāyandır
K’olur her cünbüşü ākat - r i bā-yı Nirem ü Rüstem

O deñlü meclis-ārā-yı fūnūn-ı ma‘rifetdir kim
Felāūna hitāb itse cevābında olur ebkem

Bu hengām-ı hümayūn u bu eyyām-ı saʿadetde
Eğerçi luṭfı na mazhar çok ammā cümleden aḳdem

ʿAlī Agā-yı şāhib-dil necībü'l-aşl ü ʿalī-ḳadr
Ki oldur bezm-i ḥāşü'l-ḥāş -i ʿirfān olan maḥrem

Lebīb-i ehl-i ʿirfāndur edīb-i nükte-sencāndur
Nedīm-i ḥās-ı sultāndur sezādır olsa ger mükrim

Olup günden güne manzūr-ı elṭāf-ı şehenşāhī
Silāhdār itdi anı ʿākıbet ol dāver-i efham

Mübārek ola zāt-ı pākine ol rütbe-i vālā
Nice yıllar rikāb-ı şehriyārīde ola maḥrem

Yakışdı kaddine ol tār u pud ḥilʿat-ı zībā
Ruḥ-ı rengīn-i ḥübāna mişāl-i zülfi ḥam-der-ḥam

Ezelden ḥaḳ bu kim mümtāz idi ol Cevher-i kābīl
Bi ḥaḳḳı Aḥmed-i mürsel bi ḥaḳḳı ʿİsī-i Meryem

Çün ol zāt-ı şerīf oldı sezā bu defilü ikrāma
Maḥaldur ursa erbāb-ı maʿārif midḥatinden dem

Budur ümmīdimiz iḳbāl-i ʿālem-gīr-i şāhide
Çerāğ olsun murād üzre vezāretle olup mükrem

Ḥaber geldikde Dürrī bendesine yazdı tārīḥin
ʿAliyyi pāk-bīn oldı silāhdār-ı şeh-i ekrem (1115)

علی پاک بین اولری سلمی ارشد اکرم

TĀRĪḤ-İ SĀLĪYYE-İ HÜMĀYŪN DER –
SĪTĀYIŞ-İ ḤAZRET-İ ḤĀN AḤMED-İ ĀLĪŞĀN

11 a

.... / .... / .... / ...

Ḥamdüllillāh ki ırŭp sāl-i hümāyŭn-ı cedīd
Eyledi cāme-i esbāb-ı neşātı tecdīd

Ḥayr ile irdi çün encāma yüz on beş sālī
Ola on altı daḡı bā'ış-i 'ıyş-ı cāvīd

Bārekallāh zehī mevsim-i feyż-āver kim
Virdi ehl-i dile envā'-ı meserretle nŭvīd

Sālimiz tāze zamān tāze zemīn tāze vü ter
Köhne vadīleri ṭayy itse nola çarḡ-ı 'anīd

Demidŭreyleyŭp āḡāze-i āheng-i sŭrŭr
Başlasun cilvelere bezm-i felekde nāhīd

Bezenŭp tāzelenŭp köhne 'arŭs-ı 'ālem
Alsun āyīne gibi destine cām-ı Cemşīd

Başladı nāleye bŭlbŭller açıldı güller
Oldı her şuffe çemen-i ḡalka-i bezm-i tevḡīd

Nev-bahār oldı güzellendi ser-ā-ser gülşen
Yeridir zevk için erbāb-ı dile sāye-i bīd

Qalması zerre kadar h atır-ı  alemde elem
G yiy  oldu cih n muğtenem-i mevsim  yd

Geldi erb b-ı dili  meclisine Ő hid-i k m
Girdi ser-pençe-i dest-i emele zeyl-i  mm d

11 b

 tse d ny yı münevver nola ber-vefk-i mur d
Oldu h rŐd-i emel burc-ı mur d üzre bed d

Böyle bir mevsim-i ferh nde ki m nŐi-i felek
 demez kilik-i zer-efŐ n ile vaŐfin tesv d

Böyle heng m-ı ferağ-zy y görüp b -takr b
Oldu dembestelik ehl-i suğ na emr-i ba d

Y ni heng m-ı Őaf -bağŞ-ı ŐehenŐ h-ı cih n
Mihri-i gerd n-ı kerem zıll-ı h d verd-i mec d

Server-i Cem- ĖaŐmet Hüsrev-i H k n-  zamet
 sm n-ı kevkebe D r -y  Sikender te'y d

Mazhar-ı feyz-i ağad H zret-i Sulţan AĞmed
Ki Odur Şimdi sel t n-i cih n içre vağ d

Z t-ı p kize olan cevher-i isti d dı
Belki bir p diŐehe v rmedi fa al m r d

Ne hüner var ise nev'-i beşere muhtaş olan
Cümlesi zâtına gūyā ki vîrılmış te'bîd

Nükte-perdāz u sühan- senc ü edîb ü kâmil
Ârif ü ehl-i dil ü âkıl u derrāk ü reşît

Mâhî-i zulm ü sitem hāmî-i şer'-i ekrem
Şāhib-i seyf ü kalem kâmi'-i eşrār-ı pelîd

Merkez-i dâire-i emn ü amān kim zâti
Südde-i saltanâtıñ kıldı esāsın temhîd

Âhd-i pâki şeref-i devlet-i Osmāniyye
Kevkeb-i devlet-i pertev-fiken-i tal'at-ı'ıyd

Şuḡḡa-perdāz-ı livā-yı zaferi ḡayl-i sürüş
Âlem - efrāz-ı der-i saltanatı baht-ı sa'îd

Pāsbān-ı der-i iḡbāli gece bedr-i münîr
Dîde-bān-ı ḡarem-i devleti gündüz ḡurşîd

Re'yi İskender'e āyîne-i rûy-ı devlet
Ḥükm-i cem'ıyyet-i ye'cûc-i ḡama sedd-i sedîd

Nitekim ḡükmüne mevḡûf niḡām-ı âlem
Oldı fermānına vā-beste cezā-yı tehdîd

Māh-ı encüm şehenşāh-ı felek- bārgēhā
Ey ki dārātūna şehler idemezler taqlīd

Sensin ol zāt-ı kerem-güster-i deryā-dil kim
Kef-i dūr-pāşīna mānend olamaz baħr-ı sefīd

Şeref- nāk olmasa dest-i güher-efşānından
Kāf-ı deryāda nihān olmaz idi ber-vārīd

Pādişāhim nazār eyle baña Dürrī kulınam
Olayım tā dūr-i yektā gibi asrīnda ferīd

Kim yādur nazārı pādişāhıñı vallāhī
Kim yādan beni Allah için itme nevmīd

İtdi ğam cānıma te'sīr Hudā haqqıçün
Ne kadar nāle vü zār itsem olunmaz teb'īd

Hāşılı himmet-i şāhāneñe kaldı çārem
Ne ise lāyık olan şānıña oldur ümmīd

Umaram ũkde-i dil ğall ola bir mektebe kim
Ķalmaya rişte-i efkārda aşlā to'kīd

Çekilüp hüccet-i āmālime imzā-yı kabūl
Kilk-i luḡfıñla berāt-ı emelim ola resīd

Devletünde olayım ya'ni murād üzre çerāĝ
İdeyüm haşre dek evşāf-ı şerīfün tesvīd

Yeter ey Dürri-i küstaḥ yeter şerm eyle
Öyle dergehde olur mı bu kadar güft ü şenîd

Piç ü tâbîndan olur sūz-ı derūnun ma'lūm
Anı tasdi' ile bir daḥı ne ḥācet te'kîd

Şıdkıla başla hemān ḥayr-ı du'ā eylemege
İricek vaḳt-ı seher gūşuñā şavt-ı temcîd

Tā ki bu köhne cihān tāzelenüp vaḳt-ı bahār
Tā ki sālîñ^{her} ola ḥil'at-ı târiḥi cedîd

Fer virüp ḥil'at-ı cāha ḳad-i isti'dādi
Ömrünü devletini eyleye Allah mezîd

Yazdı levḥ-i felege kilik-i ḳader târiḥin
Ola Ḥān Ahmede bu sāl-i hümāyūnı sa'îd (1116)

اوله خان احمده بوسال هما بونی سعید

TĀRİH-İ KĀH-I ŞUFFE

12 a

.. - - / - . - - / - . - - / - . - -

Ḥazret-i Ḥān Aḥmed-i zī-şān ki ḥāk-i dergehi
Kîm ya-āsā olur çeşm-i cihāna tūtiyā

Ol şeh-i vālā -mekāne kaşr-ı himmet lūtf idüp
Bu maḥalli iltifāt-ı hāşına itdi sezā

Şuffe vü kaşr u der ü dīvār u havz u bagçe
Cümleten muhtâç itdi ta'mire yer yer vâkı'ā

Ḥamdülillāh oldı mĀ'mūr u mükemmel bî-kuşūr
Ol şehensāha mübārek eyleye bār-ı Ḥudā

Ṭab'ını ḥurrem kılp ḥak kalbini mesrūr ide
'İzz ile ol kaşrı teşrîf eyledikçe dā imā

Dürrî-i dā'isi me'mūren didi tārīḥini
Şuffe köşki oldı ḥālā şuffe-i şahn-ı şafā (1116)

صنعة كوشك اولر صلاصنة مسي صفا

**ŞULTÂN AHMED HÂNİŇ İSTANBULDA UNKAPANINDA
TA'MİR BUYURDI KLARI CÂMİ'-İ ŞERİFE TÂRİHDİR**

12 b

. . . . / . . . . / . . . . / . . . . /

İmām-ı ehl-i sünnet muḳtedā-yı ümmet ü millet
Penāh-ı dīn ü devlet ḫazret-i Hān Ahmed- i zī-şān

O şāhensāh-ı şāhib-ḫayr idüp ihlāşla niyyet
Bu nüzhet-gāh-ı erbāb-ı şalātı itdi ābādan

İbādet-gāh idi gerçi ezelden bu maḫall-i pāk
Velīkin olmaş idi şiddet-i ihraḫ ile sūzān

Civārında olan erbāb-ı tā'at āh iderlerdi
Ki āyā varmıdır bu cāmiin ta'mirine imkān

Bi ḫamdillāh ḫabūl oldu du'āsı ehl-i imānın
Bu beytullāhı ma'mūr itdi ol sultān-ı ālī-şān

İlāhī ḫaşr-ı dīni her dem ābād olsun ol şāhın
Bi ḫaḫḫı Ka'be-i ulyā bi ḫaḫḫı cennet ü rıdvān

Bu cāmi'de olan tevhīd ü tā'at u ibādetden
Ola ervāh-ı ecdād-ı izāmı behre-ver her ān

Maḫām-ı zıkr-i Sübhānı mekān-ı feyż-i Yezdānı
Ubbād-hāne-i vālā maḫall-i raḫmet-i Raḫmān

Hulūs-ı ḫalb ile Dürrī didi itmāmına tāriḫ
Bu vālā cāmi' zī-bende ihyā kıldı Ahmed Hān (1116)

SULTÂN AHMED HÂN HAZRETLERİNİN MÜCEDİDDEN
İCAD BUYURDIKLARI ZEVRAKA TÂRİHDÜR

12 b

.... / .... / ...

Habbezâ fülke-i seriü's-seyr
Merhabâ zevrak-ı şabâ -cevlân

Ṭarḥ-ı zibende kıṭ'ası mergûb
Döndi bir şüh-ı şivekâra hemân

Mâh-ı nevdır yem-i felekde yürür
Fülkedür şanma baḥr içinde revân

Esb-i baḥrî disem münāsibdür
Ki yürür su yüzünde cilve-künân

Başka bir keştî dârâdur (*)
Seyr iden ṭarzını olur ḥayrân

İremez sür'atine bād-ı şabâ
Her ne deflû olursa ger püyân

Güyyâ tütî-i münakkaşdur
Düm ü minḳârı la'île mercân

Yohsa tâvûsdur ki bâl ü peri
Buldu naḳş u nigâr ile unvân

(*) Bu mısradaki eksiklik var.

Dil-ber-i sîne-çāke beñzer kim
Kol şakıp her taraf ider cevlan

Yohsa bir dürr-i pāke aşıkdur
Ki gezer baħr içinde ser-gerdān

Ƙul dur boynı baėlı hünkārūñ
Eşiginden cüdā degil bir an

Her ne semte ki emr iderse yürür
Bir işāretle bende-i ferman

Gerçi Ƙuldur velik vaħşidür
Baėlamazsañ ider firār hemān

Haylice ter-mizāc u nāzikedür
İdemez ihtimāl-i bār-girān

Bir sebük-rūh-i zāta lāyıkdur
Ki ola tab ile mülk-i aƘrān

Hāşılı pādişāhdan ġayri
Yok süvār olmağa aña şāyān

Yañi Hān Aħmed-i Sikender-seyr
Ki odur server-i mülük-i zamān

Yapdırup iş bu fülke-i pāki
Eyledi zāb-i şafha-i ummān

Şevket ile süvâr olup gâhî
İder eṭrâf-ı 'âlemi seyrân

Melik olmı ş süvâr-ı fülk-i felek
Fülkeye bindi şanma şâh-ı cihân

Çarḥ-ı nîlîde âfitâba döner
Sâye şalsa aña şeh-i devrân

Her kaçan kim bu zevrak üzere binüp
İde seyrân o server-i zî-şân

Hızr u İlyâs ola nîgeh- bânı
Himmet-i rûḥ-ı Nûh-ı Keştiyân

Dürrî-i bende didi târîḥün
Fülke-i bād-ı seyr-i Aḥmed Ḥân (1116)

انکه باد سیر احمد خان

SULṬĀN AḤMED ḤĀNUṆ SARĀY-I
HÜMĀYUNA NİŞİN OLDIĞLARINA TĀRİḤDİR.

13 a

. . . . / . . . . / . . . . / . . . .

Bihamdillah yine gülşen-serā-yı şehr-i İstanbül
Cedīden cilvegāh-ı pādişāh-ı ins u cān oldu

Yine teşrīf idüp izz ü saādetle bu me'vāyı
Vücūd-ı nāsa ol rūḥ-ı muşavver tāze cān oldu

Ḥayāt-ı cāvidān buldı kudūmünden serāy-ı nev
Hemān ol kaleb-i fersūdeye rūḥ-ı revān oldu

Bu menzil vākıā hāl-i cemāl-i rub'-ı meskündür
Anıñcün cilvegāh-ı server-i osmāniyān oldu

Bināsı bī-bedel tarzı müselleme tarzı müsteşnā
Leāfetde hevāsı ğıbta-fermā-yı cinān oldu

Der ü dīvār u sakf u tāḫ u ferşi cümle pür-ziver
Fezā-yı gülşen-i cennet gibi hep gülüstān oldu

Bu mesken gerçi zātında ezelden çün idi iḳā
Vücūd-ı pādişāh ile müşārün bi'l-benān oldu

Eyā şāhensēh-i ekremsün ol zāt-ı mükerremsün
Ki'ahdiñde şer ü şurun vücūdı bī-nişān oldu

Hudā hıfz eyleye zāt-ı şerîfîn her haţâlardan
Vücûduñ 'âleme sermâye-i emn ü emân oldı

Ey zāt-ı mükerrem Hâk bilür kim nice demlerdür
Du'â-yı devletüñ bu bendeñe vird-i zebân oldı

O deñlü ter dimâg oldum senâ-yı zāt-ı pâkiñden
Ki ta b'-ı feyz-nâkim cilve-gâh-ı kudsiyan oldı

Senüñ devründe buldı intizâm ahvâli dünyânın
Senüñ ahdiñda hep ebnâ-yı 'âlem şādümân oldı

Nola âfv olsa Dürrî bir kusûrı böyle târihin
Hümâ-yı devlete bu mesken-i pâk âşiyân oldı (1116)

ای دولت بومسکن پاک آشیان اولد کلام

TÂRİH-İ DİĞER DER-SİTÂYİŞ-İ AHMED-İ 'ALİŞAN

13 b

..... / ..... / ..... / ..... /

O şehenşeh-i yegâne o ser-âmed-i zamâne
Ki vücûdı bî-bahâne şeref oldı ins ü câne

O hazâ in-i mevâhib nola olsa cüdâ râgıb
Ki olur hemîşe gâlip dil ü tab'-ı baħr u kâne

O hıdivv-i faħr u iclâl sebeb-i nizâm-ı ahvâl
Meh-i âsmân-ı ikbâl gül-i gülşen-i zamâne

Fenn-i ma'rifetde kāmīl hūner içre bī-mu'ādil
Dili bahş-ı ilme mâ'il sözi cümle 'ālimāne

O şeh-i ferişte-sīmā nice gün idüp temāşā
Bu sarāyı kıldı me'vā yine 'izz ile şehāne

Ne sarāy bāğ-ı cennet der ü şahını pür-le'tāfet
Yeridür olı nsa hürmet bu mu'azzam āsitāne

Ne güzel maķām-ı vālā nemaķall-i hūb u zībā
Didiler behişt-i dünyā bu ferah-fezā mekāne

Nedür ol güzīde bünyād o binā-yı cennet-ābād
Temeli zemīne evtād başı ermiş āsmāne

Ne kavī metin binādur ne maķām-ı hoş-numādur
Ne maķall-i dil-güşādur ne sarāy-ı bī-bahāne

Nola olsa feyż-bahşsa dile kaşr-ı cennet-āsā
Yine bu hūceste-me'vā o hūmāya oldı lāne

O hıdivv-ı heft-kişver o şehenseh-i muzaffer
O edīb-i sâf-gevherki yegānedür yegāne

İdüp ism-i pākin Aķmed anı kıldı Hāķ mü'eyyed
Ol yādigār-ı sermed bu güzīde hanedāne

Dilerüz Hūdā-yı bīçün ide 'ömr ü cāhın efzūn
Vire i'ālī-i hūmāyūn o kerīm-i kāmranē

Açılıp gül-i murādı t̄ola nūr ile fu'ādı
Bula zevk u şevk u şādī kula 'ıyş-ı cāvidāne

Didi Dürri senā-kārı dem-i maḳdemüne
Bu hümā-yı evc-i devlet yine kondı āşiyāne (1116)

ایرهای اوج دولت بنده قوندر آشیانه

**SULTAN AHMED HĀNĪN CĀMĪ-İ AYAŞOFİYYEYİ
İLBĀS BUYURDUKLARI TĀRİHDİR**

14 a

..... / ..... / ..... / .....

Cenāb-ı hazret-i ḥāḳān-ı a'zam ya'ni Ahmed Hān
Ki zāt-ı pāki olma şdur selāṭin içre bī-hemtā

O sultān-ı kerem-ver pādişāh-ı şāhibü'l-ḥayrāt
Ki cem' olma ş vücūdında şalāḥ u ilm ile taḳvā

Hülüş-ı tām ile niyyeti ḥayrātadır dā'im
Nola ger eylese āşār-ı cidd-i pākini ihyā

Ayaşofıyye ya'ni ol maḥall-i nūr-ı raḥmet kim
Metānetde nazīn görmemişdür dīde-i dünyā

Bulunmaz Ḥaḳ bu kim rüy-ı zemīnde mişl ü hemtāsı
Ḥabāb-ı seb'adan bir ḳubbe-i mergūbedür gūyā

‘Aceb mi künbed-i vālāsı çıksa evc-i eflāke
Ki olmu şdur esāsı sāke-i ğabrāda pā-ber-cā

Bu bir bünyād-ı vālā tarz-ı ra‘nā tarḥ-ı ālīdür
Ki mi‘mārān-ı ‘ālem a‘nā taklīd idemez kaṭ‘ā

Benī ümeyye ile cām‘i-i Ezher letāfetde
Eğerci Mışr u Şāma virdi revnaḳ her biri ammā

Sevād-ı şehir-i İstanbulda bu ma‘bed-i ḥāşı
Cenāb-ı cāmī‘ün-nās eyledi ḥāl-i rūḥ-ı dünyā

Bu cāmī‘ güyyā bir āsmāndur ‘ālem-i nūra
Ki zeyn itmiş fezāsın kevkeb-i kandīl ser-tā-pā

Der ü dīvār u sakf u ṭāk u ferşi hep ruḥām-ı şāf
Maḥaldür ger dīnürse bu maḳāma cennet-i a‘lā

İden sıdḳıla ṭā‘āt āsitān-ı ber şafāsında
Olur a‘nā müyesser devlet-i dünyāyla ‘uḳbā

Nice ṭā‘āt idenler olmasun maḳsūda nā‘il kim
Veliyyullahdan bir gūşesi ḥālī degül aşlā

Maḥall-i isticābet mehbit-i envār-ı rahmetdür
Sezādur Ḥazret-i Hızra olı rsa mesken aḥyānā

Muşaffā ma‘bed-i islām u beyt-i ḥās-ı Rabbānī
Mu‘azzam me‘men-i ehl-i niyāz millet-i beyzā

Mekân-ı zıkr-i sübhâni 'ibâdetḥâne-i pür-feyz
Ḳadîmi cilve-gâh-ı Ḳudsiyân-ı 'âlem-i bâlâ

Seḥer tâ ḳubbe-i çarḫa irer gülbang-i istiğfâr
Derûnı tevbe-kârân-ı günâha Ka'bedür güyâ

Ṭavâf itmekdedür ins ü melek eṭrâfını dâ'im
Felekde beyt-i ma'mûra revâdur itse istignâ

Selâṭîn-i felek gerçi buna çok iltifât itdi
Bu şâhenşeh gibi bir kimse ikrâm itmedi ammâ

Cedîden ferş için 'uşşâka âdem gönderüp maḫşûs
Sipârişlerle işletdi behâsın eyleyüp 'a tâ

Velî bu kâr-ı ḫayra Ḥazret-i Âgâ olup me'mûr
Edâ-yı ḫidmetünde cidd ü iḳdâm eyledi ḫaḳḳâ

Ne Âgâ ser-firâz-ı ḫidmet-i dâr-ı sa'âdet kim
Odur hep cümle evḳâf-ı şerîfe nâzır u bînâ

Kemâl-i zîb ile revnaḳ vîrüp bu câmi'-i pâke
Döşetdi bâbdan miḫrâba dek mergûb u müstesnâ

Hemîşe sâyini meşkûr idüp Ḥaḳ ḫayrını maḳbûl
Hemîşe böyle âşâra muvaffaḳ eyleye mevlâ

Ayaşofiyye elhaq cennet-i a'lāya dönme işdür
'Acāib zīb ü fer virdi aña bu hil'at-ı zībā

İlāhī bu maqāmı ma'bed-i islām idüp dā'im
Tezelzül görmeye erkān-ı pāki haşre dek kaṭ'ā

İçinde ehl-i tāt eyledikçe zıkr ile tevḥīd
Ola tahtında kām ol ḥıdivv-i memleket-pirā

Hemişe ömrü uzun ḳalbi ḥurrem tab'ı şād olsun
Bi ḫaḳkı tāt-ı kerrübiyān-ı'ālem-i bālā

Didi fermān-ı şāhensāh ile tārīḫini Dürrī
Ayaşofiyye yi Ḥān Aḫmed ilbās eyledi ḫālā (1116)

ایاصوفییبی خان احمد الباس بلری عالی

**SULTĀN AḫMED-ḤĀNİÑ KEMERLER SEYRİNDE HAVZ İÇİNDE
TÜFENG İLE URDUĞI LİMONA TĀRİḫDİR**

15 a

--- / --- / --- / ---

Server-i Neyrem şecā'at Ḥusrev-i şīr-iḳtidār
Rüstem-i meydān-ı şavlet Ḳahramān-ı mār u tīn

Ya'ni şultān Aḫmed-i devrān ki itmiş Ḥaḳ anı
Pādişāh-ı rub'-ı meskūn dāver-i rūy-ı zemīn

Pür kılup zāt-ı şerīfün feyz-i isti'dādla
Eylemiş iḫsān aña her fenni rabbü'l-ālemīn

Çifte havz içinde su üzre gördi bir limon durur
Destine aldı tüfeng-i düşmen-endâzın hemîn

Yüz adım yirden alıp nûr-ı ferâsetle nişân
Bir atışda urdu limonu hemân ol hurde-bîn

Kimde vardır bu hüner Allâh için insâf i dūr
Uşta limon uşta havz tüfeng-i âhenîn

Bârekallâh pâdişâhım cevher-i idrâk ile
Zât-ı mes'ûdun ola dâ'im hatâlardan emîn

Hağ ide ecdâdına rahmet ki taht-ı devlete
Yâdigâr oldu senün gibi vücûd-ı nâzenîn

Dâ imâ sen böyle âşâra muvaffak olasun
Eyleye vaşf-ı kemâlün Dürri-i bârik-bîn

Geldi bir üstâd-ı kâmil söyledi târihini
Pâdişâhım kolunu idmânına şad-âferîn (1116)

إبراهيم فولکلر امانتہ صد آفرین

**TĀRİH-İ VİLĀDET-İ FĀTİMĀ SULTAN BİNT-İ HĀZRET-İ SULTAN
AĦMED HĀLLEDETÜ SALĀNATÜHÜ**

15 a

.... / .... / .... / ...

Müjdeler ‘āleme hem gözleri rüşen felegiñ
Harem-i devlete bir şem‘i fer-vezān geldi

Gün gibi evc-i sa‘ādetden olup rahşende
Gūyiyā ‘āleme bir mihr-i dirahşān geldi

Ya‘ni Hān AĦmed-i ĥayrū'l-ĥalefiñ şulb i'nden
Māder-i ‘işmete bir duĥter-i zī-şān geldi

Dīdesi rüşen olursa ne‘aceb mihr ü mehiñ
Kūretü'l-‘ayn-ı şehensāh-ı cihān-bān geldi

Ṭaraf-ı ĥaĥdan o sultān -ı veliyyü'n-niama
Bir ĥayā ehli kadem şāhibi mihmān geldi

Şem‘i mevlūdına cem‘ oldı melekler gūyā
‘Ālem-i ĥaybdan ol zāta nigeħ-bān geldi

Kimi ibriķ-i zer-endūdı kimi tutdı legen
Kimi destinde gülāb ile buĥurdān geldi

Naĥl-i cennetden olursa nola gehvāre aña
Böyle bir ĥūr-ı perī-ĥūy u melek- şān geldi

Nice gehvāre olup kav̄s-i kuzahdan taķı
İkd-i pervīn aña āvīzeve ŗāyān geldi

Ger kımāt olsa sezā sündüs ü istebrakdan
Böyle bir zīb-i cihān ziynet-i devrān geldi

Nola lalası kamer dāyesi hurŗīd olsa
‘Āleme rūḥ-ı muŗavver gibi bir cān geldi

Hamdülillāh ki verā-yı tütük-ı ġaybīden
Eser-i mevhībe-i ḥāzret-i Yezdān geldi

Olsa revnaķ-ŗiken-i gevher-i yektā lāyık
ŗadef-i kevine bugün bir dür-i ġıltān geldi

Baŗka bir neŗv ü nemā buldı riyāz-ı devlet
Gülŗen-i iffete bir ġonce-i ḥandān geldi

Bu beŗāretten idüp çāk-i ġirībān güller
Yelerek bād-ı ŗabā mirvaḥa cünbān geldi

ŗād olup ḥalk-ı cihān ile yeler ŗehr- āyīn
Dillere ŗevķ-i füzün zevk-i ferāvān geldi

Umarız maķdemini dehre mübārek ide Ḥāk
Ki tulū‘uyla me‘an kaḥre-i bārān geldi

Ya‘ni ol demde gülüp tāzelenüp rūy-ı zemīn
‘Āleme luḥf-ı Ḥudā raḥmet-i Raḥmān geldi

Pādişāhım elem etme ki o ma'sūme-i pāk
Cānib-i dergeh-i Ḥaḳdan safiā iḥsān geldi

Gele bir gūn ki beşāret iderek ehl-i cihān
Diyeler mūjde ki şehzāde Selīm Ḥān geldi

Çü o nev-bāve-i gülzār-ı ḥayā sidre mişāl
Salınup gülşen-i ikbāle ḥırāmān geldi

Didi mevlūdına fermān ile Dürrī tāriḥ
'Ayn-ı Cem rūşen ola Fātıma Sultān geldi (1116)

عائنه هم روشن اولانا ظم سلفان مکرری

**ḲAPŪDAN MEḤEMMED PAŞANIŃ OḲ MEYDANINA
TAŞ DİKDİRDİĞİ TĀRİḤDİR**

15 b

..... / ..... / ..... / .....

Ḥabbezā kevkebe-i ḥazret-i Sultān Aḥmed
Ki anı eyledi Ḥaḳ zīnet-i rūy-ı dünyā

Pertev-i salṭanatı rūşen idip āfāki
Dehrden zulmeti ref eyledi ḥurşīd-āsā

Köhne 'ālem yine evvelki niḫāmın buldı
Ḥāşılı aḥlādı miḳdārını a'lā ednā

Herkesiñ cevher-i zātisi mu‘ayyen oldı
Bildi haddin cühelā oldı mükerrerem ũkalā

Zātı ‘ālī olan elbette bulup hüsni kabül
Giderek lābüd olur mazhar-ı ihsān-ı Hudā

Ger delīl isterseñ işbu maḳāl-i pāke
İşte meydān-ı hüner işte Mehemmed Paşa

Ḳadr-i irfānını ma‘lūm idinüp şāh-ı cihān
‘Āḳıbet ḳıldı anı ‘izz ile iḳrāma sezā

Hāşılı himmet ile evvel idüp mīr-i āḫūr
Eyledi ḳā‘ide-i resm-i ḳadīmi icrā

Sa‘y-ı meşḳūr daḫī ḫidmeti maḳbūl olcaḳ
Eyledi mertebe-i zātını efzūn Mevlā

Dem-be-dem mazhar-ı āşār-ı ‘ināyet iderek
Ḳıldı elkışsa vezāretle anı kām-revā

Hem vezāret hem idüp baḫr-ı sefīde ḳapūdan
Ḥaḳ bu kim eyledi şartınca isābet ḫaḳḳā

Vāḳı‘ā şāhlara lāyık olan oldur kim
Müsta‘id bendelerin eyleye bir bir iḫyā

Hikmeten menzile ok atmış idi ol âşaf
Düşdi t̄aş dikmesi ol vaqte müsâdif meşelâ

Çünkü taş dikmede olmış dı ziyâfet âdet
Geldi ol da'vete sulţân-ı mekârim-pîrâ

Pehlevânlar dahı cem' olup o menzilgehde
Dikdiler ol taş şahrâya bilâ çün ü çirâ

Dürri-i bende de mevcûd idi ol mecma'da
Çünkü fermân-ı hümâyûn ile oldu inhâ

Quvvet-i tab' ile fi'l-fevr didi târihin
Kapûdanlıkda taşın dikdi Mehemmed Paşa (1116)

قبود القدره طائفة دكبر محمد باشا

**TEBERDÂR-I HAŞŞA ÂLİ AĖANIÑ OK MEYDANINA
TAŞ DİKDİRDİĞİ TÂRIHDİR**

16 a

.... / .... / ...

Hak bu kim baltacıyânunî ocağı
Mazhar-ı luţf-ı Hak olmış ezeli

Ekşeri ehl-i hüner kıpmışdur
Her birinunî eşeri uşta celi

Şimdi bir şâhib-i şest itdi zuhûr
Ki odur toz kıparanunî bedeli

Tîri cevlân- ger-i şahñ-ı eflâk
Sâ'idi hâne-i kavsiñ temeli

Şest ile atdı bir oğ menzile kim
Seyr idenler didi var ola eli

Gerçi çok menzili İsmâ'iliñ
Anı on üç kez ile geçdi velî

Çorğarım toz koparana yetişip
Evde bir toz koparır bes belli

Nazar-ı hazret-i şehensehde
Çün pesend oldı anuñ bu emeli

Himmet-i pâdişeh-i 'âlem ile
'Âkıbet menzilini aldı 'Alî

Habbezâ hazret-i Hân Ahmed kim
Zâtı zeyn itdi bu dîn ü düveli

Dâ imâ hurrem ü handân olsun
Görmesin şab'-ı şerifi keseli

Ser-firâz olmasa erbâb-ı kemâl
Ma'rifet ehline rağbet ideli

Ma'rifet şāhibini yırde kıomaz
Böyledür kâ'idemiz cümle belî

O kemāndār-ı kıavs bāzūdan
Çün bed'îd oldı bu āşār-ı celî

Didi Fermān ile Dürri tārîh
Ok atıp menzile taş dikdi 'Alî (1116)

| اوق انوب منزه طالع دكر على يد

TĀRĪH-İ ÇEŞMEİSMĀ'İL KETHUDĀ

16 b

..... / ..... / ..... / .....

Kethüdā-yı şadr-ı a'zam sāhib-i hulk-ı hasen
Ya'ni İsmā'îl Efendi ehl-i hayrın ekremi

Ol kerîm-i sāhibü'l-hayrāt idüp kâşd-ı şevāb
İtdi icrā Hâk için bu çeşme - sār-ı hurremi

Bu maḥal bir böyle āba ḥaylinden muḥtāc idi
Cümle memnūn oldı lar bundan vuḥūş u ādemi

Bārekallāh ḥayr ise ancak olur şad āferîn
Ser-te-ser gūyā ki iskā itdi ḥalk-ı 'ālemi

Hâk te'ālā 'ömrî n efzūn îyleye ḥayrın kabūl
Teşnegāna ābdur elḥâk şevābın a'zamı

Bu maḥalli eyledi rūşen bu ābıñ pertevi
Çeşme-i hürşiddür gūyā ki āyn-ı maḫsimi

Nūş idüp dil-teşneler Dürrī didi tārīḫini
İtdi İsmā'ıl icrā āyn-ı mā-i zezemi (1116)

ایستدنی اسمعیل آخر انبان ما ز زمزمی

**SULTĀN AḤMED ḤĀN ḤAZRETLERİNİÑ OK MEYDANINDA
İHYĀ EYLEDİĞİ ÇEŞMEYE TĀRİḤ**

16 b

... / ... / ... / ...

Sultān-ı berr ü baḫr ser-efrāz-ı tāc ü taḫt
Ḥān Aḫmed ol ser-āmed-i iḫbāl-i sermedi

Ol şehriyār-ı şaf-tabī'at ki eyledi
Sīrāb ādl-i gülşeni şer'-i Muḫammedi

Bir gün hümā-şifat o şehensāh-ı a'zamıñ
Virdi bu cāy-ı pāke şeref zıll-ı es'edi

Ammā ki tab'i şāfı idüp ārzū-yı āb
Şādır ol ınsa ḫükme emr-i mü'ekkeci

Yır yır teraşşuḫ eyledi her köşeden şular
Ḥaḫkā ki kerāmet eyledi ḫalb-i erşedi

Gūyā ki pāy-ı būs ına müştāḫ idi zemīn
Anıñçün eşk-i çeşmini icrāya başladı

Cem' eyledi o reşhaları cümle bir y'ire
Kıldı revān bu çeşme-i şāf u müceddedi

Minnet Cenāb-ı Hāḳḳā ki bu ḥayr-ı pāk için
Ḥaḳ eyledi muvaffaḳ o sultān-ı emcedi

Ömri ziyāde baht küşāde olup müdām
Kılsun kıyāmı sā'ate ḥayr-ı mü'ebbedi

Dā yim zülāl-i mevhībe-i girdigārden
Reyyān ola ḥadīḳa-i mülk-i muḥalledi

Dürri duā idüp didi tārīḥ-i sālını
Ayn-ı ḥayāt u çeşme-i sultān Aḥmedi (1116)

ابن صیات و چشمه سلطان احمدی

**SULTĀN AḤMED HĀNİN MÜCEDDİDEN İNŞAA BUYURDI ĞI
KALYONA TĀRİHDİR**

17 a

..... / ..... / ..... / ...

Nedür ol ḳal'a-i ma'mūr-ı bedī'ü 't - timşāl
K'itmiş üstād anı gāyetde metānetle binā

Cünd ü cebhānesi çok tūp u tūfengi vāfir
Gūyiyā t olmış içi āteş ile ser-tā-pā

Gerçi bünyādı metīn her ḫarafı müstaḥkem
Rūz u şeb olmada dā'im mütezelzil ammā

Nazar itseñ gör'ünür cüssesi m̄anend-i cebel
L̄ik bir yırde karar eyleyemez küh-āsā

Geh yürür gāh durur gāh kanad açmış uçar
Başka bir tarz ile her laḫza olur cilve-nümā

O kadar cüsse ile başlasa pervāze eger
İremez tozına biñ sür'at iderse 'ankā

Gerçı yok cānı dili cāniledür hep seyri
Şaḫşı bir cān-vire beñzemez anıñ aḫlā

Rūz u şeb ülfet ü ünsiyeti insān iledür
'Unşūr-ı çār ile kā'imdür esāsı gūyā

İhtiyār ile benī ādeme teslīm olmış
Kullanırlar anı hep mü'min ü gebr ü tersā

Buldurı nca şuyun āteş gibi sür'at eyler
Tozı çıkmaz ne kadar eylerise kesb-i hevā

Gāh dāmen-i bimyāre meyl-i hırām itdükçe
Bir güzel şüh perī peykere beñzer meşelā

Resen-i zülfüñi gāhı daḫtur gāh bükür
Geh nikābın bür'ünür mişl-i 'arūs-ı zībā

Gerçi gāyetde sebük-rūḥ velī lengerli
Turmada kūḥ-ı girān yelmede mānend-i şabā

Çünkü şafrāyi- mizāc oldı biraz ḥikmetle
Gezdirür gıce vü gündüz anı ḥükm-i sevdā

Dest ü pāyi yogiken yine ğarābet bunda
Tarz-ı refārına ḥayrān olur erbāb-ı zekā

Hem cerī hem varıcı hem dahı gāyetde şabūr .
Haşmı ejderde olırsa da çatar işte aña

Divler zabt idemez gāh firār itdikçe
Gāh olur kim yedirür bir kıl ile bī-pervā

Rūhsuz kâleb-i fersūde iken ḥikmetdür
Yine aḥkām-ı nücüm ile yürür şubḥ u mesā

Boynu bağlugözi yaşlıcigeri pür-āteş
Bār-ı ğam çekmeden olı ş kad-i bālāsı dütā

Pürdür ḳaddi bu gelmiş ḳatı çok yaş sürmüş
Nūḥ tūfānın añar yaşını şorsañ meşelā

Böyle bir turfa-nümā hey'et-i agrebdür kim
Tursa ḳal'a yürüse esb olur uçaşankā

Dedim ayā nedür ol şahş-ı ācebü'l-heykel
Ki olur cünbüş ü etvārına ḥayrān uḳalā

Dediler nev'-i sefâyinden o bir kalyondur
K'oldu fermân-ı şehensâh ile hâlâ inşâ

Ya'ni yapdı anı Hazret-i Sultân Ahmed
Ki ola silk-i donanma-yı hümâyûna sezâ

Hamdüllillâh ki irüp himmet ile itmâma
Şuya indirmege cem' oldılar a'lâ ednâ

Gelüp izâz ile reftâre o sultân-ı cihân
Sâye şaldı o temâşâgehe mânend-i hümâ

Eyleyüp şevket ile taht-ı sa'âdetde karar
Ehl-i dîvân ile hem geldi 'umûmen vüzerâ

Bir taraftan çalınup şevk ile mehter-hâne
Bir taraftan dağı toplar atıup ra'ûl-âsâ

Olıcağ izn-i hümâyûn-ı şehensâh şadır
Başladı inmege ol keşt-i ejder-sîmâ

Hâşılı nice sürûr u nice şengüller ile
Bahre indürdiler ol zevrâkı bî-çün ü çirâ

Çün şalâbetle nüzûl İtdi şuya havfinden
Mevc-veş ditremege başladı tir tir deryâ

Heybeti bahre ki bu mertebe lerziş virdi
Neye müncer olur ahvâli 'adûnuñ 'acebâ

Pādişāhım olup iķbāl ile ʿömrüñ efzün
Saña bed-ḥāh olanı ķahr ide dā im mevlā

Çok zamān mesned-i devletde ser-efrāz olasun
Kāfiristānı çün feth idesün ser-tā pā

ʿAvn-i ḥallāk ile sen feth-i bilād ittükçe
Sāl-i tāriḫini Dürri ķuluñ itsün imlā

Umaram sen de aña öyle nigāh eylesün
Ki ser-efrāz ola her vechile beynü'ş-şuʿarā

Benüm eksüklüğüme ķalma ķuşūrum çokdur
Saña lāyık ne ise sen anı eyle iʿtā

Baḫr-ı devletde olup keşt-i baḫtuñ cārī
Bula eyyām-ı muvāfiķ ide ḥükmün icrā

Yāverüñ Ḥızr ola her laḫza refiküñ tevfiķ
Ķıla her hācetüñi ḫāzret-i Allah revā

Didi fermān-ı hümāyün ile Dürri tāriḫ
Ķahr-ı aʿdā için oldı yine ķalyon inşā (1116)

قرآنہذا الجوز اور ندرتہ قالہ انشا

**SULTĀN AḤMED HĀNĪŦ ĶALAYLI AḤMED PAŞAYI
ĶANDİYEDEN GETİRÜP MÜHRİ VİRDÜĞİNE TĀRİḤDİR**

18 a

.... / ..... / ..... / ...

Bāreķellāh zehī pādişeh-i mülk-ārā
Zāuñi cümle ḫaḫālardan emīn ide Ḥudā

Sen o sultān-ı cihān pādişeh-i zī-şānsuñ
Ki nazīrin daḡı seyr itmedi çeşm-i dünyā

‘Āleme pertev-i ḡurşīd-i sa‘ādet sensün
Ḥaḡ budur kim seni mümtāz yaratmış Mevlā

Cümle emründe başiretle idersün ḡareket
Söz yok eṭvār-ı ḡākīm-ānene ey zıll-ı Ḥudā

Bu ne perdāḡte işdūr bu ne şāhāne rüşen
Bu ne zībā ḡareketdūr bu ne nazik ĩmā

Bu taşavvur nice ‘ākılları dembeste ider
Bu tedāriklere ḡayrān olur erbāb-ı zekā

Vāḡı‘ā kimse taḡsīl idemezdi bu işi
Belki bir ḡalbe ḡuṭūr ĩylememişdi kaṡ‘ā

Geldi bu devlete çok kār-ḡüzārende mülūk
Nice ḡākāna serīr oldu bu mesned ammā

Ḥankı sultāna naşīb oldu bu tedbīr
Ḥankı ḡākāna nigāḡ itdi bu ḡüne Mevlā

Bunu kim fehmi ider Allāhı seversen fikr it
Oldu mı böyle bir āşāra muvffaḡ ḡudemā

Ḥafiyyen da‘vet için gönderesün bir ḡuluñı
Gele İstanbula tā Ḥandiyeden bir paşa

Bula t̄a urb-ı h̄um̄āyūnuña yārānuñ yol
Ola hem ruḥṣot-ı pā-būsuñ ile kām-revā

Olmaya kimse bu esrār-ı ūhāne vāıf
Bunı hissetmeye arīf geinen icmāla

Hele tedbīr-i ḥakīmānene māūāllāh
Ḥa bu kim ancak olur ūve-i ṭab-ı garrā

Nāgehān bāb-ı h̄um̄āyūndan olıncā zāhir
Cümle barmaq ışınıp ḥayrete vardı ūalā

Dediler vāıā mı yoḥsa bizūm gördüğümüz
Bu ne sırdır ki zuhūr eyledi bīün ü irā

Çodan ümmīd edinūrlərđi velī kim dīr idi
Ki ola böyle ḥabersūz bu iūāret peydā

ūübhe yok luṭf-ı Ḥūdā mevhībe-i ḥadur bu
Buña iḥlāsla ūkr eyleyelūm ūubḥ u mesā

ademi ola mūbārek bu ībādullāha
İde Ḥa her eūerin devlet ile dīne sezā

İ'timād it bu söze padişāhım vallāhi
Re'yüñe cümle pesend itdiler a'lā ednā

İttifāk eyleyüp erbāb-ı başīret cümle
Dídiler şimdi yerin buldı şadāret haqqā

Bārekāllāh zehī fikr metīn re'y zerrīn
Bu kadar eyleyemez kimse isābet aşlā

Merhabā re'y-i pesendīdene ey zāt-ı şerīf
Āferīn cevher-i idrākiñe ey şun'-ı Hudā

Bu beşāretten olup şevk ile lebrīz server
Virdiler birbirine müjde cihān ser-tā-pā

Yüz sürüp dergeh-i Mevlāya hep erbāb-ı kulūb
İtdiler şıdk-ı derūn ile du'ā cümle saña

Söyledi Dürrī-i dāī dahī bu tārīhi
Ola bākī'o şehenşāha bu āşaf haqqā (1116)

اولر باق اولر شاهه بو آصف سقا

**TĀRĪḤ-İ KĀḤ-İ ĀYĪNEDĀR-İ DİL-FİRĪB DER-
SĪTĀYİŞ-İ ḤĀN AḤMED-İ ZĪ-ŞĀN**

18 b

- . . . / - . . . / - . . . / - . .

Pādişāh-ı rub⁴-ı meskūn şehriyār-ı şark u ġarb
Yāni Sulṭān AḤmed ol Dārā-yı ḥākān iḥtişām

Ol şeh-i şāhib serīr-i şaltanat kim zātını
Kuṭb-ı devlet merkez-i dīn eylemiş Rabbü'l-enām

Ol şehensāh-ı bülend-iḳbāl-i heft iḳlīm kim
Devr-i ʿadlinde cihān buldı murād üzre nizām

Zıll-i iḳbālinde ʿālem rāḥat oldı ser-te-ser
Kaşr-ı dīn ü devlete vırdı kemāl-i intizām

Ol kadar nūr-ı ferāset var dil-i sāfinda kim
Cümle fenni ʿayn-ı istiʿdādla kılmış temām

Fenn-i ḥaṭ fenn-i faẓilet fenn-i inşā fenn-i şiʿr
Fenn-i naḳş u fenn-i raḥş u fenn-i şemşīr ü siḥām

Mū-be-mū mecmūʿa-i ḳalbinde bulmı şdur rūsūḥ
Hāşılı her fenni kesb itmiş o sulṭān-ı benām

Ḳābiliyyet ol ḳadardur ṭab⁴-ı derrākinde kim
Ḳāʿiliñ añlar murādın itmedin ʿarż-ı merām

Deştī-i ḥayretde ḳor insānı vallāhülâzīm
Güyyiā ʿayn-ı işābetdür aña her bir kelām

Cümleden kaç^ı-ı nazar bu kârgâh-ı dehrde
Tab^ı-ı mi'mârisidür hayret - fezâ-yı hâş ü 'âmm

Bu maqâmın^ı tarzını bir gûne taḥmîn itdi kim
Kıldılar cümle mühendisler aña teslîm-i tâmm

Vâkı'â bir böyle tarz-ı bî-nazîrⁱⁿ mislini
Görmemişdür 'âlem içre dîde-i ehl-i kirâm

'Ârız-ı dilber gibi her cānibi pür-naḳş u zîb
Dîde-i 'âşık-şifat etrâfi hep âyîne cām

Cām şanma revzeninde dîdelerdür cā-be-cā
Mihir ü mâh-âsâ cihâna nâzır olmış şubḥ ü şâm

Şübhesüz her cāmı bir âyinedür 'âlem-nümâ
Bağsun İskender gibi seyr itmeyenler rûy-ı kām

Yâ meger ol şehriyârın gözley^ü teşrîfini
Şevḳ-i dîdâr ile itmiş çeşmine ḥûbî ḥarâm

Naḳşı ḥod ol mertebe dehşet-fezâ-yı 'âkıdur
Rûḥ-ı Bihzâda ider ta'lîm-i fenn-i irtisâm

Görse Mânî şan'at-ı naḳş u nigârın şayd için
Halka-i çeşmi kalır dîvârda mânend-i cām

Her ne deñlü varisa üşkûfe şahn-ı bâğda
Cümlenⁱⁿ taşvîrini naḳkâşi kılmış iltizâm

Güyyā bir gülsitān-ı tāzedür kim dem-be-dem
Rūḥa baḥş eyler şafā-yı seyri taʿtīr-i meşām

Gālibā bu zīb ü zīnetle cāy-ı dil-güşā
Yā İrem gülzārıdır yā ravza-i dārü's-selām

Yohsa bu kāşāne bir maḥbūbe-i mümtāzdir
Naḫşınuñ her noḫtası bir ḥāl-i miskil-ḥitām

Ağzı ğonca ruḥları gül ḫāmeti serv-i sehī
Çeşmi nergīs sünbül ü şebbūsı zülf-i müşg-fām

Ḳıṭʿası mergūbe ṭarḫı bī-bedel ṭarzı garīb
Levh-i dīvārı mücellā saḫfı zer ferşi ruḥām

Oldı lar āgüş-ı dīvārında her bir çekmece
Bir muşannāʿ dūrc-i gevher-perver-i yāḫūt-fām

Cennet oldı bu maḥal ezhār-ı ğūnāğūn ile
Servdür ğuyā buḥarısı İder ʿarz-ı ḫırām

Ḥāşılı bu naḫş-ı rengāreng ü cām-ı şāfla
Ḥayli revnāḫ virdi bu ʿālī sarāya bu maḫām

Ḥaḫ budur kim böyle vālā menzile teşrif için
Sāye şalsañ vechi var ey dāver-i Dārā-gulām

Sensin ol sulṭān-ı ʿālī-şān ki dest-i ʿadlle
Kārgāh-ı devleti maʿmūr İder ḫükmüñ müdām

Ol dūr-i yekdānesūn kim çeşm-i haqqāk-i felek
Görmemişdür mişlūn ey sultān-ı vālā-ihtirām

Hānedān-ı izz ü cāhın dā imā ma'mūr olup
Görmeye aslā tezelzül tā dem-i şubḥ-ı kıyām

Bu mübārek ḥānede zevk ü şafā vü şevkle
Eyleye Haq şāhid-i maḳşūdını her laḫza rām

Dürri-i dā'ī didi fermān ile tārīhini
Ṭarz-ı nev ey beyt-i Sultān Ahmed-i vālā-maḳām (1117)

طرز نو انی بیت سلطان احمد والاعمام

TĀRĪḤ-İ DİĞER DER-SİTĀYİŞ-İ ḤĀN AHMED-İ ĀLİŞĀN

19 b

.... / .... / .... / ...

Ḥabbezā me'men-i zī-bende-i firdevs-mişāl
Gūyiyā cilvegeh-i zümre-i ḫavrādur bu

Nola āyīne-serā dırse buña ehl-i nazār
Dil-i rūşen gibi yek-pāre mücellādur bu

Bu maḳāma ide gör dīde-i diḳkatle nigāh
Başka kāşāne-i ra'nā-yı dil-ārādur bu

Nağş-ı āfāk-ı derūnunda nümāyandır hep
Ġālibā manzara-i tārem-i mīnādur bu

Seyr idenler bunu hep ‘ālemi seyr itmiş olur
Gūiyā nüshā-i mecmū‘a-i dūnyādur bu

Ne kadar dīde-i encüm gibi olsa nāzım
Toyamaz seyrine dil özge temāşādur bu

Bilmem āyīne-serā-yı dil-i İskender mi
Yohsa rüşen-gede-i dīde-i bīnādur bu

Resmi revnāk-şiken ü nağş-ı nigāristādur
Şanki nūzhet-gede-i gülşen-i me‘vādur bu

Hūr-veş ādemi elbette ider taşvīri
Bezm-gāh-ı harem-i cennet-i a‘lādur bu

Görse dir tarzını nağkāş-ı şanem hāne-i çīn
Ġibṭa fermā-yı Semerkand u Buhārādur bu

Ne kadar gülşen-i ‘ālemde şükūfe var ise
Bundadır cümlesi bir ravṣa-i ra‘nādur bu

Yazamaz Mānī vü Bihzād bunuñ taşvīrin
Nazar erbābı bilir cümleden a‘lādur bu

Nice ta‘bīr ideyüm naḥl-i buhārīsin anuñ
Tūrfa bir serv-i sehī-ķāmet-i hālādur bu

Hele hoş tarh-ı nigārende-i gam-fersādur
Hayli zībende vü şūh u tarab-efzādur bu

Tarz-ı bünyādını bir kimse taşavvur idemez
Başka bir kıt'a-i mergūbe-i zībādur bu

Bu leṭāfetle bu rüşen-gede āyīne degül
Pertev-i cilvegeh-i 'ālem-i bālādur bu

Yūsuf-ı Mısr-ı kemāl oldu buña mālīk olan
Şanki ḥalvetgede-i kaşr-ı Züleyḥādur bu

Tarḥı ser-cümle mühendisleri kıldı'āciz
Mişlini çeşm-i cihān görmedi yektādur bu

Bu şafāgāha nezāret-fiken-i taḥsīn ol
Eşer-i ḥazret-i şāhensēh-i dānādur bu

Ya'ni Ḥān Aḥmed-i ferḥunde-şiyem kim zātı
Seyr idenler d'idiler cevher-i yektādur bu

Şem'i bezm-i ḥarem-i devlet-i 'Osmāniyye
Pertev-i dūde-i İskender ü Dārādur bu

Beñzemez gayrı şehensāha bu sultān-ı güzīn
Server-i ḥayl-i mülük-ı sipeh-ārādur bu

Felek-i ma'delete mihr-i cihān-pīrādur
Ufk-ı mekrümete ğurre-i garrādur bu

Ḥaḳ mübārek 'ide bu cāy-ı feraḥ-baḥşı aña
Ki o gül ḡoncaya pür gülşen-i ḥaḍrādur bu

D'idi fermān-ı hümāyūn ile Dürrī tārīḥ
Cāy-ı a'lā vü nihānḥāne-i zībādur bu (1117)

جای اعلا و منها سخاوت زیبا در بو

**ŞADR-I A'ZAM MEḤEMMED PAŞANIŃ OḶ MEYDANINDA
TAŞ DİKDİĞİ TĀRIḤDIR**

20 a

.... / .... / .... / ...

Dāver-i devr-i zamān ḳuṭb-ı selāṭīn-i 'azām
Ya'ni Ḥān Aḥmed ol ḥāḳān-ı 'adālet-pīrā

Ol şeh-i merḥamet-endīş ki devrinde anuñ
Tā kemān-ḥāne-i eflāke çıkar tīr-i du'ā

Kīm yā-yı nazar-ı pāki ile āşāfını
İtdi her fende ser-efrāz-ı fūḥūl-i ḳudemā

Öyle bir āşaf-ı ferḥunde-liḳā kim zātı
Olmı ş ārāste-i zühd ü şalāḥ ü taḳvā

Ḥıdmet-i devlet ile dīni ararız soñra
Eli deḡdükçe kemān-keşlik İderdi icrā

Sābıḳā gerçi bu menzilgehe taş dikmiş idi
Yine bir tāze eşer eyledi şimdi peydā

Yeksüvār okla alıp menzili ol tîr-endâz
Oldı bu 'arşagehe yekte-süvâr-ı vüzerâ

Yogiken meşki hele şestine mâşâallâh
Vâkı'â ancak olur cevher-i zâtı hâkkâ

Didi taḥsîn iderek Dürri-i dâ'î târiḥ
Pehlevândur yine taş dikdi Meḥemmed Pâşâ (1117)

بہلواندر پشہ فاشن دیکری متوہ پاشا

**SULTAN AHMED HÂN HAZRETLERİNİN MÜCEDDİDEN
İNŞÂ BUYURDUKLARI BAŞTARDAYA TÂRİHDİR**

20 b

- . . . / - . . . / - . . . / - . . .

Server-i deryâ-dil ü dâver-i ḥâkân-iḥtişâm
Ya'ni Sultân Ahmed ol Dârâ-yı İskender-eşer

Öyle bir pākize gevherdür ki zât-ı eşrefi
Dide-i inşâfla dünyâ vü mâfihâ deger

Zinet-i devrân çerâg-ı dūde-i Osmāniyân
Ziver-i rūy-ı zemîn ârâyiş-i nev'-i beşer

Āfitâb-ı evc-i devlet hükmrân-ı şarḫ u ġarb
Mihr-i burc-ı salṭanat fermân-revâ-yı baḫr u ber

Dâver-i iqlîm-i rûm u ḥusrev-i mülk-i Ācem
Revnaḫ-ı taḫt u nigîn ü efser-i tîg ü kemer

Haḡ budur kim böyle bir sultān-ı encüm-ḡaṣmetüñ
Görmedi mişlin felekde dīde-i şems ü kamer

Kārgāh-ı devlete virdi murād üzre niḡām
Ḥamdülillāh ḡayra tebdīl oldı cümle şūr u şer

İntizām-ı devlet ü dīne hemīşe sa'ý idüp
Her lüzümün iltizām itmekdedür şām u seher

Cümleden evvel donanma-yı hümāyun silkine
Ḥayli revnaḡ irdi ol sultān-ı İskender-zafer

Vākı'ā lāyıḡdur itse her ne deñlü iltifāt
Ḳanḡı devletde gör ilmüş böyle bir 'ālī-eşer

Bir eserdür kim naḡırın görmemişdür rūzigār
Āferin bānīsine ancaḡ olur hāzā hüner

Oldı her çekdürmesi bir ejder-i āteş-feşān
Daḡı her ḡalyonı bir ḡaşş-ı ḡaşın-ı mu'teber

Şimdi bir baştarda inşād ittiler kim dem-be-dem
Ejder-āsā düşmene aḡzından āteşler saḡar

Ḳal'adır ḡūyā mehībü's-şekl-i müstaḡkem-esās
Kim derünı cünd ü cebḡāneyle tölmiş ser-te-ser

Kūh-ı kāf-āsā olur ki lenger-endāz-ı sūkūn
Gāh olur sīmürg-veş bāl ü perin açar uçar

Hâşılı tekmi̇ olup ol zevrak-ı âteş-feşân
‘Âdet üzre bahre indirmeklige cem’ oldı lar

İbtidâ sultân-ı deryâ-dil o vâlâ menzili
İtdi mânend-i hüma zıll-ı hümâyûna maķar

Soñra geldi şeyhü'l-İslâm ile şadr-ı a‘zamı
Hem-nişîn oldı ma‘en mânend-i ferzend ü pîrâ

Ba‘dehu erkân-ı devlet cümleten tertîb ile
Ol temâşâgâha âdâb üzre bir bir geldiler

Çıkdılar seyre kayıklarla şıgâr ile kibâr
Baħr ü ber oldı ħalâyıkdan ħaşr ender ħaşr

Toplar güm güm çalındı mehterħâneler
ħayli ħurbânlar kesildi çok vîrildi sîm ü zer

Şol ħadar ‘âlem meserret buldı bu hengâmeden
Şehr-i İstanbulda oldı şandılar İyd-ı diger

Eyledi fermân şehensâh-ı ħadr-i ħudret hemân
Ol ‘âzîmü'l-cismi bir İmâyıla indürdiler

Girdi çün bahre o şekl ü heybet ü endâmla
Heybetinden mevc-i deryâ oldı hep zîr ü zeber

Sâde bir cevlânla çün bahri İtdi lerze-nâk
Düşmene olmaz mı her bir topı bir dâg-ı ciger

Pādişāhım Hāḡ ḡaḡālardan emīn itsūn seni
Āb-veş tab‘-ı laḡifiñ görmeden aşlā keder

Sensūn ol sultān-ı ‘āli-şān ki mihr devletūñ
Rub‘-ı meskūn ile heft iḡlime şalmış nūr u fer

Hıdmet-i beyt-i mūkerrem ravza-i pāk-i resūl
Çün saña ol mı ş müyesser ey ḡidivv-i müftehir

Hindle Özbek ü Ācem cümle ḡufeyliñdür senūñ
Sen velī ni‘metsūn anlar ni‘metiñden behre-ver

Salḡanatda saña taḡlīd idemez sā‘ir mülūk
Maḡhar-ı nūr-ı tecellīdür bu devlet ser-te-ser

ḡut ki taḡlīd eyledi eḡvārına ḡākān-ı Çın
Yā donanmā-yı ḡümāyūna nice taḡlīd ider

Mu‘cizāt-ı Aḡmed-i mürsel penāhiñdur senūñ
Ḳande ‘azm itsen olur Hızr-ı hidāyet rāh-ber

Sen hemān bāb-ı rızā-yı Hāḡda dur iḡlāşla
Bir şadā-yı devletūñ a‘dāyı eyler der-be-der

Ehle luḡfuñ düşmene ḡahrūñ faḡire şefkatūñ
Ola ḡulḡ-ı Aḡmedī ḡarb-ı Ālī ādl-i ‘Ömer

Ol ḡadar a‘lā ile ednāya luḡfuñ ‘ām ola
Kim saña taḡsīn ide gökde melek yerde beşer

Hak donanmaña hümâyün eyleye baştardañı
Kanda varisa aña reh-ber ola feth ü zafer

Dürrü me'müren didi fi'l-fevr anuñ tārīhini
Bu donanma-yı hümâyūna bu zevrāk virdi fer (1117)

بودونمای ما پونه پوزورق و بردی فر

**SULTAN AHMED HAN-I ZİŞANA OĞ MEYDANINDA VEZİR-İ ĀZAM
MEHEMMED PAŞANIŇ ZİYĀFETİNE TĀRİHDİR**

21 b - . . . . / - . . . . / - . . . . / - . . . .

Pādişāh-ı baħr u ber Hān Ahmed-i hātem-simāt
K'eyledi hān-ı seħā vücūd ile dünyāyı sīr

Ol şehenşeh kim ziyāfet-hāne-i āfaħda
Rīze-çīn-i süfre-i iħsānidur bāy u faķīr

Ol dūr-i yektā-yı deryā-yı sa'ādet kim anuñ
Mişlini seyr itmemişdür dīde-i çarħ-ı eşīr

Ķangı 'abdin ile manzūr-ı 'ayn-ı iltifat
Ķaf-ı devletde olur mānend-i 'anħa cāy-gīr

Her kimüñ kim cevher-i zātīsini ħiss ile
Luťf ider elbet aña ol server-i şāhib-serīr

Bâ-ḥuṣûs idüp ricâl-i devletinden intiḥâb
Böyle bir dānâ-yı şāhib-fiṭnatı kıldı vezîr

Pāk-meşreb sâf-ṭıynet sâde-dil kâmil-âyar
Cümle fenden behre-ver maʿrifetden vāye-gîr

Eyleyüp evvel mühimm-i devlet ü dîni edā
Sünneti iḥyâ için soñra iderdi meşk-tîr

Yek-süvār oḡla alınca menzil-i maḡşûdunu
Lâzım oldu eylemek vazʿ-i ʿâlâmet ol dilir

Emr-i şāhenşāhla taş dikdi oḡ meydānına
Olmadı ḡaḡḡbu āşāra muvaffaḡ bir şîr

Çünkü ʿadettür ol eṣnāda ziyāfet eylemek
İtdi icrâ ʿadeti ol āşaf-ı rüşen-zamîr

Kıldı daʿvet ḡazret-i şāh-ı cihānı ibtidā
Kim odur şimdi veliyy-i nîmet-i ḡātem-naẓîr

Eyleyünce ʿizz ile teşrîf o sulṭān-ı güzîn
Nûrla râhın zer-efşān eyledi mihr-i münîr

Geçdi taḡt-ı devlet üzre ol temāşā-gāhda
Kıldılar yîr yîr duʿā-yı devletin cemʿi keşîr

Geldi soñra fāzıl-ı ʿallāme-i dîn-i mübîn
Yaʿni kim müftî efendi ḡazret-i şeyh-i kebîr

Ba'dehu geldi kemān-keşlerle sā'ir ḥāş u 'āmm
Ḥāşılı ol 'arşagāha cem' olup cemm-i ğalīr

Pādişāh-ı dīn-i islāma du'ālar eyleyüp
Dikdiler ol şaḥna bir seng-i ruḥām-ı dil-pezīr

Şehriyāra ḥānedān-ı devletin ma'mūr olup
Dā'imā ta'ām olunsun ger ganī vü ger fakīr

Devlet ü iqbāl ü nīmet māl ü mülk ü salṭanat
Hep sen^{ür} cümleten ey ḥüsrev gerdün-ı mesīr

Sensin it'ām eyleyen in'ām ile dünyāyı hep
'Āleme eksükliğin göstermesün Rabb-ı Kādīr

Sen tevekkül bābına eyle teşebbüs şıdık ile
Şübhesiz her maṭlabın ḥāşıl ider Ḥayy-ı kebīr

Ḥaḳ bilür ihlās ile Dürrī du'ācındur sen^{ür}
Pek maḥaldür Ḥān -ı luṭf-ıñdan olursa vāye-ğīr

Devlet^{ür}de na'il-i kām oldu ekşer kullan^{ur}
Nā il-i kām olmamaḳ lāyık değildür ol ḥaḳīr

Ḥaḳ Vücūd-ı pākini Ḥifz eyleyüp āfātdan
Ḥaşra dek ma'mūr ola ol Südde-i devlet-maşīr

Bilbedāhe söyledüm teşrīfin^{ür} tārīhini
Eyledi yümn ile sultān Aḥmedi da'vet vezīr (1117)

الملك محمد بن ابراهيم سلطان احمد رضى الله عنه وزير

KAPODAN MEHEMMED PAŞA HAZRETLERİNİN
‘AZİMET-İ BAHR EYLEDİKLERİNE TARİHDİR

22 a

.... / .... / .... / ...

Dem-be-dem kaldırıp el yalvaralım Mevlāya
Ola manzūr-ı şehensāh-ı hümāyün-sāye

Ya’ni Hān Aḥmed-i Cem-kevkebe kim bendeligi
Māye-i faḥr olur İskender ile Dārāya

Zātı ol gevher-i yektā-yı sa’ādetdür kim
Çeşm-i inşāf ile dünyāya olur ser-māye

Āb-ı şāfi gibi āyine-i ṭab’i rūşen
Mihr-i rūşen gibi envār-ı dili bī-sāye

Ehl-i dil ehl-i kerem ehl-i kalem ehl-i kemāl
Hiç nazīr olmaz o sultān-ı cihān-ārāya

Nükte-i mübhemi fehmedür ol mertebe kim
Yer kıomaz zerre kıadar kâ iline imāya

Hele bir vechile ta’rifı degıldür mümkün
Şu’arā çekmesün evşāfin anuñ imlāya

Bu ne ikbāldür Allāhı seversen luṭf it
Ki muvaffakdur o sultāna mu’allā-pāye

Böyle bir âşaf-ı dānā dile kim mâlikdür
Ki vücūdı ola dehre sebeb-i pīrāye

Zīnet-i efser-i iqbāl Meḥemmed Paşa
Ki odur gevher-i yektā şadef-i dünyāya

Şāf dil sâf güher meniş sâf zamīr
Tab'ı āyinelik eyler felek-i mīnāya

Hüsn-i tedbīri güzel her eşeri müstaḥsen
Mıhr-i gerdūn-ı kerem zāt-ı sa'ādet-sāye

Nükte-dān ehl-i sūḥan āşaf-ı ferḥunde-şiyem
Ki odur vākıf olan derk ile her ma'nāya

Böyle sultāna sezādur bu vezīr-i kāmīl
Biri ḥurşīde mişāl oldu birisi aya

Bā-ḥuşūş ehl-i şecā'at kapudan paşa kim
Cünbüşi hey'et ile lerze şalar deryāya

Ol kadar fenn-i donanmada ser-āmeddür kim
Zevrākı gālīb ider esb-i şabā-peymāya

Her kaçan baḥr-ı sefid üzre güzer eyler ise
Tā kaçır ḥavfile küffār kızıl elmaya

Bu donanma-yı hümāyūn ile seyr ittikçe
Rūy-ı deryāda döner Ḥızr-ı melek-sīmāya

Hem bahâdur hem ola ehl-i hüner hem dindâr
Feth ile nuşret aña olmaya mı hem-sāye

Seyr iden vech-i vecîhin dîdiler haqqā kim
Ķapūdānlık yakışur böyle güzel paşaya

Çün donanma-yı hümāyūnla çıkdı bahre
Cünbüşi māye-i havf oldu dil-i a'dāya

Yā İlāhî şeh-i zî-şāna vîrüp ömr-i tavîl
Dā imā kıl anı devr-i felege pîrāye

Dağı hem āşaf-ı rüşen-dil ü şāfî güheri
Dem-be-dem mazhar ola mevhîbe-i mevlāya

Böyle bir zāt-ı şerîfi Ķapūdan eylediler
HaĶ refik eyleye tevfikini ol dānāya

‘Azm-i baĶr eyleyicek söyledi Dürri tārîĶ
Ola yem-i seyri mübārek Ķapūdān paşaya (1117)

اوله تخم سیرى مبارک قبودان پاشايم

SULTAN AHMED HANIÑ DUHTER-İ PAKİZE-AHTERİ FATİMA
SULTANIÑ DENDANINA TARIHDİR

22 b

. . . . / . . . . / . . . . / . . . .

Şeh-i Cem-sāye Sultān Ahmed-i ferhunde-tāli⁶ kim
Vücūdı ⁶āleme ser māye-i şad-iftihar oldı

O hākān-ı hümāyūn-menķabet kim devr-i ⁶adlinde
Fesād u fiṭne hep güm-kerde-i rāh-ı iştihār oldı

O kuṭb-ı merkez-i emn ü selāmet kim anuñ zātı
Nizām-ı dehre bā⁶ış-ı rāhat güne medār oldı

O şeh-i pür-ziyā-yı dūdmān-ı ⁶āl-i ⁶osmān kim
Fürūğ-ı baḫtı revnaķ-baḫş-ı mihr-i tāb-dār oldı

Kemāl ehli anuñ ⁶ahdinde buldı rağbet ü ķadri
Hünerverler anuñ devrinde şāhib itibār oldı

O bir sultān-ı ⁶āl-i-şān-ı vālā-menzeletdür kim
Rikābın būs idenler hep vezir -i kām - kār oldı

Zehī hākān-ı a⁶zam kim şadā-yı kūs-ı iclālī
Cigerden dehşet-endāz-ı adū-yı hāk-sār oldı

İdüp def⁶-i şer ü şūr-ı mezālīm rüy-ı ⁶ālemden
Murād üzre serir -i salṭanatda ber ķarār oldı

Hemīşe niyyeti icrā-yı aḫķām-ı şerī⁶atdur
Anuñçün mażhar-ı luṭf-ı cenāb-ı Girdigār oldı

O serv-i ser-firâz-ı büstân-ı 'izz ü ikbâlün
Nihâli zâti pür-neşv ü nemâ-yı berg ü bâr oldı

Yem-i şulb-i mekârim cüşişinden ol şehiñ ya'ni
Bir a'lâ dürr-i yektâ zîb-i âgüş-ı kenâr oldı

Ne dür bir gevher-i 'âlem-bahâ-yı dürc-i 'iffet kim
Benâgüş-ı arūs-ı hüsne zîb-i güşvâr oldı

O dem kim eyledi mehd-i vücūda 'izz ile teşrîf
Melekler yerine fırsat-güzîn-i intizâr oldı

O şems-i âsmân-ı 'ismetlñ hîn-i tulū'unda
Kimisi sîm ile zer kimisi gevher-nişâr oldı

Bahâristân-ı ğaybü'l-ğaybdan gūyâ ol gül -ğonca
Bu şâhenşâha vîrd-i ter gibi bir bergüzâr oldı

Yed-i hağğāk-i kudretten çıkup bir gevher-i berrâğ
Konup gencîne-i şâh-ı cihâna yâdigâr oldı

Olınca heft mâha sinni ol mihr-i cihân-tâbuñ
Dür-i dendâni revnağ-bağş-ı dürr-i şâhvâr oldı

Nümâyân oldı çün ol dürr-i dendân dürc-i la'linden
İdip elmâs ğadriñ pest gevher şerm-sâr oldı

İlâhî ol şehensâhı ser-efrâz ile gitdikçe
Ki zînet-bağş-ı 'âlem-i zîb ü dest-i rûzigâr oldı

O deñlü feth-i büldân eylesin kim Dürrîyâ âlem
Disünler Hân Ahmed pâdişâh-ı nâm-dâr oldı

Görince ğoncada şebnem melekler didiler târîh
Bu zîbâ hoşkanuñ dendâni Dürrî âşikâr oldı (1117)

ابوزید جاحظ نے دنیا کی درس آشکارا کر دی

**SULTÂN AHMED HÂN HAZRETİNİ VEZİR-İ A'ZAM MUHAMMED
PAŞA FENER - BAĞÇEYE DÂVETLERİNE TÂRİHDİR**

23 a . . . . / . . . . / . . . . / . . . .

Hażret-i Pâdişehde dehri fener-bağçesine
Kıldı da'vet yine pâşâ-yı şadaķat-eşeri

Öyle bir şeh ki vücūd-ı şeref-endūd ından
Eyledi ğarķa-i envâr-ı şafâ baħr u beri

Ya'ni Hân- Ahmed-i zî-şân ki bütün'âlemde
'Avn-i ħallâķ ile def' eyledi hep şūr u şeri

Devlet-i dñne murâd üzre vîrüp ħüsn-i nizâm
Zâil itdi dil-i erbâb-ı şafâdan kederi

Haķ budur kim yeniden buldı cihân-ārâyîş
Saltanat taħtına zâtı vîreli zîb ü ferî

uvvet-i ab‘ ile bir fende kuşuru yokdur
‘Alemin Şimdi odur server-i Őāhib-hüneri

Bārekallāh zehī server-i ħurşid-i kerem
‘Asmān-ı Őerefiñ ħaċ bu ki sensin ċameri

Dā imā böyle ziyāfetlere teŐrīf ċilup
Dāimā ċullarına bezl idesün sīm ü zeri

Dem-be-dem sen idesün bezm-i sa‘adetde Őafā
‘AteŐ-i ċamda kebāb ola ‘adūnuñ cigeri

Öyle bir āsāf-ı deryā -dile māliksün kim
Bezl ider yoluña gencine-i dürr ü güheri

Dāimā niyyeti taĥsīl-i rızā-yı pākin
Devletünde nola ādāya bulursa zaferi

Tertīb eyleyen anı sen ñ iċbālūñdür
PādiŐāhın ċulu na böyle gerekdür nazarı

Sen gibi Őāh-ı Sikender zaferi āsāf olan
Ĥızr-ı tevĥik olur elbette anuñ rāh-beri

Tā dem-i ħaŐr olasın taĥt-ı ‘adāletde muċīm
‘Alemlüñ ċabza-i ħükmiñde ola ser-te-seri

Bil-bedāhe didi teŐrīfine Dürrī tārīĥ
Ĥüsn-i Sultān-ı cihān ċıldı münevver feneri (1117)

حسن سلطان جهان قلدیر منور فیزی

TĀRĪH-İ ÇEŞME

-----/-----/-----/-----

Menba^ʿ-ı ʿayn-ı şafā ser-çeşme-i cūr-ı seḫā
Yaʿni Sultān Aḫmed ol Ḥān-ı İskender-şimāt

Ol şeh-i şāhib-eşer kim āb-ı ʿadlinden anuñ
Oldı reyyān rub^ʿ-ı meskūn çār-gūşe şeş -cihāt

Teşne-i luṭf idi dördünci cemāāt kulları
Merḫametle eyledi *manzūri* ʿayn-ı iltifāt

Ḥasbetenlillāh bu āb-ı şafı icrā eyleyüp
Kıldı iḫyā anları ol server-i ʿāli-şıfat

Dürrī dāʿisi memūren dıdi tārīḫini
ʿAyn-ı rūḫ-efzā-yı Sultān Aḫmed i mā-i ḫayāt (1117)

تاریخ آبنوع افشار سلطان احمد شاه مشایخ

VEZİR-İ AZAM MEHEMMED PAŞANIN KAĞIDHANEDE
TAŞ DİKDIĞI TARİHDİR

24 a

.... / .... / .... / ...

Şeh-i Cem-kevkebe Sultân-ı selâtin-i cihân
Ya'ni Hân Ahmed o hâkân-ı hümâyün-sîmâ

O şehenseh-i hem-sāye kim ikbālinden
Eyledi ʿālemi müsta ğrağ-ı envār-ı şafâ

Bâ-huşûş âşaf-ı deryâ -dil-i vâlâ-güherin
Kıldı feyz-i nazâr ile dür-i yektâ hâkkâ

Cümleden kağ-ı nazâr fenn-i kemânkeşlükde
Ol kadar oldu ser-âmed o vezîr-i dâñâ

Ki idüp evveli âreste ok meydânun
Eşeri oldu Kâğıthânedede şimdi peydâ

Pişrev-i okla alıp menzil ol tîr-endâz
Oldı çün piş-rev hayl-i fühûl-ı vüzerâ

Pehlevanlar görüp âşârını taḥsîn itdi
Fâhr idüp emr-i şehensah ile taş dikse n'ola

Bârekallâh zihî hoş eşer-i müstaḥsen
Şânekallah zihî zât-ı saʿâdet-pîrâ

Söyledi ğâyet-i İmâ ile Dürrî târiḥ
Dikdi taş menzil-i maḥsûda Meḥemmed Paşa (1117)

TĀRĪH-İ VİLĀDET-İ ŐEHZĀDE MEHEMMED HĀN BĪN SULTĀN

AHMED HAN HALLEDE SALĀNATUHU

24 a

..... / ..... / ..... / .....

Hezārān műjde kim devlet-serā-yı Őehriyārīden
Yine bir Őem'i rűŐen oldu āfāka ziyā-baĥŐā

Zihī ĥurŐīd i nűr-efŐān ki āŐār-ı tulű'ı ndan
Zemīn ű āsmān ğark oldu lar envāra ser-tā-pā

Ne rűŐen āftāb-ı ālem- ārā-yı saādetdűr
Ki feyz-i pertevinden rűŐen oldu dīde-i dűnya

Cenāb-ı PādiŐāh-ı āleműn bāğ-ı vűcűd'ı ndan
Ser-efrāz-ı necābet oldu bir serv-i melek-sīmā

Cihāna ya'ni bir Őehzāde-i ferruĥ- ħadem geldi
Ķudűműnden nola bulsa Őafā dűnyā vű mā-fihā

Bir aĥterdűr Őulű' itdi bu gűn evc-i saādetden
Sezādűr olsalar ĥurŐīd ile meh dāye vű lālā

Alup ħengin ele zűhre ser-āğāz-ı sűrűr itsűn
Melekler ĥāzır itsűn aña bir gehvāre-i zībā

KűŐād itsűn yine bāb-ı behiŐti Őevĥ ile rıdvān
Donansun zīb ű ziynetle ser-ā-ser cennetű'l-me'vā

Ķurup bezm-i Őafāyı Őaĥn-ı firdevs iĥre ğilmānān
Ķalınsun s āzlar girsűn semā'a zűmre-i ĥavrā

Netice gül gibi gülsün açıl sun göñli dünyānuñ
Ki olmaz ehl-i zevke böyle bir faşl-ı feraḥ-efzā

Donandı cā-be-cā eṭrāf-ı ‘ālem döndi firdevse
Sstanbul şehri cennet oldu şehriyān ile gūyā

‘Acāyib zīb ü fer virdi bu şehri-pāke şehriyān
Maḥaldür seyre çıksa ḳudsiyān-ı ‘ālem-i bālā

Şafālar kesb idüp ehl-i zamāna şādmān oldu
Sürür u şevkile ‘ıyd itteler a‘lā ile ednā

Hele bir böyle faşl-ı ‘ālem ārā oldu kim mişlün
Ne görmişdür ne ḥod görse gerekdür dīde -i dünyā

Eyā sultān-ı ‘adl-āyīn sen ol baḥr-ı sa‘ādetiñ
Ki şulb-i pākini Ḥaḳ itdi kān-ı gevher-i yektā

Hemīşe lücce-i zāt-ı şerīfün pür-ḥurūş olsun
Hemīşe zīb-i dehr olsun bu gūne lü'lü -i lālā

Vücūdı pāki sensin ḥānedān-ı ‘āl-i ‘Osmānuñ
Müselsel eyleye nesl-i şerīfün ḥaşre dek Mevlā

Sen evreng-i ‘adālet üzre dā im kā im oldu ḳça
Gele dünyāya şulbünden nice şehzāde-i ra‘nā

Bugün sensin riyāz-ı devletün serv-i ser-efrāzı
İde Ḥaḳ sāye-i ikbālün memdūd ü müsteşnā

Ꞗılıp āfākı rüşen neyyir-i baht-ı hümāyūnuñ
Mülük-i dehr ola pertev-i gedā-yı tal'atun şāhā

Çün ol nūr-ı mücessem pertev-i 'izz ü sa'adetle
Tülū' itdi verā-yı ğaybdan mihr-i cihān-āsā

Bedīhī söyledi fermān ile tārīhini Dürri
Meḥemmed şulb-i ḥānedān oldı meh gibi peydā (1117)

محمد صلیبا احمد خانہ از اولدر قریب کین بدیا

TĀRĪH-İ DİĞER

24 a

--- / --- / --- / ---

Müjdeler kim āsmān-ı devlet ü iclālden
Dehre pertev şaldı bir ḥurşid-i nūrānī eser

Müjdeler kim dest-sāz-ı bāğbān-ı ğaybdan
Ziver-i destār-ı iḳbāl oldı bir gülberg-i ter

Müjdeler kim oldı revnaḳ-baḥş-ı tāc-ı salṭanat
Bir güher kim mişlini görmiş değli çeşm-i beşer

Ya'ni kim ḥallāk-ı 'ālem ḥāzret-i Ḥān Aḥmedi
Kıldı bir ferzend-i 'ālī-ḳadr ile rüşen naḫar

Öyle bir şehzāde teşrif eyledi dünyāya kim
Seyr idenler tal'atın nūr-ı mücessem şandılar

Öyle bir şehzâde tenvîr âfâkı kim
‘Ârızından iktisâb-ı nûr ider şems ü kamer

Öyle bir şehzâde kim nakş-ı cemâlin gūyiyâ
Şûret-i Yūsufda taşvîr eylemiş kilik-i kader

‘İzz ile ol gül olınca zîver-i mehd-i vücūd
Perdehâyı çeşm-i bülbülden kırmâğın biçdiler

Eylesin bâb-ı behiştî şevk ile rıdvan küşâd
Sâkinân -ı hulde vîrsün hâtif-i ğaybî haber

Nağl-i cennetden dizüp gehvâre-i zîbâsını
Câme-ğabin sündüs ü istibrağ itsün hūrlar

Her ne deñlü ‘İzzet ü ikrâm olınsa vechi var
Kıretü'l-âyn-ı şehensâhîdür ol nûr-ı başar

Kıldı ser-tâ-ser cihâni ğarka-i nûr-ı sürür
Evc-i kudretten tülû‘ idünce mânend-i kamer

Mağdemi oldu cihâna mâye-i şevk -ü nişâğ
Şâd olup ehl-i şafâ mağv oldu dillerden keder

Sû-be-sû tezyîn olup bâzâr-ı şeh-r-âyn ile
Cennet-âsâ kıldılar her gūşeyi pür-zîb ü fer

Düşdü ol vakte müsâdif hikmeten leyl-i berât
Her minâre giydiler kandîlden bir tâc-ı zer

Ol kadar oldu çerâgan berr ile baħr üzre kim
Tâ felekden seyr için encümler oldu dîde -ver

Geh tûfeng ü tûp atup deryâyâ âteş-bâzlar
Geh çıkup evc-i hevâya her fişekden biñ şerer

Baħrde çarħ-ı felekle kal'alar ceng itmeye
Sâhilinde gûne gûne sâz ü söz ü cilveler

Şaldı tabl u kûs-ı şâhî âsmâne gulgule
Baħr u ber oldu halâyıkdan haşr-ender-haşr

Bir donanma-yı hümâyûn oldu İstanbulda kim
Mişlini seyr itmemişdür dîde -i nev'i-beşer

Hayretinden hayrelendi dîde-i gerdün-ı pîr
Biñ temâşaya nice itsün kifâyet bir nazır

Hâsılı izn-i şehenşâh-ı kadr-i fermân ile
On gün on gece donanma-yı hümâyûn ittiler

Seyri gör ki şâh-ı İrândan gelen elçi daħı
Bir iki gün Üsküdârı eyleyince müstaħar

Aldılar fermân-ı şâhenşâh ile çekdürmeye
Seyr ile deryâdan İstanbula eylerken güzer

Gördi çün tûp u tûfeng hây u hüy u şenligi
Oldı istilâ-yı hayretle öz i nden bî-haber

Kendüsi döndü hemân tûpa tutulmuş maymuna
Reng-i hacletden kızıl kurd oldu her bir sürh-ser

Nice hayrân olmasun elçi degil şâh-ı Âcem
Belki İskender bile seyr itmedi böyle eşer

Pâdişâhım Hâk hatâlardan emîn itsün seni
Görmesün tab'-ı şerifün zerre deñlü bir keder

Kevkeb-i ikbâliñi tâ böyle 'âlem-gîr iden
Kuvvet-i bahtundur ey sultân-ı İskender-zafer

Meymeneden tıynet-i pâkin mürekkebdür senün
Mazhor-ı feyz-i ezelsin ey hıdiv-i müftehor

Cümle vehbidür saña bu 'âkl u rüşd ü ma'rifet
Kesb ile olmaz bu isti'dād maqdür-ı beşer

Başka bir şun'-ı hudâdur cevher-i zâtu senün
Sırr-ı tevfiğe muvaffaksın sen ey şâhib-hüner

Hâk te'âlâ düşmene dâ im seni mansûr idüp
Tevsen -i ikbâliñe reh-ber ola feth ü zafer

Saltanatda kafdan kafa olup hükmün revân
Dehr içinde olasın bir padişâh-ı nâm-ver

Hem dağı şandûka-i elîf-ı Raḥmāniyyede
Dâ ima mahfûz ola şehzâde-i vâlâ-güher

Hâfızı ‘avn-i llâhî hâcesi kıuddüsiyân
Dāye vü lâlâsı mihr ü mâh ola şâm u seher

Ol hümâ-yı evc-i istignâ-yı devlet ‘izz ile
Çün fezâ-yı ‘âlem-i imkâna açdı bâl ü per

Қудсiyan tebşir idüp Dürrî didi târihini
Geldi şehzâde Mehemmed pâdişâhum müjdeler (1117)

کلرشہزادہ محمد بادشاہم مزہار

**TÂRİH-İ VİLÂDET-İ ŞEHZÂDE ‘İSÂ HÂN BİN SULTÂN AHMED
HÂN HALLEDEHÜ SALṬANATUHÜ**

25 b

..... / ..... / ..... / .....

Beşâretler zemîn ü âsmâna müjde âfâka
Yine sulṭân-ı ‘âlem mazhar-ı luṭf-ı vedûd oldu

Yine zevk ü şafâdan tâzelendi ‘âlemüñ rûhı
Yine şevk ehline bir mevsim-i behcet nümûd oldu

Cenâb-ı hazret-i Hân Ahmedüñ irkı laṭifinden
Yine bir şâhzâde zîver-i şahn-ı şühûd oldu

Nice şehzâde bir hürşid-i nûr-efşân-ı devlet kim
Felekde neyyir -i a‘zam gibi sa‘dü's - su‘ûd oldu

Ḳudūmünden yine zeyn oldu şehr-āyīn ile ‘ālem
Taşavvurdan ziyānı ehl-i sukūn cümle sūd oldu

Zemīn üzre görüp ehl-i zamānı ḥurrem ü ḥandān
Felekde zührede çeng aldı pür-şevḳ u sūrūr oldu

Ḳızardı āfitāb-ı ‘ālem-ārā reng-i ḥacletden
Sipihrūn āsmānı çihresi döndi kebūd oldu

Ayā sultān-ı taḥt-ārā senūn āhd-ı şerīfūnde
Bulup ‘ālem meserret būd-ı ğam cümle nebūd oldu

Nola a‘lā vü ednā zāt-ı pür-sūdūfīla faḥr itse
Vücūd-ı pākīn ebnā-yı zamāna maḥz-ı cūd oldu

Ḳıyām sāye -bān-ı devlet-i ‘ālem-penāhīnçün
Cibāh-ı ehl-i ṭā‘at vaḳf-ı miḥrāb-ı sūcūd oldu

İlāhī sūd-mend-i ‘ömr-i devlet ola şehzāde
Ki teşrīfi cihāna māye-baḥş-ı nef‘ü sūd oldu

Vücūd-ı pāki sıḥḥat-yāb olup her laḥza şād olsun
Ki ‘ālem maḳdeminden ser-te-ser şādī-nümūd oldu

Nola iḳbāl yüz gösterse Dürrī böyle tāriḥe
Gelüp şehzāde ‘Īsā zīnet-i mehd-i vücūd oldu (1117)

کادش نزا عیسیٰ زینب مهرد و جود اولیا

TĀRĪH-İ DİGER

26 a

---- / ---- / ---- / ---

Ḥaḳḳa minnet kim yine Ḥān Aḥmed-i ferḥunde-baḥt
Mālik oldı böyle bir şehzāde-i İsī-deme

Öyle bir şehzāde kim seyr eyleyenler ḫal'atın
Şandılar mihr-i münevverdür sipihr-i a'zama

Gūyiyā nūzhet-serā-yı 'ālem-i ervāḥdan
Armağān geldi cenāb-ı şehriyār-ı ekreme

Yohsa bir āyine-i 'ālem-nümā-yı ğaybdur
Şafvet-i sīmā-yı pāki ta'n ider cām -ı Ceme

Ḥāşılı bir neyyir-i raḥşendedür kim vechi var
Şalsa pertev ḫal'at u vālāsı çarḫ-ı çārüme

Eyleyüp tezyin yine bāzārı şehriyār-ı ile
Ruḥşat oldı zevḳ u şevḳ ü şādi vü İyş u reme

Ḳurdılar bezm-i şafāyı ehl-i diller cā-be-cā
Ḳıldılar āfāḳı sāz ü sūr ile pür zemzeme

Ḳuvvet-i baḥt-ı hümāyūn-ı şeh-i zī-şān ile
Ġālib oldı Ḳahramān-ı şevḳ-i Sührāb-ı ğama

Pādişāhum Ḥaḳ seni gitdükçe manşūr eyleyüp
Sāye şalsun rāyet-i baḥtun sipihr-i a'zama

Ḳalb-i pāktî bir muşaffāyî bedel āyînedür
Vechi var olsa muvaffaḳ nice sırr-ı mübheme

Başka bir sun'ı İlāhîdür mübārek tıynetüñ
Beñzemez zātuñ senüñ sâ'ir mülük-i efhama

Ḥaḳ mu'ammer eyleyüp şehzādelerle zātuñı
Olasız mazhar hemîşe luḳf-ı Ḥaḳḳ-ı 'āleme

Dürriyā hâtif d'idi mevlūdünüñ târiḳhini
Nür şaldı gün gibi şehzāde İsā 'āleme (1117)

انور صالدر کون کبر شهنزار بنیسی عالمه

**ŞADR-I AẒAM MEḤEMMED PAŞANIÑ OTUZ ALTINCI CEMĀĀT
ODASIN YAPDIRDIĒINA TĀRIḤDIR**

26 b

..... / ..... / ..... / ...

Müsteşār-ı vüzerā mü'temin-i Aḥmed Ḥān
Āşaf-ı devr-i zamān ya'ni MeḤemmed Pāşā

Niyyeti ḥayra olup ḳaşdı şevāba dā im
Fıkr ü endîşesi taḥşîl-i rızā-yı mevlā

Luḳf idüp otuz altıncı cemā'at odasın
Yapdı bilcümle temennāyi ile ser-tā-pā

Ya'ni kim şuffe vü kâşāne dīvār ü derfın
Eyledi ṫarz-ı bedī üzre cedīd ü ihyā

Böyle bir bāb-ı binā olmadı bir dergāha
Kati çok eyledi bu bābda himmet haḳḳā

Ne ḳadar himmet olunsa yeridür bunda yatur
Baba Keşkek o ni'am pever-i ḥān-ı Şühedā

Bānī -i kevn ü mekān pādişeh ü āşafınuñ
Ḳaşr-ı iḳbālını ma'mūr ide tā rüz-ı cezā

Ser firāz oldı zamānında ğuzāt-ı islām
Barekallāh zehī pādişeh-i mülk-ārā

Didi fermānı ile Dürrī-i dā'ī tārīḥ
Bī-bedel itdi bu dergāhı Meḥemmed Pāşā (1117)

بی بدول ایندس بودر کا ہی محمد باشا

ŞADRAZAM MEĤEMMED PAŞANÎN ŞÂM-I CENNET-MEŞÂMDA
TECDİD EYLEDÜĞİ MİNÂREYE TÂRİHDİR

26 b

.... / . . . . / . . . . / . . . .

Semiyy-i faĥr-ı risâlet vezîr-i Aĥmed Ĥân
Ki ĥavl u fi'11. ĥarîn-i rızâ-yı mevlâdur

Bu ĥayr-ı pâki ĥulûş üzre eyledi tecdîd
Ümîdi feyz-i şefââtle zehr-i ûĥbâdur

İlâhî cümlemizi nâil it şefâ'atine
Ki şer'-i Aĥmedi îhyâ iden Mesîhâdur

Kimîne Dürrî-i Dâ'isi didi üç târîĥ
Birisi lafz u biri ism ü biri ma'nâdur

Yapıldı on yedide bu minâre-i beyzâ
Maĥall-i eşref ü cây-ı nüzûl-i 'İsâdur (1117)

مجله اشرف و جای نزول عیسا در

**ḤACCĀC-I MÜSLİMİNŪŃ SELĀMET İLE TEŞRİFLERİNE
DÜRRİNŪŃ BĀ-FERMĀN-I HÜMĀYŪN TARİHİDİR**

26 b

.... /.... /.... /...

Lillāhilḥamd ki ber-vesḥ-ı murād-ı 'ālem
Böyle bir müjde-i cān-baḥş-ı 'ināyet geldi

Ya'ni kim cānib-i ḥaccāc-ı zafer-rehberden
Bir peyām-ı ṭarab-engīz beşāret geldi

Hem ṭavāf eyleyüp ikrām ile beytullāhı
Hem idüp ravza-i pür-nūrı ziyāret geldi

Pādişāhım demidür şād ola ehl-i islām
Böyle bir hoş ḥaber-i şevḥ u meserret geldi

Hep senüñ niyyet-i sōfuñ berekātındandır
Ki keder zā'ıl olup dillere şafvet geldi

Çıḳageldi biri fil-fevr didi tāriḥin
Müjde şāhım yine ḥacc ehli selāmet geldi (1117)

مژده شاههم نیرج ابل سلامت کلدی

TĀRĪH- İ DÜRRİ BERĀY-I MAHFİL-İ ŞERİF

27 a

. . . . / . . . . / . . . . / . . . .

Muʿn-i dīn Meḥemmed cenāb-ı Aḥmed Ḥān
Ki ḳalb-i enveridür ḳible-gāh-ı Rabbānī

Ḳadīmī maḥfile bu secde-gāhı zamm idicek
Ḥarīm-i cennete döndi bu cāy-ı ruḥānī

Derūn-ı cāmiʿe eşrefi var o mertebe kim
Murādı üzre ider nūr-ı dīn-i cevlānı

Bu maʿbed içre olan tāʿatı sevābından
Ḥaḳḳ içre behre-ver ol pādişāh-ı zī-şānı

Meleklere itdi bu tāriḳ ile mübārek bād
Maḥall-i pür-şeref-i secde-gāh-ı sulṭānī (1117)

محل بر شرف مسجد کادس طائے

TĀRĪḤ- İ DÜRRİ BERĀY-I DİGER

27 a

.... /.... /.... /...

İmām-ı millet-i beyzâ-i cenâb-ı Hân Ahmed
Ki kalb-i pâkidür envâr-ı feyz-i haḡka mekân

Bu secde-gâhı çeküp mevzi'-i ḡadîminden
Çıḡardı cāmi'e ḡadr-i bülendin itdi 'ayân

O deñlü virdi leḡâfet derûn-ı cāmi'e kim
Ḥaraf ḡaraf baküp ehl-i nazâr olur ḡayrân

İlâhî ḡaşre dek ol pâdişâh-ı zî-şânurî
Binâ-yı devleti olsun müşeyyedü'l-erkân

Ḥutup du'â elini ḡudsiyân didi târiḡ
Ola ḡabûl İlâhî şalavât-ı şâh-ı cihân (1118)

اول قبول الہی صدرہ نشاد جهان

TĀRĪḤ- İ DÜRRİ BERĀY-İ DİĞER

27 a

---- / ---- / ---- / ---

Pādişāh-ı şāf-dil Ḥān Aḥmed-i şāhib-zekā
Kim zamīr-i pāki olmış mazhar-ı nūr-ı kıdem

Bārekallāh zihn-i pāk ü tab⁴-ı ḥayr-endīşine
Eyledi bu gūşeyi bu maḥfel-i zībāya zam

Buldu çün bu kaşr-ı pāk-i bī-kuşūra bir kuşūr
Eyleyüp tekmi⁴ne himmet o zāt-ı pür-kerem

Emri üzre itdiler bu ğurfe-i pāki binā
Hem ibādet-gāh u hem me'vā-yı şāh-ı muḥterem

Geldiler tebrīke üçler didiler tārīḥini
Secde-gāh-ı ḥāş sultān Aḥmed-i vālā-himem (1118)

سوره کاه فاضل سلطان احمد والاهم

SULTAN AĦMED-İ HÜMÂYÜN-BAHTUÑ SARĀY-I HÜMÂYUNDA
TA'MİR BUYURDIĞLARI KAŞRA TĀRİHDİR

27 a

....- / ....- / ...-

Pādişāh-ı yegāne zıll-ı Hudā
Ya'ni Hān Aĥmed-i huceste-mekān

O şehenşeh ki zāt-ı eşrefidür
Bā'is-i rāĥat-ı zemīn ü zemān

Öyle bir ṭab'ı pāke mālīkdür
Ki ider ġıbṭa ĥusrevāne cihān

Bu muşaffā neşīmen-i pākūñ
Ba'zı tezyīnın eyleyüp fermān

Ya'ni tecdīd kıldı köhne iken
Eyledi iltifātına şāyān

Hāşılı muktezā-yı ṭab' üzre
İtdi bu kaşr-ı pāki reşk-i cinān

Oldı ḥakḳā miyān-ı baġçede
Bir murabbā'neşīmen-i İrfān

Hayli mergūb u dil-nişīn oldı
Seyr iden tarzını olur hayrān

Şanki gülşen-serāy-ı dünyāya
Düşdi bir kıṭ'a ravza-i nıdvān

Gündüzün dīde-bānı mihr-i münīr
Giceler pasbānı meh-i tābān

Didi tārīḫini bir eksikli
Dürriyā kaşr-ı pāk-i Aĥmed Hān (1118)

دنيا فخر بابك احمد خان -117-

TĀRĪH-İ MAHFİL-İ ŞERĪF

27 b

... / ... / ... / ...

Nāşır-ı devlet ü dīn pādīşeh-i rūy-ı zemīn
Ya'ni Hān Aḥmed o sultān-ı mu'allā-mesned

Gördi bu maḥfel-i dīrīneyi teng ü tārīk
Aña zamm eyledi bir tāze münevver ma'bed

Gerçi şāhān-ı selef bunda çok itdi tāt
Līk fikr eylemedi behçetini hīç aḥad

Cāmi'-i ilm ü hüner mālīk-i mülk-i ālem
Menbā'-ı cūd u seḥā mazḥar-ı eltāf-ı şamed

Hüsn-i idrākine meftūn olur ehl-i dāniş
Cevher-i zātına taḥsīn ider erbāb-ı ḥured

Ol şehenşāh-ı melek ḥür-ı felek mertebe kim
Oldı mir'āt-ı dili mazḥar-ı eltāf-ı Şamed

Ḥamdülillāh bu Şehenşāha naşīb oldı ḥayr
Kala ḥayrātı gibi kendi de dūnyāda ebed

Dıdi itmāmı içın Dürrī-i Dā'ī tārīḥ
Ḥabbezā maḥfil-i pākīze-i Sultān Aḥmed (1118)

صنفا محفل بائنه سلطان احمد

SULTĀN AĦMED-İ 'ĀLİŞANŪN SARĀY-I HŪMĀYŪNDA ÇEMEN-İ
ŞUFFEDE İNŞĀD BUYURDIĞLARI KAŞR-I TĀRİĖDİR

28 a

.... / .... / .... / ...

MazĖhar-ı luğf-ı ağad Ėazret-i SultĀn AĞmed
Ki anı itdi ĖudĀ LĀne-i devletde hŭmĀ

Öyle bir Ŗeh ki hemiŖe oğı nur elĖĀbı
BĀnĀ-i devlet ũ mi'mĀr-ı Ėulŭb-ı fuĖĀrĀ

MevzĀ'ından bu ŖafĀ-ĖĀneyi bĀlĀya Ėekŭp
Eyledi tağt-ı SŭleymĀn gibi mevĖŭf-ı hevĀ

ĖĀne-i ĖĀtırı pĀk olmag ile ister kim
Ola mevĀsı dağı pĀk ũ laĖĖf ũ ĖarrĀ

HaddizĀtında gŭzel mesned-i mergŭb oldu
Ol ŖehenŖĀha mŭbĀrek ide bu ĖaŖrı ĖudĀ

Olmı Ŗ ĀviĖte-i Ėadd-i nihĀli serviğ
Bir muŖanna Ėafes-i bŭlbŭle beğzer gŭyĀ

EsĀr idŭp DŭrrĀ-i dĀ'isi didi tĀrĖhin
Virdi zĀbi o Ėemen Ŗuffeye bu ĖaŖr-ı ŖafĀ (1118)

و بردار زيبی از کجاست بر آن قصر صفات

SULTĀN AHMED-İ ZĪ-ŞĀNŪ BĀB-I HŪMĀYŪNDA
TA'MĪR BUYURD IŖLARI KAŞR-I DİL-FİRĪBE TĀRĪHDİR

28 a

. . . . / . . . . / . . . . / . . . .

Gül-i gülşen-serāy-ı salţanat Hān Ahmed-i derrāk
Ki oldur āb-rūy-ı hānedān-ı 'āl-i Oşmānī

Cemī mü'min ü me'vā seni pāk ü laţif ister
Aña maḥşūşdur ḥaḳka ki 'āyin-i cihān-bānī

Bu kaşrı gerçi kim ecdād-ı pāki yapılar ammā
Netice meşreb-i pākince tezyīn eyledi anı

Bu nüzhet-gāhı teşrīf eyledükçe ferr ü şevketle
Ola güller gibi her dem küşāde ṭab'-ı ḥandānı

Olup me'mūr Dürrī bendesi yazdı bu tārīḫi
'Aceb ma'mūr u zeyn oldı bu kaşr-ı bāb-ı Sultānī (1118)

تجدید و ترمیم اور برقی قلم سے لکھی

DER-SİTÂYİŞ-İ SULTÂN AHMED HÂN TÂRİH-İ GÜZİDE TOP-I
RA'D-ÂVÂR-I PEYKER-İ ŞÂHİ

28 b

. . . . / . . . . / . . . . / . . . .

Cenâb-ı Һazret-i Hân Ahmed-i Zî-şân ki dir şimdi
Sezâ-yı taht-ı devlet lâyıķ-ı tâc-ı şehensâhî

O sultân-ı selâtin-i cihân kim çeşm-i şâhâne
Olur sürme ğubâr-ı âsitân-ı ma'delet-gâhı

O Һâķân-ı ğazenfer ferr-i meydân-ı şecâ'at kim
Şadâ-yı şavleti lerzân ider küffâr-ı güm-râhı

Hemîşe niyyeti tertîb-i esbâb-ı ğazâdur hep
Hemîşe dîn-i Hâķ te'yididür mecmû'-ı dil-ĥ'âhı

İdüp Topĥâne-i ma'mûleye bir nice top fermân
Anı tekmile me'mûr itdi ol destûr-ı Cem-câhı

Nizâmül-mülk-i 'Osmâni 'Ali pâşâ-yı pür-dil kim
Hemîşe memleket tedbirin eyler kalb-i âĝâhı

Biĥamdüllâh ki tekmil itdirüp ĥüsn-i ĥitâm üzre
Müheyyâ kıldı vâfir top a'dâ-ı kûb-ı câygâhı

Velf dökdürdi bu eşnâda bir top-ı muşannâ kim
Nazîrin görmemişdür âsumânı mihr ile mâhı

'Aceb top-ı ğazanfer-ı heybet-vâjdur mehâbetdür
Ki zarbindan çıkar çarĥa'âdünuñ âh ile vâhı

Derūnı gerçi bir âteş yūzi buzdān şouk ammā
Mü'essirdür demi mānend-i feryād-ı sehergāhı

Dehānından çıkınca dūd-ı pīç-ā-pīç-i ebr-āsā
Felekde māh-ı nev lerzān olur girdābda māhi

Top olsa bir yire gelse atılsa rūyına haşmıñ
Bir ağızdan ider çāh-ı cehīme cümlesin rāhı

Bu ejderdūr buña kundağ tekerlek hiç degil hācet
Bu bir dem çekse maḥv eyler cihānı şu'le-i āhı

Hezārān ḥısn-ı muḥkem çarbına tākāt getürmezken
Ne mümkün sedd-i rāh olmak 'adūnuñ bār u bengāhı

Ki ednā bir şerārı düşse ger ordū-yı küffāre
Olur sūzān tınāb-ı ḥayne vü ālāt-ı ḥar-gāhı

Ne cevher olduğun fehm itmeyenler nev'-i insānı
Açıp ibret gözün seyr eylesün bu kudretu'llāhı

İlāhī ḥānedān-ı āl-i 'Osmanı kılıp ma'mūr
Hemīşe kıble-gāh-ı ehl-i hācet it o dergāhı

Kemāl-i şun'una taḥsīn idüp Dürrī didi tārtıḥ
Güzīde top-ı ra'd-āvāz ejder-peyker-i şāhı (1118)

کز به طلب عدل آواز و از در سپهر شاه

DER-SİTĀYİŞ-İ SULTĀN AHMED HĀN DĀME ZILLUHŪBERĀY-I
TĀRĪH-İ BAHĀRRĪYYE

29 a

.... / .... / .... / ...

Açılıp gül gibi her serv-i kad-i sidre kıyām
Kıldılar nāz iderek taraf-ı gülistāne hırām

Nev-bahārīñ eşer-i neşve-i cān-baḥşından
Cümle eczā-yı cihān eyledi taḥr-meşām

Cām alıp nergis ele açdı gözin ğafletden
Çeşm-i Maḥmûruna yārīñ nola ḥ āb olsa ḥarām

Oldı ezhār-ı çemen ḥ āb-ı ādemden bīdār
Ne revā ehl-i şafā eylememek terk-i menām

Ġoncalar ḥandeler itdikçe kızardı güller
Bülbülān olmaya mı girye ile ḥūn - āşām

‘Arz idüp dāğını lāle yaqasın çāk itdi
Dāğ dāğ ğam-ı ‘aşk olana erer mi ārām

Oldı zerrīn kadeh ārāyış-ı bezm-i gülşen
Devr iderse yiridür bezm-i şafāda gül-i cām

Sünbülü bād-ı şabā kıldı perişān kākül
Hiç sevdā-zedeler ḥāline vīrsün mi nīzām

Dāmen-i şabrını çāk itmeye mi şevkınden
Büy-ı cān-perver ezhāra iden istişmām

Gül gibi pārelemez mi yakasın h̄ār-ı sitem
Gūş iden nāle-i murg-ı çemen şubhıla şām

Bāğda beste-i zencir-i cünün olmaz mı
Kadem-i servi gören mevce-i cūy içre müdām

Hele bu faşl-ı şafā-bahşı gören gülşende
Ger Felātün ise de h̄ānede itmez ārām

Nice şabr eylesün erbāb-ı dil inşāf eyle
Ki ider cilveye her lahza tabi'at ikdām

Hāşılı böyle bir eyyām ferağ-ı tev'emde
Ehl olan fırsatı fevt itmez ider ıyş-ı müdām

Ya'ni Hān Ahmed-i Şāliş ki 'uluvv-i kadrin
Çārim-i tārım-i a'lāda görür heft-ecrām

O şehensāh-ı mu'azzam ki mülük-ı etrāf
Oldı izhār-ı 'ubūdiyyet ile hükmine rām

Şeh-i seyyāre heşm kim 'azm-i şānından
Şeref-i zātını derk eyleyemez 'aql-ı enām

O hüdāvend-i melik devr-i felek-ı mertebe kim
Eylemez dergehine Husrev-ü Dārā-yı gulām

Nice derk eylesün insan şeref-i zātını kim
Varamaz gāyet-i evşāfına biñ evhām

Böyle İskender-i Zül-ğadre müşābih göremez
Bağsa āyīne biñ yıl felek-i mīnā-fām

Ser-te-ser sīnesi cevşen gibi fulād olsa
Darb-ı şemşīrine tākāt getürür mi Behrām

Nāvek-i tīrini bir kerre geçürse gözden
Her dem çeşmini hāleleridi Zühreye Sām

Ƙuvvet-i bahtle mümtāz-ı havākīn-i cihān
‘Azm-i şānla ser-tāc-ı selātīn-i a‘zām

Mihr ger māye-i Ƙadrine göre tās-ı nüḥās
Āsümān Ƙubbe-i iclāline nisbet ḥammām

Pādişāhsın o ser-çeşme-i iḥsānsın kim
Teşnedür zemzemiñe cümle mülūk-ı islām

Didi teşrīf-i hümāyūnuna Dürri tārīḥ
Ƙıldı i‘zāzile sulṭān yine tebdīl-i maḳām (1118)

قلدر اعزاز سلطانه بندي بل فام

TĀRĪH-İ FĀNŪS-I SULTĀN AĦMED HĀN

29 b

.... / .... / ...

Bārekallāh zihī mişāl-i ğarīb
Ki bulı nmaz cihānda aqrānı

Böyle bir tuhfedur ki mişlin anuñ
Görmedi çeşm-i ‘ālem-i fānī

Bu ne fānūs-ı büi‘acebdür kim
Maıv ider nūr-ı māh-ı tābānı

‘Akl-ı küll resmin itmeĝe kāsır
Belki naqşında ‘acız ider Mānī

Oldı gūyāki naqş-ı buqālemün
Ki ider hayra çeşm-i insānı

Görinür her baqışda bir gūne
Seyr iden olmasun mı hayrānı

Yoısa şeşhāne bir kadehdür bu
Devr ider bezmgāhı ‘irfānı

Onsekiz şişe oniki kandil
Hayli zībende eylemiş ānı

Şişeler zeyn olup şüküfe ile
Daıı kandiller firūzānı

Şanki gülşenserāy-ı cennetdūr
Enderūn -ı birūnı nūrānı

Beñzedür āsmān-ı dünyāya
O andīl-ile gören ānı

Yedi top ol yedi ‘alemleriyle
Oldı bu heft ulleye şānī

Nūrdan al‘a üzre gūyā kim
Top zerrīneler omuş bānı

İşte fānūs olı nca böyle gerek
Ki ola şem‘-ı cem‘-ı ‘osmānı

Ya‘ni kim bezm-i Hāş-ı Aħmed Hān
Bula anıla revnā u şānī

Şem‘-i bahtın hemīşe rūşen ide
Pertev-i iltifāt-ı yezdānı

Didi tāri-i resmini Dürri
Uşta fānūs-ı bezm-i sultānı (1118)

اوشده فانوس بزم سلطانے

TĀRĪH-İ DÜRRİ BERĀY-I LĪHYE-İ BEHCETĪ

30 a

---- / ---- / ---

Bārekāllah nev-ḥaṭṭ-ı zībende kim
Virdi ḥüsn-i behcetīye zīneti

Ḥaṭmīdür ya sünbül-i hoş-büm ıdur
Kim bahār-ı ḥüsne virdi şūreti

Ḥaṭ degil 'uşākınuñ ma'cūnidur
Mest ider ehl-i dili keyfiyyeti

Gerçi evvelden benām idi o şifḥ
Ḥaṭṭıla artırdı şān u şöhreti

Ḥāl-i hindūlar araya gıdiler
Ḥaṭṭ perişān eyledi cem'ıyyeti

Ḥaṭṭ sevād oldu o sīmin ğabğaba
Anuñ için buldı ḳadr u ḳıymeti

Perde oldu gerçi ebr-i ḥaṭṭ velī
Mıhr-i ḥüsnüñ gitmedi germiyyeti

Ḥaṭṭ-ı rüheyn bilmem nice ider
Āteşüñ yandıрмаḳ iken 'ādeti

Ḥaṭṭ-ı ḳara yūzi aḳdur ğūııyā
Eylemiş gıceyle gündüz ülfeti

Ol haṭṭ-ı nevreste-i hoşbu için
Fikr-i târîḥ eyler iken ülfeti

Biri şâhib çıktı târihin didi
Ḥaṭ ile buldı Meḥammed Behçeti (1118)

خط الہم بولدی محمد بہاچتی

**TÂRİḤ-İ VİLÂDET-İ ŞEHZÂDE SELİM ḤÂN
BİN SULTÂN AḤMED ḤÂN**

30 a

--- / --- / --- / ---

Ḳuṭb-ı âlem bâ'is-i emniyyet-i kevn ü mekân
Pâdişâh-ı cem-ḥaşem ḥâkân-ı şâhib 'adl ü dâd

Ya'ni sultân Aḥmed-i pâkîze-tıynet kim odur
Mazhar-ı tevḫik-i Bâri mâye-i rüşd ü sedâd

Fenn-i dânişde Aristö şoḥbetinden müsteffîz
Ma'rifetde bu 'Alî endîşesinden müstezâd

Bir güherdür cevher-i zâtı ki ḥaḳḳâk-i felek
Mişlini gördüm dise billâh itmeme i'timâd

Zâtı ḥurşid-i sa'âdet kendü zıllu'l-lahdur
Vechi var zıll-ı hümâyûnı bulursa imtidâd

Tâ ezel feyyâz-ı muṭlaḳ eylemiş ol serverûn
Çeşm-i ikbâlin münevver dîde-i baḥtun küşâd

Müttefikdür bu kelām-ı pākde erbāb-ı şıdk
Gelmemişür kevne bir böyle şeh-i pāk-i tükād

Haşre dek bulmaz nihāyet vaşf-ı pāki olsa ger
Āsumān kāgāzdırahtān hāmedür deryālar midād

Şıdkıla yüz sürmeden dergāh-ı Hākka rüz u şeb
Aña bir ferzend-i vālā-ı kadr irdi naşş-ı fu ād

Hākka minnet kim kabūl idüp duā-yı pākini
Kıldı ihsān böyle bir şehzāde-i ferrūh-nihād

Öyle bir meh-pāre kim seyr eyleyenler tal'atin
Eylemezler bir daği mühr-i cihān-ārāyı yād

Böyle bir meh-pāre-i hürşid-i tal'at toğdı
'Aql u nefis ü rüh u ecsām eyleyelden ittiḥād

Mihr ü māha kim bakar nūr-ı mücessem var iken
Müşterī vardur diyü çarḫ itmesün varın mezād

Gerdişinden bu ne āyā ki sipihür rüz u şeb
Ümmühāna böyle bir ferzend idi güyā murād

Armağandır māder-i dehre bu tıfl-ı nāzenin
Kim diyār-ı ğaybdan gönderdi ḫallāk-ı cevād

Mihri dāye māhı lālā eyleyüp zāl-i felek
İtsün ol şehzādeyi perverde şām u bā-medād

Zāt-ı pāki cism-i havrādan nola püyā ise
İtr-ı şāmiye nice mānend olur müşk ü zebād

Maṭla‘ından ṭal‘at-ı mevzūn ıla yüz gösterüp
Şāh-ı beyt-i devlete ḥaḳḳā ki oldu müstezād

Ṭıf-ı nev-resdür kenār-ı māder-i eyyāmda
Ḥaḳ Te‘ālā eyleye baḥtın Ḳavī ‘ömrin ziyād

Maḳdemi dünyāyı şehrāyin ile mesrūr idüp
Oldı zevḳ u şevk ile a‘lā vü ednā ber murād

Seyr idüp yer yer çiraḡān-ı zemīni şubḥa dek
İtmesün gerdün kanādīl-i nücūma istinād

Ḥāşılı şehri Stanbül içre üç gün üç gice
Bir donanma İtdiler kim cümle ‘ālem oldu şād

Ḥazret-i Ḥāḳ zātını Ḥān Aḥmedün maḥfūz idüp
Sāye-i iḳbāli mümted ola tā yevmü’s-şenād

Hem daḡı şehzāde-i vālā-ni jādun yümnile
Maḳdem-i pākin mübārek eyleye Rabbü’l-‘ubbād

Şād olup ehl-i cihān Dürrī didi tārīḫini
Şulb-i Aḥmed Ḥāndan geldi Selīm-i pāk-zād (1119)

صلب احمد خان در گلدر سلیم پاک زاد

TĀRĪH-İ VİLĀDET-İ ŐEHZĀDE MURAD HĀN
BİN SULTĀN AĞMED HĀN

31 a

. . . . / . . . . / . . . . / . . . .

BiĖamdi'illāh nesīm-i rūĖ-baĖş-ı feyz-i Ėudsīden
Yine bir gūl açıldı gūlistān-ı ittiĖād űzre

Yine gūlşen-serā-yı saltanat revnaĖ bulup tāze
Őadā virdi yine kūs-ı meserret 'adl ű dād űzre

Bedīd oldu yine rūy-ı Őafā mir'āt-ı 'ālemde
Yine ĖarĖ-ı felek devr eyledi vefk-i murād űzre

Didüm āyā bu hengām-Ėarab-engīze bā'is ne
Ki oldu cümle dilde ŐevĖ u Őādī izdiyād űzre

Meger sultān-ı 'ālī-kevķebūn zıll-ı hümāyūnı
Őeref-baĖş oldu bir Őehzāde-i vālā nijād űzre

Nice Őehzāde bir meh-pāre-i Ėurşīd-i ŧal'at kim
Melekler Őüretin taşvīr İder levĖ-ı fu'ād űzre

Cemāl-i bā-kemāli bedr-i tābān gibi Őehr-efrūz
Cebīni neyyir-i āzam gibi nūr-ı reőād űzre

RūĖ-ı āmāli Őāf āyīne-i maĖşūdı rūşen-ter
Gūl-i iĖbāli Ėurrem Ėonca-ı baĖşı kūőād űzre

'Ayāndır ŧal'at-ı pākinden āőār-ı hūner-mendī
Vücudı Ėalk olunmuş gūyiyā rūşd ű sedād űzre

Bunuñ bÿy-ı laṭıfı tıb-i havrādon muṭayyebdür
Ki ıtr şāhınñ rüchānı var müşk ü zebād üzre

Kenār-ı māder-i eyyāmda bir tıfl-ı yektādur
Anı perverde itsün vāy-ı gerdün-ı vedād üzre

İlāhī dā'imā ol şehriyār-ı taht-ı iclālün
Zılāl-ı izz ü cāhın sāyebān eyle ibād üzre

Zemīn üzre zamān oldı kça kāyim adla o şāhuñ
Zemīn-i mülki vus'atde zamānı imtidād üzre

Ola ömri füzün iqbāli ber-ter sāyesi memdūd
Budur dā'im du'āmız Haḫka şıdk u itikād üzre

Daḫī şehzāde-i vālā-nihāduñ zāt-ı bihbūdın
Emānet eyleriz hıfz-ı Hudāya istirād üzre

Didi mevlūd-ı ferrūḫ- fālinün tāriḫini Dürrī
Murād buldı Sulṭān Aḫmed-i Ādil Murād üzre (1119)

مراد بولور سلطان احمد خاؤل مراد اوزره

TĀRĪH-İ VİLĀDET-İ HEMZĀD ZEYNEB SULTĀN ve ÜMMÜ
GÜLSŪM SULTĀN BİNTÜ AHMED HĀN-İ 'ĀLĪSĀN

31 b

.... / .... / .... / ...

Müjdeler kim harem-i bağçe-i devletde
Oldı üşküfte iki taze vü ter gonca -i gül

Nice gül her biri bir zib-i gülistān-ı hayā
Vechi var ruhlarna olsa melā'ik bülbül

Birinün 'arız-ı renginine meftün gül-i ter
Birinün zülf-i muṭarrāsına mā'il sünbül

Birinün sühte-i dāğ-ı cemāli lāle
Birinün şifte-i nāfe-i hāli fülful

Birisi gül gibi gülzār-ı melāhetde laṭif
Biri sünbül gibi behcetde perīşān-kākül

Birisi gevher-i şāhāne -i dürc-i 'ıffet
Biri elmās-ı girān māye-i kân-ı kâb'il

Biri hürşid-i münevver biri mäh-ı enver
Birisi hür-ı cinān biri melek şübhe degül

Nām-ı nāmīleri Zeyneb daḫī Ümmü GülsŪm
Her biri ola Mu'ammer bi-ḫaḫ-ı sŪre-i Ḳul

İkisi daḫı me'ān şaldı cihāna pertev
Ola Hān Ahmede yā Rāb Şeref-i māye-i Kül

Haşre dek Kā im olup taht-ı şehenşehide
Kūs-ı ‘adlī şala āfāka hemīşe gulgul

Didi Dürri dem-i maqdemleriniñ tārīhin
Gülşen-i devleti açdı iki Sultāni gül (1119)

الحسن جونسز آجدر ابی سلطانى گل

**SULTĀN AĦMED HĀNĪN SARĀY-I HÜMĀYŪNDA MÜCEDDİDEN
İHYA BUYURDUKLARI ÇEŞMEYE TĀRİHDİR**

31 b

--- / --- / ---

Menba‘-ı ‘ayn-ı zülāl-i ma‘delet
Maqsīm-ı ser-çeşme-i feyz-ı cemāl

Ya‘ni Sultān AĦmed-i Ādil ki‘odur
Gevher-i yek dāne-ı nesl-i aşıl

Bu çemenzār içre ihyā eyledi
Nev-eşer bir çeşme-sār-ı bī‘ādīl

Gerçi ābı ‘ayn-ı zemzemdir velī
Heyeti ümmü'l-kıyās cūy-ı nīl

Lüleler bi'l-cümle şāh-ı mīve-dār
Gūyiyā bir naĦl-i Ħurmadur bu mīl

Şanki engüşt-i şehādetdir ‘ayān
Mürdeyi ihyāya olmaz mı deñil

Tāze ılsun ülsitān-ı devletin
Dā imā ol serveriñ Rabb-ı Cefil

Hasta dil-i Dürrı didi tārıhını
arz-ı a'la eşmesār-ı selsebil (1119)
طرزاعلامشہسارسلبیل

SULTĀN AMED HĀNĪ MÜCEDDİDEN İNŞĀ BUYURDULARI
ZEVRAA TĀRĪHDİR

32 a

--- / --- / --- / ---

Şehriyār-ı heft-kişver pādişāh-ı baħr u ber
usrev-i Cem sāye sultān Amed-i 'ālī-maām

Ol şehensāh-ı Süleymān-seyr u İskender-sülūk
Kim olur āb u hevā fermānına her laħza rām

Yapdırıp bu fülke-i ra'nāyı naş-ı zıb ile
Eyledi ārāyış-i ruhsāre-i deryā temām

'İzz ü şevketle süvār oldu ça İskender
Sāf ide āyine-i tabin udāvend-i enām

arzına ayrān olup Dürrı didi tārıhını
Barekallāh ey müzeyyen zevraq-ı şāh-ı benām (1119)

بارک الله ان مرین زورق شاه سلسبیل

HAŞEKİ SULTĀNİN BĀ-FERMĀN-I HÜMĀYŪN TAṘḤ U İNŞĀD
EYLEDİĞİ SEBİL Ü MEKTEBE TĀRİHDİR

32 a

- . . . / - . . . / - . . . / - . . .

Bānū-yı 'işmet-serāyā ḥās Sultān Aḥmedi
Ḥasbetenillāh bu ḥayr-ı pāki inşād eyledi

Tāze bir zībā eṣer taṘḤ itdi bu ma'berde kim
Ehl-i sevki ser-te-ser mesrūr u dilşād eyledi

Hem sebīlün eyleyüp ḥüddāmını āmāde hem
Mektebe eṭfāl için ta'yīn-i üstād eyledi

Dār-ı dünyāda vücūh-ı ḥayra ḥarf-i māl idüp
Cennet içre kendüye bir ḥāne bünyād eyledi

Dürriyā hātif didi itmāmınun tārīhini
Bu sebīl ü mektebi baş ḳadın iḥyā eyledi (1119)

ابوسید و مکنتی بانس قادین آباد ایلدی

ŞADR-I 'AZAM 'ALĪ PAŞANIŃ MAHDŪM-I MÜKERREMLERİ
AĤMED BEYİŃ VİLĀDETİNE TĀRİHDİR

32 a

. . . . / . . . . / . . . . / . . . .

Biḥamdillāh yine şulb-i cenāb-ı şadr-ı 'āliden
Togup bir neyyir-i raḥşende pertev şaldı āfāka

Ne neyyir öyle bir nūr-ı çerāğ-ı çeşm-i 'ālem kim
Ziyāsı düşdi ta āyine-i mīnā-yı nuh tākā

Tülū'ından Karīrül-'ayn olup her dem dünyā
Ĝubār kaşdına maḥall itdi çeşm-i cān-ı müştākā

Müsādif oldu çün 'yda kudūm-ı meymenet-i keştī
'Aşk dur ki mazḥar-ı dūr-i vüfūr-ı luḫf-ı Hallākā

İdüp yüz biñ teşekkür vālid-i mācidleri Ḥaḫka
Anuñçün başladı gencīne-i iḫsānı infākā

Hele bir böyle ferzend-i sa'ādet-mend-i zī-şānuñ
Maḥaldür 'yđına kurbān olursa nice biñ nāke

Yed-i naḫkāş-ı kudretten çıkan taşvīr-i zībādur
Melekler zīb-i dest itsün uḫārid yazsun evrākā

O naḫl-i pāk ile vālidleri bir laḫza şād olsun
Du'amız böyledür dā im Cenāb-ı Rabb-ı Rezzākā

Dem-i mevlūd-i ferruḫ fāline Dürri didi tārīḫ
Sürūr-ı 'yđ ile basdı kađem Aḫmed Beg āfāka (1119)

ŞADR-I A'ZAM ÂLİ PAŞANIŃ TERSÂNEDE İHYÂ BUYURDUKLARI
ÇEŞMEYE TÂRİHDİR

32 b

---- / ---- / ---- / ----

Cenâb-ı Hâzret-i Sulţân Aḥmed Hân-ı deryâ-dil
Ki oldı luḫf-ı cân baḫşı zülâl âsâ şifâ- baḫşâ

O Şehensâh-ı ıffet-pîşe kim şıdḫ u ḫülûs üzre
İder her laḫza taḫşıl-i rızâ-yı ḫâzret-i Mevlâ

Binâ-yı Câmî'e niyyet idince âşaf-ı pâki
O sulţân-ı cihân ızın-i ḫümâyûn eyledi i'fâ

Çü tekmîl oldı hep âşâr-ı ḫayrâtı murâd üzre
Bu cây-ı pâkide 'ayn-ı 'aḫtâdan eyledi ihyâ

Aḫup evc-i lüleden âb-ı ḫayât-ı cân-fezâ yir yir
Zülâl ü kevşer ü tesnîme mânend oldı lar güyâ

Fezâ-yı ḫaşrde âb-ı şefâ'at eyleyen ümmîd
Bu dünyada ider leb-i teşnegân-ı ümmeti işkâ

İlâhî pâdişâh-ı ḫıfz idüp zât-ı ḫümâyunun
Vezîr-i a'zamın eyle hemîşe böyle şadr- âsâ

Ki târiḫ ḫılup teşnegân-ı nâs için lillâh
Mekârim-i çeşmesârından güzel âb eyledi icrâ

İçenler Dürriyâ ḫamd eyleyüp dirler bu târiḫi
Zehi 'ayn-ı şafâ-yı çeşme-i pâk-i Âlî paşa (1119)

ŞADR-I A'ZAM 'ALİ PAŞANIŇ TERSĀNEDE MÜCEDİDEN TARĖ U
İNŞĀ BUYURDUKLARI CAMİ'-İ ŞERİFE TĀRİHDİR

32 b

..... / ..... / ..... / .....

Şehensāh-ı mü'eyyed zıll-ı Hakk dādār-ı heft -iqlīm
Penāh-ı dīn ü devlet muktedā-yı millet-i beyzā

Hümāyūn-sāye sultān Ahmed-i ferhunde tal'at kim
Odur şimdi ser-efrāz-ı selātīn-i cihān-pīrā

Ser-ā-pā zāt-ı pāki maẓhar-ı nūr-ı sa'ādetdür
Sezādır pertev-efşān olsa dehre āfitāb-āsā

O hākān-ı 'āzīmüŝ - şāna ihsān eylemiş Bāri
Kemāl-i kuvvet-i iqbālden bir āşaf-ı dānā

Ne āşaf hāmi-i şer'-i mükerrem şāhibü'l-ḥayrāt
Ne āşaf māhī-i cevr u sitem düstūr-ı şadr ārā

'Alī pāşā-yı 'ālī-menḳabet kim şıdkıla dā im
İderdi fikr-i taḫşīl rızā-yı Hāzret-i Mevlā

Bi ḥamd'illāh bir öyle devlete oldu muvaffak kim
Du'ā-yı ḥayr ile eyler şenāsın ḥaşre dek dünyā

Yapup ta mevkī'inde cami' vü mektebe ḥammāmı
Bu āşār ile gūyā bu maḥalli eyledi iḥyā

Ne cami' şaff-ı erbāb-ı niyāza ma'bed-i tāze
Ne cami' ümmeti dīn-i resūle mescid-i aḳşā

Ne cāmi' fırķa-i islāmiyānıñ beyt-i ma'mūrı
Ne cami' mecma'i ııuddūsiyān-ı ııubbe-i ııadrā

Bināsı bī-bedel naķşı muşanna' ııarķ-ı nā-dīde
Esāsı muħkem eıvārı müsellem ııarz-ı bī-hemtā

Mu'allā rūķ-baķşā mürtefi' memdūķ u müstaħsen
Müferriħ dil-güşā feyz-āver u maıbū' vü müstesnā

O deñlü şaf u berrāķ u beyāz u ħūb u nāzūkdür
Ki nüzhet ħāne-i firdevsden bir ııııatadır güyā

Bunuñla nola ziynet bulsa rüy-ı şāhid-i 'ālem
Ki oldu ııııat'ı mergūbesi ħāl-i leb-i deryā

Menār-ı pür ııanādilin gören dir ka'b-ı bāmında
Sehī ııııat bir melekdür efser-i zerrīn ile ħaķķā

Bu cāmi'de şenā vü ħamd ü zıkr ü t'ā'at oldu ııııat
Şehensāh ile bānisin mu'ammer eyleye Mevlā

Tamām oldu ııııatda Dürrī bendesi yazdı bu tārīķi
Musanna' ııarz-ı a'lā cāmi'-i pāk-i 'Ali Pāşā (1119)

مصنوع طرز اعلا جامع باك علي باشا

SULTAN AHMED HANI ALIBEG KARYESİNDE TA'MİR
BUYURDUKLARI KAŞRA TÂRİHDİR

33 a

. . . . / . . . . / . . . . / . . . .

Cenâb-ı Hâzret-i Sultân Ahmed Hân K'odur şimdi
Hüdâvend-i melek-şaşlet şehensâh-ı felek-dergâh

O hâkân-ı bülend-ahter ki nûr-ı kevkeb-i bahtı
Olur şubh u mesâ pertev-feşân-ı rûy-ı mihr ü mâh

Çerâğ-ı bezm-i dünyâ âfitâb-ı evc-i ma'nâdur
Temâşâ etmemişdür çeşm-i devrân böyle şâhensâh

Hemîşe kaşdı ta'mîr-i harâb-âbâd-ı 'âlemdür
Hemîşe berây-ı m'amûre etmekdür aña dil-hâh

Gerek şahn-ı sarây olsun gerek 'azm-i hümâyûndur
Diler elbette tab'-ı böyle bir pâkîze nüzhetgâh

Mürûr-ı dehr ile bu kaşr-ı bî-mânend olup köhne
Lisân-ı hâl ile tecdîd için her dem iderdi âh

Olup manzûr-ı 'ayn-ı iltifâtı ol şehensâh-ı
Murâd-ı meşreb-i pâkince yapırdı bi hamd ilâh

O deñlü pür leñâfet oldı kim mi'mâr-ı endîşe
Ne deñlü şan'atın fikr itse ol deñlü olur gümrâh

Bu zîb ü ziyneti seyr itmedi Erjeng ile mânî
Bu gûne naķışdan Bihzâd üstâd olmadı âgâh

Bu bir ʔarḥ-ı muşannaʕ ʔarz-ı raʕnā ʔaşr-ı vālādur
Bunuñ derkinde üstād-ı ḥiredʕāciz olur vallāh

Hezārān āferin tābʕ-ı hümāyūn-ı şehensāhā
Ki istiʕdādı ehl-i dānişi ḥayrān ider billāh

ʕAli peyk-i menzili bu ʔaşr ile reşq-i cinān oldı
ʕAceb mi seyr içün eṭrāfin alsa ḥayme vü ḥārgāh

Seher mihr-i dıraḥşān seyr idüb şeb-i şubhadek encüm
O sultān-ı felek sāye duʕālar eyle ki bī-gāh

İlāhī ʕömrin efzūn it o sultān-ı cihān-bānuñ
İlāhī dā imā aʕdāsı itsün nāle-i cān-gāh

Ḳadīmi Dürrī-i dāʕisi me'müren didi tāriḥ
Bu ʔaşr-ı pāki ābād itdi Sultān Aḥmed-i Cem-cāh (1119)

برق ویرگی آباد ایتدی سلطان احمد جم جاہ

SULTĀN AĦMED HĀN HĀZRETLERİNİN
KIR ESB-İ ŞABĀ- REFTĀRİN ÖNDÜL ALDIĞI TĀRİHDİR

33 b

...../...../...../.....

Āferīnler Kır atıñ cünbüş-i merdānesine
ĦaĦ budur kim aña bu ‘arşada yokdur şāni

Ħuvvet-i baĦt-ı şehensāh-ı ‘ālī-sīretten
Aldı düldül gibi ĦaĦķā ki bu gün meydānı

RaĦş-ı raĦşande-i sultān-ı cihān böyle gerek
Ki güneş olmaya süratde anıñ akrānı

Gerçi Yūsuf Āġānıñ al atı al eyler idi
Ħoşuda geçmek için kendi gibi Ħayvānı

Leng ü lök al iderek nitdi ise itdi hele
Geçdi biñ Ħile ile bir nice Ħar pālānı

Bunı da geçmege Ħaşmāne nigāh eyler idi
Ħiss-i Ħayvana göre kemter imiş iz ‘ānı

Ṭotalım cüşse vü hem Ħuvvet ile fl olmış
Hiç bırakıla ne mümkündür ide cevālānı

Ħoşı meydānına at başı berāber giricek
İkisi daĦı me‘on eylediler bu yanı

Cünbüş-i evvel ile sebķat idüp aña kır at
Kaldı al at girüde mişl-i Ħar-ı baṭrānı

Ne kadar h̄ile vü al itdi ise sūrâtde
Bulmadı tozına irmeklige bir imkânı

Ƙır kuheylân yetişüp ok gibi menzil başına
Yay gibi Ƙaldı al at Köşek imiş her yanı

Güyyiā tāze idi otura Ƙaldı fi'l-ħāl
Ƙalmadı adımını atmağa bir dermānı

Aña şimden girü şarı kedi dirlerse nola
Süfreden maḥbaḥa dekdür kedinün cevlanı

Ƙanı Ƙır ata ğazübāne o evvelki nigāh
Şimdi ašlā izine başmağa yokdur cānı

Şemm iderse nefesin ħissi gider ħavfvinden
Güş iderse ḥaş rin lerze tutar a'zānı

Hele al ata bu meydānda 'aceb reng oldı
Çıkdı bāzāra bugün cevherinün noḫşānı

Al degil eşheb idi t̄ānı ezelden şimdi
Ḥacletinden Ƙızarıp taşraya urdı Ƙanı

Hele ḥayvāna sözüm yok bilürüm ḥayvāndur
Budur elbette sezā-yı şıfat-ı ḥayvānı

İnfi'āli eşer eylerse eger şaḥibine
Ḥaşre dek vardur atım dimege ditrer cānı

Ger uçarsa Züfer kuş dimez aña çaylak İmām
Uçdı al kaldı al ıtlākı yazarken şanı

Şehsüvārā Hāq idüp tevsen-i ikbāl nî rām
Şahn-ı devletde hemîşe idesün cevlanı

Kāfdan kāfa deġin ‘āleme hūkm eylemege
Vire tevfiķ saña mevhībe-i yezdānı

Hep rikābunda piyāde yürüye hayl-i mülük
Ola gitdikçe füzün salṭanatın ‘unvānı

Ne kadar maṭlab-ı a‘āya vüsül ister iseñ
Cümlesin hāsil ide hāzret-i Hāq āsānı

Didi fermānı ile Dürrī bedīhen tāriḡ
Düldül-āsā ne güzel aldı kır at meydānı (1119)

ذلل آسانه كوزل الدر قيرآت ميداني

**SULTĀN AHMED HĀN HĀZRETLERİNİN
TOPHĀNEYE TEŞRİFLERİNE TĀRİHDİR**

34 a

. . . . / . . . . / . . . . / . . . .

Ayā sultān-ı ‘ālīşān ki teşrīf-i kudūmūnle
Bütün tophāneye Cem‘ oldı lar eşrāfile ayān

34 b

Egerçi şūretā top seyrine cān atdılar ammā
Temāşā-yı cemālūndir ġaraz ey server-i şāhān

Sen ol hākān-ı İskender~ zafersin kim murād itseñ
İdersin şarkdan ġarba cihānı bende-i fermān

İrişdi kulle-i kāfa şedā-yı kūs-ı iclālūñ
‘Aceb mi top gibi güm güm öterse günbed-i gerdān

Hele eflāki bilmem ilk āvāz-ı tulū‘ūñ ile
Pür olmı şdur cihāt-ı sitte heft-ıklīm ü çār erkān

Şeref virdi vücūduñ hānedān-ı ‘āl-i ‘Osmāna
Nola ervāh-ı ecdād-ı a‘zāmūñ olsalar şādān

Nazargāh-ı ilāhī bir şehensāh-ı mü’eyyedsin
Seni hıfz ide dā'im hāzret-i zülmen ü vel-ihsān

‘Ādili mün‘adım akrānı nādır mişli nādīde
Bugün sensin selātin içre ser-tāc-ı ser-efrāzān

Saňa nisbetle řāhān-ı cihān encümdür ammā sen
‘Alemsin ol gerde içre miřāl-i neyyir-i rařřān

Yazıp levh-i semāya kilik-i kudret ismiňi Aħmed
Seni kıldı semiy-y-i faħr-ı ‘ālem Ĥazret-i Sübhān

Ebū Bekr u ‘Ömer ‘Ořmān u Ĥaydardan virüp feyzi
Ĥaķ itmiş şıdk u ‘adl u Ĥilm ü ‘ilme zātını řāyān

Bi-ħamd illāh virüp dīn-i mübīne kuvvet u şevket
Senüñ devrinde revnaķ buldı şer‘-i Aħmedī el‘ān

Cihād esbābına řimdi ne deňlü eylesün himmet
O deňlü ecrini iřsān ider ferdā soňa yezdān

Taķayyüd eyledükçe sen umūr-ı dīn ü devletde
Düşüp Ĥavf u hirāsa cümleten küffār olur lerzān

Ĥuřüşā bir vekil-i muṭlaķa Ĥālā muvaffaķsın
Ki cümle emriňi tekmile sa‘y eyler bilā noķřān

řadāķatkār ‘iffet-piře düstūr-ı řelāħ-endiř
Felātün-‘aķl u āsaf-rēy u řāfi şab‘ u pāk iz‘ān

Sezādur sen gibi sultān-ı vālā ķadre Ĥünkārım
Bir öyle müřteřār-ı dīn ü devlet āřaf-ı zī-řān

Hemişe řāħn-ı devlet zāt-ı pāküñle metin olsun
Hemişe řüp-ı ķahrüñ eylesün küffārı ser-gerdān

Döküldükçe bugün Topḥāne-i ma'mūrede toplar
Dökülsün rīze rīze cismi a'dānıñ olup sūzān

Bu ḳaşr içre vüçüd-ı meymenet- endūd-ı pūr-sūduñ
Ol ıncā sāye endāz-ı sa'adet ey şeh-i devrān

Bedīhī bir işāretle didi tārīḥini Dürrī
Hümāy-āsā gelüp şaldı bu cāya sāye Aḥmed Hān (1119)

بماي آسا كارب ساله برج ايسا به عرفان

TĀRĪḤ-İ ÇEŞME

35 a

----- / ----- / ----- / -----

Menba'-ı luḳ u kerem pūr çeşme-i 'ayn-ı ḥayāt
Pādişāh-ı baḥr u ber ḥākān-ı İskender-livā

Ya'ni Sultān Aḥmed-i rüşen güher kim ḳalbini
Eylemiş feyz-i Hüdā āyine-i 'ālem-nümā

Ol şehensāh-ı mu'azzam kim vüçüd-ı pākıdır
Māye-i eczā-yı ḥikmet sāye-i luḳ -ı Hüdā

Muḳtezā-yı ḫab'-ı şāfi cümle ḥayrāt üzredür
'Ālemi iḫyāya sa'y etmektedir şubḥ u mesā

Eyleyip bu çeşme sārı ḥayli menzilden revān
Hükmün icrā eyledi ol ḥüsrev-i fermān revā

Böyle bir āb-ı muşaffā kim içenler kaçresin
Lezzetinden neşve-yāb-ı kand olurlar gūyiyā

Birī Ceyhūn birī Seyhūn birī nīl ü birī şaṭ
Yā zülālu zemzem-i kevşer yāḥod āb-ı bekā

Her biri biñ teşneyi sīr-āb ider bir laḥzada
Vechi var itlāk olı nsa bunlara ‘ayn-ı şafā

Āb sanmañ çār çeşm olı ş bu zībā çeşmesār
Ol şehīdī dīdārına nezzāre eyler dā’imā

Oldur ummīdim ilāhī bu ‘uyūn-ı erba‘a
Çār enhār-ı cinān olsun aña rūz-ı cezā

Emr-i ‘ālīşān ile Dürrī didi tārīḥini
Ḥān Aḥmed eyledi icrā-yı āb-ı cān-fezā (1119)

خان احمد ايسر اجزای آب جانفزا

**HÂN AHMED-İ CEM-CÂHİN SARÂY-I CEDİDDE İHYÂ BUYURDIĞI
YÜZ LÜLELİ ÇEŞMEYE TÂRİHDİR**

35 a

.... / .... / .... / ...

Menbâ'ı 'ayn-ı 'atâ Hazret-i Sultân Ahmed
Ki odur maẓhar-ı ihsân-ı hafî'l-eltâf

Ol şehenşâh-ı mülk-i ẓadr-i felek – mer-te-be kim
İtdi dergâhını haq hayl-i sultâna metâf

Böyle İskender-i Dârâ-ḥaşem n rûy-ı zemîn
Bir eşer-i ẓabza-i hükümünde ola Kâf be Kâf

Eyleyüp tâze bu ser-çeşme-i şâfi ihyâ
Virdi bu gülşen-i ra'nâya anuñla eşrâf

Nice ser çeşme bu bir âb-ı muşaffâdur kim
Ta'm-ı sükkerden elezz levni gümüşden şeffâf

Ney-şekerdür didi her lüle-i bercestesine
Lezzetin sükkere tercih iden ehl-i inşâf

Yâ ilâhî bu şehi öyle ser-efrâz it kim
Süre yüz pâyine şu gibi mülük-ı eṭrâf

Seyr idüp tarz-ı bed'in didi Dürri Târîḥ
Nev-nihâl-i gül-i şad-berg-i çemen çeşme-i sâf (1120)

نوزال الكرمه برك من حبه صاف ۱۱۳

SER-KILERCİYÂN-I HAŞŞA 'OSMÂN AĖANIŦ KARA AĞAÇ
BAĞÇESİNDE BİNĀ EYLEDİĞİ CAMİ'İ ŞERİFE TĀRİHDİR

35 b

--- / --- / --- / ---

Hemîşe Ėazret-i ĖĖĖn AĞmed Ŧ CenĖb-ı ĖudĖ
Vücūd-ı pĖkin ide zĖbĖ taĖt-ı 'OŏmĖnĖ

Ki sĖyesinde nice bendegĖn dergehine
Müyesser oldu hezerĖn ŐevvĖb-ı rŖĖĖĖnĖ

Kilarcı başı 'Oŏman AĞa o ŐĖĖĖb-Ėayr
Bu mĖĖbede olup izn-i ŐerĖfile bĖnĖ

ĖulŖŐ-ı Ėalbile ĖaĖĖĖĖ yetŖrdi itmĖmĖ
ŐĖĖĖt-ı cum'a Ėılındı oğı ndı Ėur'ĖnĖ

ZihĖ sa'Ėdet-i uzĖmĖ o Şeh-i 'Ėleme kim
BugŖn bendeleri ola Ėayra erzĖnĖ

Kilarcı başı oĖĖĖnĖhem ola Ėayrı ĖabŖl
Ola muvĖfĖĖ ĖĖrĖ ruĖŐĖrĖ yezdĖnĖ

VŖcŖdĖ cŖmle-i ek Ėrdan olup maĖfŖz
CenĖb-ı Ėazreti ĖĖllĖĖĖĖĖĖĖĖĖĖĖ

Sa'Ėdeti ebedi yĖr olup ĖudĖyĖver
HemĖŐe zevki neŐĖt ile geğe devrĖnĖ

ĖulŖs ile dĖdi tĖrĖĖ-i sĖlini DŖrrĖ
Bu camĖ oldu hele yĖdigĖr-i 'OŏmĖnĖ (1120)

ŞADRÂZAM ÂLÎ PAŞA'NÎN FÂTİMA SULTÂNI TEEHHÛLÜNDE
OLAN SÛR-I PÛR-SÛRÛDA TÂRİHDİR

35 b

---- / ---- / ---- / ----

Şehriyâr-ı tâcdâran Hüsrev-i hayl-i mülûk
Pâdişâh-ı Cem-şaşem Hâkân-ı İskender-cenâb

Ya'ni Sultân Ahmed-i Raşşande-kevkeb kim anuñ
Cebhesi mâh-ı münevverdür cemâli âfitâb

Kâserüyı maţbah-ı ikbâlinüñ fağfûr-ı Çîn
Âsitân-ı câhinüñ cârûkeşi efrâsiyâb

Bu şehensâhuñ cihanda mişlini görmek temâm
Mihr-ü mehden tolsalar âynüñ bu çarh-ı noh kabâb

Başka bir sırr-ı ilâhîdür vücûd-ı eşrefi
Kimse derki tmez anı vallâhu âlem bişşavâb

Fenni istidâd-ı mâder-zâdına ol serverüñ
Haşre dek bulmaz nihâyet yazılır yüz biñ kitâb

Öyle sultân kim şehân-ı Özbek-ü Hindü 'Acem
İtseler bûsu rikâb itmez nigâha irtikâb

Murâd üzre muvaffâkdur anuñ çün ol şâha
Virdi hallâk-ı cihân bir âşafi devlet-meâb

Âşaf-ı ekrem Âli Paşayı 'âli rûtbe kim
Dergehi silk-i vezâretden olundu intihâb

Öyle bir destūr-ı ʿıffet maiyedür kim hālūkū
Emrine münkād olup nehyinden eyler içtiyāb

Dāimā ihlāsla şaf olduğı için niyyeti
Haq muradınca anı devletden itdi behreyāb

Yaʿni kim bir Gevher-i yektāyı şakkāk-ı felek
Eyleyüp ʿıffet serāy-ı salṭanatdan intihāb

Genci māmūrunda pinhān eyledi ol āşafū
Rūy-ı ikbāli anuñla buldı haqqa āb ü tāb

Öyle bir sūr-ı sūr efzāyı behçet oldı kim
Seyredince oldı lar mebhut-ı hayret şeyh ü şāb

Çıkıldılar ālāya hep erbāb-ı cīvān fevc fevc
Kimisi zerrin bisāṭ urmuş kimi sīmin rikāb

Girdiler bāb-ı hümāyundan serāy-ı devlete
Oldı lar hep mütefeyyiz şerbet ü şād ü gülāb

Seyredince ehl-i islāmūñ bu zevk ü şevkini
Oldı ʿādānuñsirişki çeşmi hūn bağı kebāb

İtdiler gerdūne-yi ikrāma ol mehdi sūvār
Kıldılar menzil gehi düstūr-ı zīşāna şitāb

Hāşılı sūr-ı hümāyūnun ne iseʿādeti
İtdi icrā cümleten ol serveri vālā-nişāb

Yā ilāhī ʿarṣa-i ʿālemde Sultān Aḥmediñ
Zāt-ı pāki görmesin devr-i felekten inqılāb

Dāim olsun ol şehenşāh-ı meʿānī-menḳābed
Kām-baḥş u kām-rān u kām-eḳbīn kām-yāb

Ḳāfdan ḳāfa sikender-veş cihāna hü ḳm idüp
Ola ḳāim salṭanatda tā dem-i rüz-ı ḥisāb

Hem mübārek ide Ḥaḳ bu sūrını ol āşafinñ
Ola dāim devletinden mütefeyyız ü müsteḳāb

İnbişāıından bu sūr-ı pūr sūrūnuñ şād olup
Fikr-i tāriḥin ederken Dürrī-i ḥāzır cevāb

Āsmāndan bir melek geldi dedi tāriḥini
Menzili māh-ı münīr oldu mekān-ı āfitāb (1120)

منزل ماه منیرا ولدی مکان افتاب!

ŞADRÂZAM ÂLİ PAŞA'NİN DİVAN YOLUNDA MÜCEDDİDEN BİNÂ
EYLEDİĞİ CAMİ' ve TEKKEYE TÂRİHDİR

36 a

- - - - / - - - - / (. . .)

Sadr-ı şâzam vezîr-i Aḥmed Ḥān
Âşaf-ı cem cenāb âlî penāh

Ya'ni kim Ḥazret-i Âli Paşa
Ki oldu tevfiḳ-ḥaḳ aña hemrāh

Sâlikān reh-i ḥaḳîkat için
Yapdı bir tekke ḥasbeten lillāh

Hem edâ-yı şalât için mescîd
Hem sülûk ehline 'ibâdetgāh

'Âleme öyle bir eşer kıldı kim
Ḥayr ile ismi yād olur hergāh

Sa'ı meşkûr olup şevâb-ı kabûl
Ḳılalar zıkr-i ḥayrını efvāh

Dürriyâ hâtif -i ehl tevḥîdi
İdüp esrâr-ı zikirten āgāh

Dîdi bu tekkegāh için târîḥ
Zikredin Lā ilāhe illallāh (1120)

ذکر ابرکت لا اله الا الله

TĀRĪH-İ MEDRESE-İ ĀLİ PAŞA

36 b

--- / . --- / --- / . ---

Düstūr-ı kerem-perver şadr-ı nişfet-güster
Serdâr-ı zafer-yâver ya'ni ki Āli Paşa

Ol âşaf-ı deryâ dil hayrâta olup mâil
Koydı bu cihân içre nice eşer-i vâlâ

Bu buķ'a-i zîbâyı bünyâda kılıp himmet
İhlâşla sa'y itdi yapdı güzel Hakkâ

Hengâm-ı hitâmında bir kâmil-i rüşen-dil
Târîhi için görmiş bir vâkıâ-i ğarrâ

İbn-i ümem-i peygamber ya'ni Āli Haydar
İtmiş ola rü'yâyı bu kavli aña inhâ

Kim gâyete yetdük de bu medrese-i Ālî
Târîhini itsünler bu mişrâ ile inşâ

Zîrâ âdedi anuî bu sâle muvâfıkdır
Vâkı'de güzel düşdi yekpâre vü müstesnâ

Güyâ ki kerâmetdür Dürri aña bu târîh
"Men'allemenî harfen kad sayyaranî'abdâ" (1120)

معلمین صرفاً قد صبرنا عبدا

TĀRĪH-İ SELSEBİL-İ DER-SERĀ-YI HÜMĀYŪN

52 b

---- / ---- / ----

Şāf cevher Pādişāh-ı baḥr u ber
Ya'ni Sulṭān Aḥmed-i ferḥunde zāt

Yapdınp bu selsebīl-i ḥurremi
Kıldı bu cāy-ı laṭife ed-duḥāt

Ānı nehr-i selsebīl-i 'aynıdır
Ta'mıdır reşk-āver-i kand u nebāt

Dāne dāne ḳaṭresin gevher şanıp
Āb-ı rūyun bezl ider nīl ü Fırāt

Dürrī-i-dā'ī didi tāriḥini
Selsebil-i çeşme-i 'aynü'l-ḥayāt (1121)

سلسبیل به عین الحیات

TĀRĪH-İ KĀŞR-İ HÜMĀYŪN der-BAĞÇE-İ SERĀY-İ CEDĪD

53 a

---- / ---- / ---- / ---

Pādişāh-ı rub-ı meskūn şehriyār-ı şark u ğarb
Ya'ni Sulţān Aĥmed ol İskender-i Dārā-sipāh

Öyle şāhensāh ki mişlin görmedi çeşm-i felek
Oldı āfākda rūşen çerāġ-ı mihr ü māh

Pertev-i iclāli şem'-i dūdmān-ı saltanat
Dest-i 'adli bānī-i devlet serāy-ı'izz ü cāh

Zāt-ı pāki zīnet-i ma'mūre-i rüy-ı zemīn
Zıll-ı iqbāli hūmā-yı i'tibāre sāyegāh

Şevketi revnāk – fezā-yı hānedān-ı ma'delet
Heybeti dehşet-nūmā-yı düşmen kim gerderāh

Zeyn olalıdan kārgāh-ı devlet-i 'osmāniyān
Gelmedi bir böyle sulţān-ı mu'allā-destgāh

Māye-i iksir-i devletdür vücūdı hāşılı
Böyle iqbāle muvaffak olmadı bir pādişāh

Şıdkıma şāhid bu yetmez mi ki vehhāb-ı kerim
Virmiş ol sulţāna bir āġā-yı şāhib-intibāh

Hāris-ı dārū's-sa'āde maĥrem-i esrār-ı hāş
Ĥayr-Ĥāh-ı dīn ü devlet mażhar-ı lütf-ilāh

Ol şehensâhîñ rızâ-yı hâşırın taḥşîl için
Yol nâ bilcümle varın şarf ider bî-iştibâh

Gül gibi tab‘-ı hümâyûnı küşâd olsun diyü
Yapdı bu gülşen-serâyı ol nedîm-i nîk-ḥ âh

Öyle bir kaşr-ı hümâyûn kim basîṭ-i ḥâkde
Âsumân seyr itmedi bir böyle ra‘nâ bârgâh

Güyyâ firdevsden bir kıṭ‘a-i mergübedür
Kim temâşâsında ser-gerdân olur nûr -ı nigâh

Ṭarḥ-ı vâlâ-ṭarzına taḥsîn ider mi‘mâr-ı ‘aql
Naḫş-ı zîb - efzâsına mânî çeker her laḫza âh

Bu zemîn-i nev-zuhûrı görmedi çeşm-i zamân
Pür olaldan naḫş-ı maşnü‘atla bu kârgâh

Her sûtûnı bir civân-ı serv- Kâmetdür meger
Ṭâḫ-ı ebrûsına yitmez rişte-i medd-i nigâh

Görse bu kaşr-ı ḥavernâḫ revnâḫuñ taşvîrini
Meyl-i seyrân eylemezdi ḥusrev-i zerrîn-külâh

Lâne-i ‘anḫâ-yı kudretdür bu kaşrına revâḫ
Dâmeni ancak olur bād-ı şabâya bûse-gâh

Serviler şaf şaf durup el bağlamış teşrîfine
Her ḥıyâbândan açılmış raḫşına bir şahrâh

Zâtı pâkiyle ol sultân-ı muallâ-mesnedüñ
Zeyn olunca şeh-nişîn olur bu 'âlî bâr-gâh

Hânedân-ı devletde ma'mûr idüp haq dâimâ
Âsitanın eyleye tâ haşre dek vakf-ı cenâh

Tâ ki bu ne kûbbe-i zengâr-ı hâm-ı kâinât
Olalar âyîne-veş pertev-pezîr mihr u mâh

Ol şeh-i husrev- serîññ âfitâb-ı talâtı
Eyleye dâim bu kaşr-ı nâzenîni cilve-gâh

Bu mağall-i dil – köşk itmâmına târîh için
Lehçe-i dilde iderken peyk-i endîşen senâh

Emr-i şâhensâh ile Dürrî didi târîhîni
Kaşr-ı 'âlî tarh-ı Sultân Ahmed-i 'âlem penâh (1120)

اقصر عالی الطیر وسلطان احمد نا البناه .

TĀRĪḤ-İ ḤĀNE-İ İBRĀHĪM EFENDİ

53 b

.... / .... / .... / ...

Cenāb-ı kâtib-i dārü's-sa'āde-i'ālī
Ki oldı mazhar-ı eltāf-ı girdigār-ı Kerīm

O pāk-i tıynet o zāt-ı melek-ı tabi'at kim
Ḥaḳ eylemiş anı memdūḥ-ı ḥüsn-i ḥulḳ-ı a'zām

Hemîşe ḥāhiş-i celb ḳılp cümle-i nās
Müdām ümīdi ḥüşül-ı rızā-yı Rabb-ı rāḥīm

Bu menzil-i feraḥ-ı ābādı ḳıldı şahn-ı cinān
'Aceb mi resmine dildāde olsa 'aḳl-ı selīm

Nuḳūşı reşk-i fezā-yı nigār-ḥāne-i çin
Riyāzı ḡibṭa-i nüzhet-serā-yı bāḡ-ı na'īm

Hele güzel eşer-i bî-bedel binā ḳıldı
Mübārek ede aña yümnlü Ḥudā-yı 'ālim

Ḥuzūr-ı ḳalb ile hem inbisāṭ-ı ḥāṭır ile
Ola hemîşe o menzilgeh-i şafāda muḳīm

Olup cenāb-ı Ḥaḳuñ rüz u şeb emānında
Cihānda görmeye hiç illet ü keder ḡam u bīm

Görüp bu menzili ehl-i ṭabāyi'ey Dürrī
İdince her biri tārīḥ-i sālını terḳīm

Didiler olmaya bundan ziyāde bir tārīḥ
Mekān-ı ehl-i sa'ādet maḳām-ı İbrāhīm (1120)

مکان اهل عارثه منام ابراهیم

TĀRĪH-İ ŞULHĪYYE DER-SĪTĀYIŞ-İ HÜSEYİN PAŞA

54 b

----- / ----- / ----- / ----

Şadr-ı a‘zam āşaf-ı şānī Hüseyn Baykara
Kim cihān devrinde buldı mihnet ü ğamdan necāh

Bir sa‘adetdür ki itdi cānib-i Haqdan zuhūr
Oldı dīn-i devlete ser-māye-i fevz ü felāh

Yā hümā-yı evc-i himmetdür ki pervāz eyleyüp
Farqına oldı ‘ubbādın sāye endāz-ı cenāh

Nām nāmīsi Hüseyn ef‘āl ü eṭvārı Hasan
Zikri müstahsen zamīri pāk-i ahlākı melāh

Zāt-ı pāki Nevbahār-ı Gülşen-i fażl u kemāl
Tab‘ı ol Gülşende gūyā menbā‘-ı mā-i karāh

Ol zamān kim eyledi Şadr-ı sa‘adetde qarār
İntizām-ı dehre meşgūl oldı her şām u sabāh

Hükmi ne bir cān ile a‘dāde rāġbet gösterüp
Cān u dilden itdiler şulh üzre tedbīr-i şalāh

Bir zamān gerd-i seferden gerçi kim bī-tāb olup
Tütüyā-yı çeşm idi halk-ı cihāna irtibāh

Zāifān-ı pīşe-i imānı aġzāb eyleyüp
Her taraftan hāk-veş küffār iderlerdi niyāh

Hamdüllillāh beste-i şulḥ oldu bāb-ı dār u gır
Vech-i rāḥatdan açıldı ḥalka rūy-ı iftitāḥ

Bu mesemetden füşül-i erboā yek – renk olup
İmtizāc itdi türāb-ı āteş ü āb u riyāḥ

Gūşe Gūşe ḥalk-ı ā lem oldılar mest-i sürūr
Neş'e baḥş oldu kulūba bu ḥaber mānend-i rāḥ

Bārekallāh ey Aristo-réy-i Eflātūn- ḥired
Kim zamānında zamān buldı feyz-i inşirāḥ

Āferin ey ḥāmi-i şer'-i mübīn-i Muştafā
Ehl-i Dīne eyledün ğam-ḥāne-i dehr-i ferāḥ

Heykel-i bāzū-yı ikbāl olduğına şübhe yok
K'oldı réy bāşavābuñ gerden-i mülke düşāḥ

Muḳtezā-yı zāt-ı pākin olur ki olmuş tā-ezel
Rūy-ı raḥş-ı devletürñ raḥşende -i rūy-ı şalāḥ

Sā'ire taḳlīd ise devlet saña taḳḳḳdür
Kim vezāret-i erşel ol nesle olm işdur mübāḥ

Rāḥat-ı dāreyn ile mesrūr ide ḥālik seni
K'oldı devrinde mübeddel rāḥat-ḥarab kifāḥ

Sāl-i şulḥuñ āşafa tārīḥini termīm için
Şāirān ki deste kāmūs aldılar ğāhī şilāḥ

Lafzen ü mānen hemān Dürrī didi tārīḥini
Biñ yüz onda buldı dünyā rāḥat şulḥ u şalāḥ (1110)

TĀRĪH-İ DİGER

55 a

---- / ---- / ---- / ----

Ḥamdüllilāh cilve-i luṭf-ı ilāhīden yine
Nevcivān olmaqlıḡa meyl eyledi dūnyā-yı pīr

Pertev-i nūr-ı tecellīden buda bir lemʿadır
Kim serāpā itdi dehr-i zulmet-ābād-ı münīr

Ḥaḡ mülūk-i āl-i ʿOsmāni ḡaṭādan ḡıfṡ ide
Bīşe-zār-ı dīne oldı her biri bir nerre şīr

ʿİzz u şevketle cülūs itdi o nesl-i pākden
Ṭaḡt-ı şāhīye yirmi bir şeh-i şāhib serīr

Her biri biñ ḡüne āşāra muvaffaḡ oldılar
Cümlenüñ ervāḡını şād eyleye ḡayy u kebīr

* Muştafā Ḥān oldı yirmi ikinci pādişāh
ʿÖ mr-i iḡbālın ziyāde eyleye Rabb-ı ḡadīr

Bu yirmi iki Sulṭān-ı ḡüzīnūñ āşafı
Şāhib-i mihr olmaḡ üzre oldı nūr yüzdoḡuz vezīr

Yüzonuncı ḡāliyā bir āşāf-ı ʿallāmedür
Kim sedād u rüşdüne taḡsīn ider şeyḡ u kebīr

ʿCümle eṭvārı ḡasendür ism-i sāmīsi Ḥüseyn
Gelmemişdür dehre bir böyle vezīr-i bī-naḡzīr

* **II. Mustafa'nın cülüsüne düşülmüştür.**

Şulh idüp çāsār u cumhūr u kral u çār ile
Rāhat itdi ‘ā lem-i seferden ol müşīr

Hamd idüp bu ni‘met-i ‘uzmāya erbāb-ı kemāl
Oldılar tārīḥe sāī‘ ger kebīr u ger şagīr

Lafzen ü mānen hemān Dürrī didi tārīḥini
Mülki işlāḥ itdi yüz onda yüzonuncı vezīr (1110)

عالمی اصلاح ایتدی بوزارون سه بوزارونجی وزیر

VEZİR-İ A'ZAM MEHEMMED PAŞANIŃ
'OSMANCIKDA BİNĀ EYLEDİĞİ ÇEŞMEYE TĀRİHDİR

55 a

..... / ..... / ..... / .....

Menbā-t 'ayn-i 'aṭā çeşme-i ihsān u seḫā
Ḥazret-i şadr-ı kerem pīşe Meḫammed Paşa

Ol veli'n- ni'am-ı devlet olana ḫātem-i 'aşr
Herkesi çeşme-i luḫfundan iderdi ıskā

Eyleyip māl-i firāvānla şarf-ı himmet
Şehr-i 'osmancığı bu ābile kıldı iḫyā

Ḳatı muḫtāc idiler şuya bu şehri'n ḫalkı
Vākīā ḫayr-ı 'azīm itdi ol āşaf ḫaḫkā

Kızılıрмаḫ gibi içdükleri ḫūn-āb idi heb
Bağrın ol teşnelerin yaḫmışıdı kılet-i mā

Vüzerādan nice ḫayr ehli murād itdi velī
Birisi olmadı bu ḫayra muvaffaḫ aslā

Ḥamdulillāh ki o düstūr-ı salāḫ-endīşe
Eyledi bu eşer-i pāki müyesser mevlā

Hele bir böyle sevāb itdi ki tāmaḫşere dek
Nüş idüp rahmet oḫurlar aña ālā ednā

Çâr yârîñ şeref-i ‘aşkına bu çeşme -i çâr
Çâr enhâr-ı cinân ola añâ rûz-ı cezâ

Nûş idüp Dürrî-i leb-teşne didi târihin
Âb-ı selsâli sebîl itdi Mehemmed Paşa (1117)

آب سلسالی سبیل ایتدی محمد پاشا

TÂRİH-İ ŞADR-I RÛM ŞODEN HAZRET-İ ÂRIF EFENDİ

55 b

--- / --- / --- / ---

Hzret-i ‘Arif Efendi ol vücūd-ı nâzenîn
K’eylemiş haq zâtını âyine-i şıdık u şafâ

Tıynet-i pâki me‘arifden mürekkebdür hemân
Nüşa-i eczâ-yı hikmetdür vücūdı muṭlakâ

Seyyid-i ‘allâme-fer Rısto vü Eflâṭun hünere
Kâmil-i pâkîze- gevher-i fâzıl-ı müşkil-güşâ

‘Arif-i lübb-i me‘âni vâkıf fenn-i edeb
Râ iz-i raḥş-ı feṭânet mend meydân-ı zekâ

Cümle fenden behre-ver her ma‘rifetden ḥıṣṣa-mend
Sînesi mecmûa‘-i feyz-ı ḥudâdur güyyâ

Ḥaṭṭ-ı ḥüsn-idil-rübāyı nesh idüp ḥüsn-i ḥaṭṭı
Virdi t'aliḳa kemāl-i şive-i ḥüsn-i edā

Ḳıta'sı ḥayret fezā-yı şāh-Maḥmūd u İmād
İntizām-ı saṭr-ı bir dürr subḥa-i 'ālem-behā

Hāşılı bir nüşḥa-i nādidedür kim mişlini
Görmedi gencine-i āfaḳda çeşm-i semā

Meşreb-i pāki muşaffā ṭab'ı 'ālī ḥulḳı hoş
Şoḥbet-i rūḥ āşināsı neşve baḥş u cān-fezā

Şāh ile şāhāne hem derviş ile dervişdür
Ol sebebdendür aña ikrām ider şāh u gedā

Bundan evvel şadr-ı Anaḳoluyı teşrif idüp
Sāyesinde buldı çok üftādeler neşv ü nemā

Şimdi şadr-ı rūma virdi yümnile ḳadr u şeref
Haḳ anı şadra mübārek eyleye şadrı aña

Şād olub dā'ileri Dürrī dıdi tāriḫini
'Ārifī billāh ḫālā şadr-ı Rūm oldu sezā (1118)

عارفیانہ حالہ روم اولی سزا

‘ALİ PAŞA HAZRETLERİNİN VALİ-İ DİMYÂT-I MIŞR-I KÂHİRE
OLDUĞLARINA TÂRİHİDİR

55 b

- . . . / - . . . / - . . . / - . .

Âşaf-ı ekrem ‘Ali paşa-yı ‘alî-rütbe kim
Zât-ı pâkin eylemiş hıllâk-ı bî-hemtâ a‘zîz

Gerçi ehl-i ‘izzet itmiş r ezelden hak anı
Luğf-ı şāhanşāh ile oldu yine hālâ a‘zîz

Ya‘ni mülk-i Mışra mâlik oldu ‘avn -i hakla
Böyledir elbette manzûrın ider mevlâ ‘a zîz

Şādmān olsun yine sekkān-ı Mışr-ı Kāhire
Oldı taht-ı Yūsufa bir āşaf-ı dānâ ‘azîz

Yūsuf-ı Mışr-ı sâ‘âdet olmağa sādık gerek
Şāhibin eyler mu‘ā zzez olsa ger ru‘yâ ‘azîz

Yūsuf -ı Mışr-ı şadāka‘ olmağa olmaz sezâ
Sürme-āsâ olmayanı çeşmine ru‘yâ ‘azîz

Hāşılı dünyâ vü ‘ukbâ tāt-i hālîkdadır
Şıdk ile tāt ider erbâbını Hakka ‘azîz

Öyle bir āşaf ki zühr-i āhiretdür ma‘laba
Bîş-i çeşminde değil dünyâ vü mâ fihâ ‘a zîz

Zan iderdi hüsn-i Yūsuf da şalāh āsârıdır
Nūrveche pâkini görse Zelhâ yâ ‘a zîz

Barmağıyla gūyiyā ĩmā ider ümmü'l-kıyās
Gelmedi bu mülke bir böyle mülk-i sīmā 'a zīz

Neyl-i nāil olmağıçün gešt-zār-ı maṭlaba
Ümm-i dünyānıñ bütün maḥlūkı dindi yā 'a zīz

Ḥamdulāh müstecāb oldu duāsı onlarıñ
Ol diyāra oldu biz ḥimmetdür āşaf rā 'a zīz

Ṭalaṭıyla taḥt-ı Mışra dirdi ḥayli şeref
Şimdi oldu gūyiyā ol mansib-ı vālā 'a zīz

Ḳaddine olub mübārek ḥalā t-i zībāyı cāh
Ola yā Rab dāimā ol zāt-ı müsteşnā

Hem feḥārīm-i kizāmı ḥıfz-ı 'a vni'llahda
Her birisi ola mānend-i dūr-i yektā 'a zīz

Şād olub dāileri Dürrī didi tāriḥini
Oldı mülk-i Mışr-ı iḳbāle 'Ali Paşa 'a zīz (1118)

ادارہ کتب و معارف اقبال علی بابا عزیز

VĀLĪDE SULTĀN HĀZRETLERİNİŇ TÜRBEŚİNDE
İCRĀ EYLEDİĞİ SEBĪLE TĀRĪHDİR

56 a

.... / .... / .... / ...

Cenāb-ı vālīde-i Hān Ahmed -i şālīs
Ki İtdi Hāzret-i Haḡ anı mazhar-ı hayrāt

Bu āb-ı şāfī sebīl İtdi fi sebilillāh
İki cihanda ola tāki nāil-i derecāt

Nice sebīl ki bir ḡatresin idenler nūş
Meşām-ı cānı olur reşha-pāş-ı ḡand ü nebāt

Cihānda teşneyi isḡā kadar şevāb olmaz
Ne deñlü aḡsen-i aʿmāl var ise biz zāt

Zülāl-i āfvı ile Haḡ eyleye anı sīrāb
O dem ki teşne leb ola ahālī-i ʿaraşāt

Ḳiyām-ı sāāte dek-nūş İden duā eyler
Ki İde Hāzret-i Haḡ anı dāḡil-i cennāt

Duā İdüp didi tārīḡ-i sālīni Dürri
Sebīl-i vālīde Sultān nişān-ı āb-ı hayāt (1121)

سبیل والیه اعطائنا زبجیات

TĀRĪH-İ BİNĀY-I TÜRBE-İ VĀLĪDE SULTĀN

56 b

.... / .... / .... / ...

Ẓill-ı ḥaḳ ḥāzret-i Ḥān Aḥmed-i ṣāliṣ ki odur
‘Ālemin rūḥ-ı revān baḥş-i cihānuñ cānı

Ol şehīñ vālīde-i mācīde-i ṣāliḥası
Cāvidān olmadığın bildi bu dār-ı fāni

Şıḍḳ u iḥlās ile sa’y eyledi çün ḥayrata
Bunca āşāra ḥudā kıldı muvaffaḳ anı

Gāh cisr itdi binā gāh şular itdi icrā
Ki yapup eyledi ma‘mūr niçe vīrānı

Mā-i zemzem gibi heb çeşmeleri şāf u lezīz
Beyt-i a‘zam gibi cāmi‘leri heb nūrānı

Şimdi bu türbe-i vālā-eşeri kıldı binā
Ki ola kendüye rāḥatgede-i cismānı

Vāḳiā‘arz-ı muḳaddesde bu zībende eşer
Añdırur ādeme nüzhetgede-i rıdvānı

Budur ümmīd ki bu merḳad-i pāk içre müdām
Kıla āsūde ḥaḳ ol zāt-ı kerīmü’ş-şānı

Ṭoymayub nez‘i deminde sekerāt-ı mevti
Soñ nefesde aña hemrāh ide ḥaḳ īmānı

Maḥv idüp illetini pertev-i nūr-ı ḥasenāt
Zevkide rāyiḥa-i cennet ile rūḥānī

Her kim eylerse anı fātiḥa vü ḥayr ile yād
Müsteḥak ola aña maḡfired-i Rabbānī

Didi itmamı içün Dürri-i dāī tārīḥ
Türbesin kıldı binā vālide-i Sultānı (1121)

ترجمہ سن فلدی بنا والہ ساطانی

**DĀMĀD ĀLĪ PAŞA ḤAZRETLERİNİN SŪR-I PŪR SŪRŪRUNA
TĀRĪHDİR**

56 b

..... / ..... / ..... / .....

Nedir bu cilve-i şādī nedir bu şevḳ-ı ḥandānī
Ki itdi ḳalbi lebrīz-i meserret neḳ-ı vicdānī

Gülistān-ı dehān-ı üşkufte-i ḥamd-i ḥüdāvendi
Hezār-ı ḫab-ı şūḥ-āḡāza senc-i şükr-i Yezdānī

Zemīn sebz ü zamān ḥurrem derūnlar cümleten bī-ḡam
Nola ehli şafā her cānibe eylerse seyrānı

Güzeller arz-ı mehde başladı uşşāk-ı şeydāya
Muḥaldur çarḫ olursa itdiḡi vāz in peşīmānı

‘Araḳ şebnem ḳadeh gül bezm-i mey gülşen şabā sākī
Nola eylerse rindān-ı ḫaḳīkāt zevḳ-ı rūḥānī

Açıldı ehl-i işret bülbül - āsā semt-i gülzāra
Çemende Őimdi gūř it nārā-yı yāhū-yı mestānı

Didim bu Őevk-i ālet – gūstere bāis nedir eyā
Ki itdi ehl-i tab'i serteser mebhūt-ı hayrānı

Didiler yūmnile burc-ı sēā detde kırān itdi
Sipihri-ı İzz ü nāzū māhile hūrřiddür hiřānı

Ne hūrřid-i dirahřān yā nice māh-ı mūnevver kim
Fürūĝ-ı pertevinden itdiler āfākı nūrānı

Şehinřāh-ı mua'zzam ya'ni Sultān Aħmed-i Sālīs
Görüb perverde-i hāřın nigāh-ı lūtfā erzānı

Yūmm-i İffet-serā-yı salřanatdan eyleyüp ifrāz
‘Ali paşaya iřsān eyledi bir dürr-i ĝaltānı

Nedür bir gevher-i zībende-i baħr-i leřāfet kim
İder üřkūfte ĝadri ĝıymet-i la'i bed-niřānı

Meh-i neyyir-ifürūĝ-ı āsmān ĝadr u isti'ā
Gül-i ‘anber nesīm-i būstān-ı řulb-i sultānı

Olı nca nāz ile hōrc - niřīn maħmil-i i'zāz
Melekler oldılar tābām-ı gerdūndan nigh-bāni

Görü nce řaf be řaf alayla sūr-ı hūmāyūnun
Serāpā ĝalk-ı ‘ālem oldılar medhūř u hayrānı

Tabaklar cümle māl- a- māl envā'-ı cevāhirden
Tefāriḳ u tahf sīm u zerin yok ḥadd ü pāyānı

Hele bir sūr-ı ḡarrā-yı hümāyūn oldı kim aṣlā
Miṣālin görmemişdür 'ālem içre nev'-i insānı

Hezārān āferīn ṭab'-ı hümāyūn-ı şehensāha
Ki dāmād itdi böyle āṣaf-ı pākīze 'unvānı

Hümāyūn olduḡı bundan nümāyandır bu sūrūn kim
Müşādif itdi mevlūd-i şerīfe lütf-ı ḥaḳ anı

Ne āṣaf-ı Kāmil fenn-i ma'ārif ḥāce-i evvel
Ne āṣaf-ı fāzıl 'ālī- güher-i 'allāme-i ṣānī

Edīb-i nüṣṣa-i ḥikmet lebīb-i fenn-i ehliyyet
Selimü't-ṭab'ı bī-illet melīḥü'l-vech-i nūrānı

Felātūn 'ilm-i heyetde Ariṣto fenn-i ḥikmetde
Buna mānend olurdu bileler tedbīr-i Loḳmānı

Bu bir zāt-ı mükerrem bir vücūd-ı muḥteremdür kim
Bütün dünyāyı geṣt itsen bulunmaz miṣl ü aḳrānı

Huṣūsā fenn-i inṣā vü ḥuṭūṭ u nazm u eṣ'āra
Açınca aḡzını dem-beste eyler ehl-i irfānı

İlāhī Ḥazret-i Ḥān Aḫmedin 'ömrin füzūn it kim
Ser-efrāz itdi bir böyle vücūd-ı mekrümet-şānı

Bunuñ şükriñ zebân ile edâdan kâşırız ammâ
Münâsibdür du‘â-yı hayr ile olmak senâ-hânı

Hemîşe hacle -gâh-ı dehr ola tâ sūr ile tezyîn
İde bezm-i felekde zühre tâ kim nağme-i cünbâni

Olup sulţân-ı dehrüñ her günü bir sūr -ı şevk-engîz
Ola her gicesi bir ‘ıyd-ı ferruḥ- fâl-i şādâni

Daḥî ol iki zât-ı muḥterem ‘izz ü sa‘âdetle
Olalar ḥaşre dek maḥfûz dârül-emân-ı Rabbâni

Kerîmâ Ḥālîkâ perverdigârâ merḥamet-kâra
Ḳabûl eyle du‘â-yı bî-riyâ-yı derd-mendâni

Ümid oldur bu sūr -ı pür-sürûruñ şevkine Yâ Rab
Ola Dürrî ḳulı nda maḫhar-ı luṭf-ı cihân-bânı

Ki cevri-ı çarḫla aḫvâli ol deñlü mükedder kim
Zemîn ü âsmâni belki yoḫdur farḫa imkânı

Mücerred himmed-i sulţân-ı ‘âlî-şân ḳalmışdur
O bî-şabr u dilüñ cem‘iyyet-i ḫâl-i perîşânı

Hezârân Ḳaşr-ı dil oldı binâ bu faşl-ı ḫurremde
Yapılmaz mı ‘aceb ol bî-kesûñ de ḳalb-i vîrânı

Yeter ey ḫâme-i ter-dest ma‘lum oldı maḫşûduñ
Semend-i ṭab‘a uyma sen daḫî terk eyle cevânı

Mübârek eyleye sūr-ı hümâyûn - fâhını Mevlâ
Biḥaḳḳı mu'ciz-i Aḥmed biḥaḳḳı naşş-ı Kur'ânı

Du'â idûp felekde ḳudsiyân yazdı bu târiḫi
Hümâyûn-bâd ey sūr-ı sūrûr - efzâ-yı Suḷtânî (1121)

تاریخ اباد سوره سوره انشائی

TÂRİḤ-İ PARA ZEDEN-İ ḤAZRET-İ SUḷTÂN AḤMED ḤÂN

57 b

---- / ---- / ---- / ----

Ḥazret-i Suḷtân Aḥmed Ḥân-ı vâlâ menzilet
Kim o dur şimdi ser-efrâz-ı selâtin-i zemân

Ol şehenşâh serîr-i mesned-i iclâl kim
Çâkerdür gâhîdür şâhân-ı İskender-nişân

Her hünerde Ḥaḳ o deñlü mâhir etmişdür anı
Kim değıl evşâf-ı pâki ḳâbil-i şerḫ u beyân

Başlasam vaşf itmeğe cüz-i kemâlâtın anuñ
Yetmeye deryâ mürekkeḫ olsakâğız âsmân

Ḥâşılı bir pâdişâh-ı bi bedeldür kim anuñ
Mişlini seyr itmemişdür dîde ehl-i cihân

Bu ne ḫikmektdür ki ḫab'ı her neye meyl eylese
Vech-i âsân üzre taḫşîl eyler ol fenni hemân

Tahtgāh-ı saltanatda dāver-i fermān revā
Dār u gīr-i ‘arşa-i cenk ü vegāda ahramān

Feyz-ı isti‘dādile Rito-yı Eflātūn zekā
‘ilm-i māder-zād ile ‘allāme-i āte-zebān

Bezmede lomanla Bū Zer Cem ile hem-‘ayār
Rezmede sūhr ile isfendiyāre hem-‘inān

Nazmda hayret fezā-yı Şāib-i şīrīn suhan
Şive-i inada rek-i Hāce-i Şāh cihān

Nesh ü ta‘līk ire Yākūt-ı ‘Amādi Kimse
Olmaz idi resm-i tafrāda müşārūn bīl-benān

Hāşılı bir nüa-i kübrādur ol zāt-ı şerīf
Hıfz ide dāim haadan anı Rabb-i müste‘ān

Emr idüb huddāmına bir gün tūfeng-endāzlık
Seyr iderken mesnedinde ol şeh-i vālā mekān

Tab‘i pāki meyl idince bir tūfeng aldı ele
Oldı güyā ol tūfeng bir ejder-i āte-feān

Dikdiler bir pāre-i sīmin niangāha hedef
Eyleyüb nūr-ı firāsetle anı ol şeh niān

Himmetiyle üzlerin urdı üçünci defada
Seyr idenler didiler Hāa budur şāhib-ırān

Vākı'ā olsa te'emmül bir kerāmetdir bu kim
Pādişāhān-ı seلفden olmamışdır hiç 'ayān

Elli üç ādem maḥalli fikr idüp inşāf kıl
Ḥurda bir pāre nice teşhīş olur ḥurdadan

'Arşā-i dünyāda zāhir olalı ālāt-ı cenk
İlaḫ bu kim böyle hüner göstermedi bir pehlivān

Yā ilāhī öyle ümīd eyleriz kim ol şehūn
Sāyesi ola ırazdān-ı āḫir zamān

Emrine rām eyleyüp āfākı İskender gibi
Salṭanatda ḫāfdan ḫafa ola ḫükmi revān

Bu eşer çünkim zuhūr itdi o şahensāhdan
Başladı tāriḫini terkīme bir nüktedān

Dürrī fermān-ı hümāyūn ile tāriḫin didi
Kıldı ol bir pāreyi şadpāre sulṭān-ı cihān (1122)

قل اول را به ایساره سلطان جهان

TĀRİH-İ GÜLNĀR ZEDEN-İ HĀZRET-İ SULTĀN AHMED HĀN

58 a

- - - - / - - - - / - - - - / - - - -

Bir nişān-ı dilkeşin tārīhi tekml̄ olmadın
Geldi bir fermān-ı ‘ālī dahī ol dem nāgehān

Ya‘ni şadpāre idince pāreyi şāh-ı benām
Dikdi anuñ yirine bir dāne gülnārı nişān

Himmet idüpanı da urdı üçünci def‘ada
Seyr idenler kaldılar engüşt-i hayret-i derdehān

Öyle bir gülnār-ı âtespāre kim seyr eyleyen
Ya ‘akīk-i ter şanur ya aḡker-i âteş - feşān

Hāḡ te‘ālā kuvvet-i bāzūsını efzūn idüp
Vere aña devlet-i pāyinde ‘ömr-i cāvidān

Pārelendükçe tūfenginden nişān ol serverūñ
Pāre pāre eyleye cism-i ‘adūsın her zemān

Ḳahr olub düşmenleri ḡarb-ı tūfeng-i merg ile
Olalar dāīleri āsūde-i dāru'l-emān

Añada tārīh için fermān olı nca söyledim
Bir kirāsı kıldı yüzbiñ parça sultān-ı cihān (1122)

بزرگسی قندی بزرگساز
بزرگسی قندی بزرگساز

TĀRĪH-İ KAŞR-I ZĪBĀ

60 b

- . . . / - . . . / - . . . / - . . .

Pâdişâh-ı dâd kirdâr ey Skender -eşer
Ya'ni Sultân Ahmed-i Cem- kadr u hâkân-ihtişâm

Ol şehinşâh-i bülend-eyvân kaşr-ı ma'delet
Kim der-i ikbâlidür dârü'l-emân-ı hoşü 'âm

Bu maqâm-ı dil-keşîñ bünyâdına himmet kılup
Virdi tarz-ı hâşla hakka kemâl-i intizâm

Böyle bir cây-ı neşât-efzâyı vâlâ oldı kim
Aña dünyâda nazır olmaz meğer dâru's-selâm

'Ârız-ı dilber gibi her cânibi pür naqş u zîb
Dîde-i 'âşık - şıfat eṭrâfi heb âyine-i cām

Ṭarḫı zîb- efzâdur divâr-ı pür naqş u nigâr
Âbı rûşen havzı dilkeş şakfi zer ferşi ruḫâm

Pâsbân-ı bâbidür ikbâl u devlet rûz u şeb
Dîdebân-ı şahıdır ḫurşîd ile meh şubḫ u şâm

Ḥaḫ budur kim böyle menzilgâha mânend-i hümâ
Sâye-endâz olsa lâyıkdur o sultân -ı benâm

Bu maḫall-i zât-ı pâkine mübârek eyleyüb
Ol şehinşâhı ḫaṭâdan ḫıfz ide şâh-ı enâm

Bende-i dirînesi Dürrî didi târîḫini
Kaşr-ı zîbâ tarz-ı Sultân-ı Ahmed-i 'âlî maqâm (1121)

TĀRĪH-İ VELĀDET-İ ŐEHZĀDE ʿABDŪL-MELĪK

60 b

..... / ..... / ..... / .....

Biḥamdŭllillāh yine Şulb-i cenāb-ı Őehriyārīden
DiraḥŐān oldu bir meh kim cihānı tutdı envārı

Ne meh bir āfitāb-ı evc-i iḳbāl u saʿādet kim
Zemīn ũ āsmāna pertev- efken aldı āŐārı

Gŭl-i bāĝ-ı Őarāvet ĝonca-i neŐŭkŭfte-i ḳudret
Dŭr-i baḥr-ı letāfet gevher-i Őebtāb-ı ḥŭnkārı

O dem kim eyledi mehd-i vŭcŭda yŭmnile teŐrīf
Melekler ḥāzır itdi Őadhezār ālāt-ı zerkārı

Netice nŭr-ı ḳudretten o Őemʿ-i bezm-i iḳbālı
Fŭrŭzān eyledi luḥf-ı cihān-ārā-yı settārı

Maḥaldŭr mihr ũ māh ol zāta olsa dāye vŭ lālā
Sezādŭr ḥıdmetinde ḥŭrlar olsa perestārı

İlāhī Ḥazreti Ḥān Aḥmed'in ʿomrin ziyād eyle
HemīŐe māl it maḐŐŭdına ol maʿdelet - kārı

Ŭmīd oldur ki bu vaḳt mŭbārek Őevḳa yazıb
Yine mesrŭr ide bir manŐıb ile bu dil ũ zār-ı

Bedīhī sŭyledi tārīḥ-i ferrŭḥ - fālını Dŭrrī
Muʿammer ide bu Őehzāde ʿAbdŭ'l-mālīki Bārī (1121)

معزآله و شهنشاه عبدالملكى بارس

TĀRĪH-İ DİGER

60 b

----- / .----- / .----- / .-----

Teā lallāh zihī devr-i feraḥ-baḥş-ı dilāra kim
Yine fer buldı ‘ālem-i kudret ḥallāḳ-ı vāḥıdden

Yine ehl-i cihān dilşād olub kesb-i şafā itdi
Yine diller güşād oldı bu hengām-ı müsāıdden

Cenāb-ı pādişāhuñ ya‘ni kim ḥurşid-i maḳşūdı
Diraḥşān oldı bir şehzāde-i vālā maḳāşıdden

Bu bir şehzāde-i ‘ālī nesebdür kim cebīninde
Nümāyandır fūrūğ’-ı devlet āşār-ı mehāmıdden

Cebīninde nümāyān olsun mı nūr-ı devlet kim
Aña mīraşdur ābād-ı ecdād-ı emācıdden

Ḳudūmi nevrış-ı behçet vücūd-ı māye-i ḥikmet
Vürūd-ı maḥz’-ı emniyet cihāna lütf-ı mācıdden

Felekde būşe-i mihr-i mehde taḥrīr için vaşfın
Nola düşmezse ḥāme rüz u şeb dest-i ũṭārıdden

Ṭulū‘ itdikde ol meh cāy-gāh-ı mehd-i vālāsı
Pür oldı ḥūriyān sim-i sāk-ı nūr-ı sāıdden

Zemīne mihr-veş pertev salınca çıḳdı eflāke
Şadā-yı şükr ü mīladı mesācıdden me‘ābıdden

O deñlü pür hurūş oldı cihān kim naḥa-i şevķi
İder zirūḥ olan ıŝğ ā lisān-ı ḥāl-i cāmidden

Müebbed eyleyüb gitdüķçe Sultān Aḥmedi Yā Rab
Vücūd-ı pākini ḥıfẓ eyle envā-ı şedāyidden

Daḥı şehzāde-i vālā-nijādın maķşūdın
Yed-i lüṭfuñla maḥrūs eyle zaḥm-i çeşm-i ḥāsidden

Hemīşe ḥırz-ı cān -ı pāki olsun āyete'l-Kürsī
Hemīşe ṭıynet-i şāfi emīn olsun mefāsidden

İderken fikr-i tārīḥ-i ḳudūm-ı meymenet baḥşın
Zamīre geldi birmısrā-ı pāk ilhām u vāridden

Hezārān zevķ u şevķile didim tārīḥini Dürri
Vücūda geldi ‘Abdü'l-Mālik Aḥmed Ḥān-ı ‘ābidden (1121)

دجور کلمه عبدالمالک احمد خان
۱۱۲۱

TĀRĪH-İ DİLPEZİR HAZRET-İ MEHEMMED PAŞA

63 a

.... / .... / .... / ...

Merhabā merhabā ey āsāf-i ferhunde- cemāl
Yine teşrīfū ile ‘ālemi itdī ihyā

Yine gün gibi olub evc-i şerefden tāli‘
Tāl‘at-i pākū ile oldı münevver dünyā

Haḡ bu kim pertev-i ruhsār-ı ferahnākūnden
Başka bir güne ziyā buldı cihān sertāpā

Sende bir sırr-ı hudā vardır eyā zāt-ı şerif
Ki bilen bilmeyen eyler saña elbette duā

Lütfuña mazhar olan eyler idi evşāfuñ
Olmayanlar daḡı gūş eyleyüb eylerdi senā

Ol zamān kim seni bu şadra murād itdi o şāh
İtmedi sırrını bir kimseye ifşā ammā

Bildiler da‘vet için gitdi silahdār aḡalık
Gelecek kim deyu heb hayrete vardı ‘uḡelā

Bārekallāh zehī pādişāh-ı ‘āḡıl kim
Re‘y ü tedbırde aḡrānı bulunmaz ḡaḡka

Bu işābetleri bu kuvvet-i vicdānı görüb
Hiddet-i tab‘ına taḡsīn ider erbāb-ı zekā

Kimseniñ hâtırına gelmeye bu naķş-ı ğarīb
Kendü maħfice ide levh-ı zamīre inşā

Çıkacak şofıra beyāza kalalar hayretde
‘Aqlınñ añlarsa mi‘yārını ālā ednā

Āşikār o nihānı bu rumūzuñ keşfin
Birbirinden iderek halk-ı cihān istikşā

Kār u bārin biraķub başladılar efkāra
Sūķ ü bāzār u cevāmı‘de bile şubh u mesā

Vüzerā fırķasını birbir idüp heb ta‘dād
Bu huşūşa katı çok eylediler şarf-ı zekā

İntihāb eyledi herbirisi zümünca birin
Kimisi itdi işābet kimisi itdi haķā

Hāşılı bir nice gün halk ciĝer hūn oldı
Kimse bu müşkili hal itmedi ferden ferdā

Döndi taķvīm-i kühen sāle müneccim kavli
Levh-ı ebced diseler tahta-i remmāle sezā

Bildiler cümlesi miķdārını şimden şofıra
Bu ‘Alī olsa daħı kavli olunmaz aşfā

Böyle bir emr-i bedihīde ğalağ göster olan
Nice müstahric olur emr-i hāfide ‘acabā

Hāşılı cümle taşavvurları oldu mensûh
Hikmetin kendi bilür hazret-i haqq āmennā

Ol gürūhuñ hele yok medhali bunda ancak
Cifr-i 'aql ile birāz semtine vardı 'uḳelā

Giderek buldı taḥaḳḳuḳ haber-i teşrīfūñ
Oldı dillerde nümāyān eser-i zevḳ u şafā

Lillāhi'l-ḥamd ḥarām eyleyerek devlet ile
Şadre geldūñ yine ey āşaf-ı ferḥunde liḳā

Sendedür heb nazarı şimdi 'ibādullāhuñ
Sensin ümmidimiz ey puşt-ı penāh-ı zu'afā

Meşreb-i pāk-i hümāyūna münāsib hareket
Yine sensin iden ey şāhib-i remz ü imā

Pehlivān olmağa maḥşuşdur ey tır-endāz
Ki ola bu çarḥ-ı kemandarla bir kez hem-pā

Senden özge bilürüz tab'-ı şehensāha göre
İdemez ḥükmini bir kimse bu şadrūñ icrā

Sendedür 'aql u edeb rüşd ü sedād ü irfān
Sensin el kıssa ser-efrāz-ı gürūh-ı vüzerā

Seni her vechile Allāh'a emānet etdik
Cümle müşkillerini eyleye āsān mevlā

Sen dağı ھاđđı idüb cümle umûrun tefvîz
Gice gündüz eđer-i sûzişle eyle dúa

Ele al ھاđırını lütfila dermândelerün
Đāsıl it devlet-i dünyâyile zuğr-ı 'ukbâ

Dürri bende dağı dâğ dir yine keder
Her ne kim lâyığ ise şānuña eyle icrâ

Çıkarub nāmuñı eflāka didim târiğün
Yine mühr aldı murād üzre Meğemmed Paşa (1122)

بنی مہرالدین مراد اوزر، محمد پاشا

Teā‘llāh zihī taht-ı hümāyūn-ı şehensāhi
Ki oldı kātib-i esrār aña bir ma‘rifet kānı

Ne kān-ı ma‘rifet bir ma‘den-i iksīr-i ‘ırfān kim
Cihāna gelmemişdür bilki gelmez mişl ü aqrānı

Cenāb-ı Muştafā Beg ibn ü defterdār paşa kim
Bütün āfākı tutdı ma‘rifetle şöhet ü şanı

Sühan-ı pürdür kalem-ver-i şāf tıynet Bu ‘Ali-fiṭrat
Felâṭūn-ı Arişto Fiṭnat ādāb-ı Loqmānı

Edīb-i fenn-i ehliyyet lebīb-i nüşha-i hikmet
Habīr-i remz ü imā vākıf-ı esrār-ı pinhānı

Haḳıkat-ı hıdmet için böyle Sultān-ı mülk-şāna
Maḳaldür itseler heb intihāb erbāb-ı ‘ırfānı

Olub bir nice müddet sāye-i ikbāl-i şāhīde
Ola āhir murād üzre çerāğ-ı luṭf u ihsānı

Mübārebādına ^{hıy}firşat olmayup Dürri
Hediye olmak üzreyledi ‘arz-ı şenā hānı

‘Uṭārid şafhayı pāk-i sipihre yazdı tārihin
Kalemle Muştafā oldı debīr-i sırr-ı Sultānı (1121)

قاله و نظم اولدورده بیر سنه 1121

TĀRĪH-İ OTAĞ-I HAZRETİ SULTĀN AHMED HĀN

65 a

.... / .... / .... / ...

Zihī huceste-eşer-i hayme-i cihānbānı
Ki ehl-i ṭab'a verir seyri zevk-i rūḥānı

Ne hayme atlas-ı çarḥ-ı felek kumaş olsa
Bu mertebe olamaz zīb ü naqşa erzānı

Ne hayme güllerini seyr iderse bülbül-i dil
Bu āb u tābile yād eylemez gülistānı

Ne hayme bir büt-i zerrīn niṭākdır gūyā
Sütūnı oldu onuñ kāmēt-i ḥurāmānı

Nola sipihr birine iderse nāzişler
Bu bārgāh-ı mu'allā ki yokdur aḳrānı

Harīmine olamazsa 'acebmi ruḥ-fersā
Ki itdi şemsesi şermende şems -i raḥşānı

Gören o şuḳka -i zerrīn ile tınābların
Şu'ā-ı pertev-i ḥurşid zan ider anı

İden bu çetr-i hümāyūnı cāygāh-ı şafā
Añar mı taht -ı hevā pāye Süleymānı

Derūnı ol-ḳadar olmu ş şükūfeden tezyīn
Ki seyr idenler alır feyz bāğ-ı rızvānı

Döner hümāya bu pervāz ile bu çetr-i laṭif
Kaṣan ki şalsa aña sāye zıll-ı yezdānı

Cenāb-ı Ḥazret-i Ḥān Aḥmed-i hümāyūn necet
Ki çarḥ-ı aṭlas olur sāyebān-ı eyvānı

O pādişāh-ı felek bārgāh-ı devrān kim
Anuñla buldı şeref ḥānedān-ı Ōsmānı

Ḳurub bu çetr-i ğazāya ‘azīmet İtdikçe
Musahḥar eyleye bil-cümle kāfirsitānı

Bu bārgāh-ı hümāyūna bu leṭāfet ile
Nigāh İdince didi Dürrī senāḥānı

Netīce olmaya bundan ziyāde bir tāriḥ
Mübārek ola ilāhī bu çetr-i Sulṭāmı (1123)

مبارک اولیٰ انہی برہمن سلطانہ

TĀRĪH-İ HAZRET-İ SULTĀN AHMED HĀN-İ SĀNĪ
'ALEYHÜ'R - RAHMET ÜL MELĪKÜ'S-SUBHĀNĪ

70 b

---- / ---- / ---- / ---

HĀn Ahmed idicek teşrîf-i taht-ı salţanat
Döndi âfâkı mübârek bād ile âvâz-ı kūs

Böyle bir 'ankā-yı kâf-ı kudrete evvel şikâr
Ya kıral-ı Nemçedür yâhūd bilâd-ı Engerūs

Çok kerâmât gördi ecdād-ı 'azâmından anuî
Vechi var şâh-ı 'Acem eylerse 'arz-ı hġāk - būs

Veh Nice şâh-ı 'Acem gūş itseler evşâfını
'An karîb eyler şâhân-ı Hind u Evreng-i câbilūs

Hükmi ne teslîm iderdi gerden-i İskenderi
Ger göreydi rey-yi Eflâţûn pesendin filşūs

Oldı hulk-ı âsûde şimdi nâle vü bî dâddan
Kimse itmez devr-i 'adlinde figân illâ ħoros

'Adlî İslâma olup ser-rişte-i emn ü emân
Kahrı küffâra olur bādî-i itlâf-ı nüfūs

Hġāk vücūdın taht-ı Oşmānîde idüp ber-ķarâr
Dostlar ħamd eyledükçe ide düşmanlar füsūs

Dürriyâ hâtif nidâ idüp didi târîhîni
Dehre müjde itdi SultĀn Ahmed-i 'Ādil Cülūs (1102)

DERKENAR

EDİRNE'DE ÇEŞMEYE TĀRĪHDİR

3 a

--- / ---- / ---- / ---

Dil-teşnelere söyledi tārīhini Dürri

Gül-rūhsun ʿaşq-ı Hüseyine içelim mā (1110)

کل روح صن عشق صیبه ایچلم ما
۱۱۱۰

TĀRĪH-İ ŞULHİYYE-İ RĀMĪ

3 a

---- / ---- / ---- / ---

Dürri-i bende dīdi lafzen ü mʿanen tārīh

Ḳayd-ı şulh eyledi yüzonda Reīsü'l-Küttāb (1110)

قید صلح ایدر یوز او زده ریس کتتاب
۱۱۱۰

TĀRĪH-İ VELĀDET-İ ŞEHZĀDE İBRĀHİM HĀN

3 b

---- / ---- / ---- / ---

Çıkdı bir alā şadefden iki dürr-i ʿatr-behā (1104)

چقدر بر اسطافه فخر ایکی دو بر بها
۱۱۰۴

TĀRĪH-İ VEFĀT-I RĀMĪZĀDE

18 b

.... /.... /.... /...

Zīb-i iklīl-i edeb zīver-i tāc-i 'işmet
Ḥasan ol gevher-i deryā-yı vücūd-ı ebeveyn

Y'ani ferzend-i hüner-mend-i Re'īsü'l-Küttāb
Ki anuñ zātını itmişdi me'ārif pür-zeyn

Zen-i dünyāya nigāh eylemeyüb ol maḥdūm
Eyledi bezm-i cinānda heves-i ḥūru'l-'ayn

Budur ümmīd 'aṭāyā-yı Ḥudādan ferdā
K'anı memnūn (u) nūvāziş ide fahrıs-sakāleyn

Söyledi Dürrī du'ā eyleyerek tārīḥin
Ola 'adn içre Ḥasan sākin-i kurb-ı ḥaseneyn (1114)

اوله ندره ایچره حسن ساکن ذریه حسن

TĀRĪH-İ VEFĀT-I RĀMĪZĀDE

18 b

.... /.... /.... /...

Rūḥ idi menzil-i zībāya su'ūd itdi Ḥasan (1114)

روح ایده ندره زایبا ایچره حسن

TĀRĪḤ-İ VEFĀT-I RĀMĪZĀDE

..... / ..... / ..... / .....

Hümā-yı rūḥ-ı Ḥasan bām-ı ʿarşı ʾitdi mevā (1114)

بهار روح صمیم با مومنان ابروین

TĀRĪḤ-İ DİĞER

19 A

..... / ..... / ..... / .....

Dür-i pāk-şadef-i şulb-ı reīsü'l-küttāb

Yaʿni Molla Ḥasan ol zīver-i tāc-ı ʿİrfān

Edeb ü ʿaql ü kemāl ü hüner ü fetānetde

Ḥaḳ budur kim aña olmazdı nazır ü aḳrān

Bülbül-i rūḥı edīb arzū-yı gülşen-i ḥuld

Nāgehān eyledi bu bāğ-ı fenādan ṭayrān

Budur ümīd o maḥdūm-ı saʿadet-mende

Hūr-ı firdevsi enīs eyleye Rabb-ı Raḥmān

Söyledi Dürri-i dāʿisi anuñ tārīḥin

Ola Molla Ḥasan'a rāḥat evi şaḥn-ı cinān (1114)

اوله طاعته را تا اور صمن جانان
-۱۱۱۴-

TĀRĪḤ-İ DÜRRĪ

19 b

---- / ---- / ---- / ----

Mesned-ārā-yı vezāret āşaf-ı ʿālī-nijād
Yaʿni kim paşa-yı Cʿafer-nām-ı hem Yūsuf-şiyem

Öyle bir kāmīl-i ḥıred kim rey-i pür tedbirine
Kendini teslīm ider biñ şahş-ı Eflātūn-ḥikem

Başra iḥsān oldu emr-i pādişāhīden aña
ʿİzzet u iqbālle ʿazm itdi ol ferruḥ-ḳadem

Ḥaḳ Teʿālā eyleyüb ʿavn ile her ʿaşrın yesīr
Maḳşad-ı dāreynine nāil ola ol pür-himem

Çıḳdı bir hātif dıdı Dürrī anıñ tārīḥini
Ḥaḳ mübārek eylesün mañşıbın ey şāḥib-kerem (1107)

بق مبارک البس منفسو کما صاحب کرم

TĀRĪḤ-İ (VELĀDET)

26 a

---- / ---- / ---- / ----

Hümāyūn maḳdem-i şehzāde için ülfeti tārīḥ
Mesīḥ-āsā gelib şehzāde ʿİsā buldı ʿālem-i rūḥ (111)

مسیح آسا کلوت بئز شهباز شهباز شهباز شهباز

TĀRĪḤ-İ VİLĀDET

26 a

---- / ---- / ---- / ----

Şehzādelerin ol diye en ʿakılı Sultān Maḥmūd (1109)

**TĀRĪḤ-İ ÇEŞME-İ ÖMER PAŞA
GÜTE-İ DÜRRİ**

26a

.... / .... / .... / ...

Eyledi ‘adl-i ‘Ömer āb-ı hayātı icrā (1101) ایلمر عدل عمر آب حیاتی اجرا

TĀRĪḤ-İ (VEFĀT)

26a

.... / .... / .... / ...

‘Azm-i ‘uḳbā idüb ol ‘ārif-i Mevlānayı
Çün vedā eyledi bu dār-ı fenā tekyesine

Dürriyā rihletine dīdi erenler tārīḥ

Çara Aḥmed dedemiz göçdi beḳā tekyesine (1120) قارا احمد ددیمز گۆچدی بےقا تکیه سینا

TĀRĪḤ-İ (VELĀDET)

.... / .... / .... / ...

26a

Çudsiyān dīdi çarīrū'l-‘ayn olup tārīḥini

Oldı Sultān Aḥmed'e Şehzāde İsā nūr-ı ‘ayn (1117)

اولد سلطان احمد شهزاده ايسا نور اىن -

(TĀRĪH-İ VELĀDET)

26a

..... / ..... / ..... / .....

Zehī kevkeb ararken gökde bulduḡ yerde Īsā'yı (1117)

زنج کوشنایا کون بولدی، بولدی یردده عیسا
1117

(TĀRĪH-İ VELĀDET)

26a

..... / ..... / ..... / .....

Çıkip yekpāre istikbāle 'ālem d diler tārīḡ (1117)

چقوب یکپاره استقباله عالم د دیر ایلنج

ÇEMŞİRLİKDE TECDİDEN BİNĀ OLUNAN

HĀNE-İ HÜMĀYŪNA TĀRĪHDİR

26 b

..... / ..... / ..... / .....

Güzel tārīḡ olup virdi bu bāba Dürriyā şānı

Müzeyyen tarḡ-ı ra'nā-yı çemen-ārā-yı sultānı (1120)

ز عزیزین طرح عینا پرتین آرای سلطانان

TĀRĪH-İ (MŪNAKİS)

27 a

..... / ..... / ..... / .....

Çekdi ser-levḡa kitāb-ı ḡüsne ḡaḡḡā kil-k-i mū (1117)

چکدی سر لوه کن بئسنه مفا کلک مو

..... / ..... / ..... / .....

Kitāb-ı ḡüsne çekdi levḡa-i kil-k-i mū ḡaḡḡā (1118)

کن بئسنه چکدی لوه سر کلک مو مفا

TĀRĪH-İ (ÇEŞME)

27 b

---- / ---- / ---- / ----

Cāmi'-i Sultān Süleymān Hān Ğāzī kātibi
Muştafa nām u maḥabbet çār-yār-ı bā-şafā

Vālid-i mācidlerinūñ rūḥını iḥyā için
Eyledi bu çeşme-sār-ı şāfdan icrā-yı mā

Eyleyüp bu ḥayrını maḥbūl Rabbü'l-Ālemīn
Cür'a-nūş-ı kevşer ü tesnīm ola rüz u cezā

Nūş idüp leb-teşneler Dürrī d'idi tārīhini

İtdi iḥyā mā ile rūḥ u Ḥüseyni Muştafā (1112) انچه اربابا انچه روح مسینی و مسطن

(TĀRĪH-İ ÇEŞME)

30 b

---- / ---- / ---- / ----

Sezādır bir kuşūrı 'afv olı nsa böyle tārīhin

Meḥemmed Bey yüzondokuzda itdi 'ayn-i pāk icrā (1119)

عربی یک یوزون طغوز به انچه در این پāk اجرا
1119

(TĀRĪH-İ VİLĀDET)

31 a

---- / ---- / ---- / ----

Rukyedür bu şābiten üç kez üfür tārīhidir

Ḳandı Bismillāh mehr-i devlete Sultān Selīm (1119)

قوند بسم الله مهردرو و اسم سلطان سلیم
1119

TĀRĪH-İ ÇEŞME

31 b

---- / ---- / ---- / ----

Şadr-ı güzīn āşaf-ı vālā-mekān
K'eyledi sīrāb-ı 'aṭā her y'iri

Eyledi bu āb-ı hayātı revān
Pādişāhım āşaf-ı nām-āveri

Nūş kılub lezzet ile teşneler
Oldılar āşār-ı 'aṭaşdan beri

Dürrī-i dāī d'idi tārīhini
'Ayn-ı 'Alī'den içelim kevşeri (1119)

عین علیہ بن اچہ لم کونری

TĀRĪH-İ ÇEŞME-İ HIRKA-İ ŞERİF

31b

---- / ---- / ---- / ----

Bu 'aynı itdi mā-i pāk ile ihyā 'Alī Paşa (1118)

بو عین انیر ماہ پاک بل احیا علی پاشا

ŞUFFE KÖŞKÜNE TÂRİHDİR

32 a

---- / ---- / ---- / ----

Hemîşe Hazret-i Hân Aḥmed-i Cenâb-ı Hudâ
Muvaffaḥ ide murâd üzre feth ile naşra

Bu kaçrdan çıkarub bu neşîmen-i pâki
Mişâl-i nokta-i zîb itdi şafha-i ‘aşra

Bedîhi emr ile târihini didi Dürrî
Güzel yaşıdı bu pâkîze şuffe bu kaçra (1119)

کوزل باقشدر بو پاکیزه سنه برقصه

ĀYİNEHĀNEYE TĀRİHDİR

32 a

---- / ---- / ---- / ----

İtdi cennet gibi bu kaçrı ser-â-pâ mir’ât
Tabı rûşen-ger-i Sulṭân-ı mu‘allâ-mesned

Didi fermân-ı hümâyün ile Dürrî târiḥ
Ey şafâhâne-i âyine-i Sulṭân Aḥmed (1119)

ایضا فانه آینه سلطان احمد
۱۱۱۹

TĀRĪH-İ DİGER

..... / ..... / .....

32 a

Müferrih oldu bu āyīne-ḥāne (1119) منزه اولور آينه خانه

(TĀRĪH-İ CEBḤĀNE)

... / ... / ... / ...

32 b

Bu maḳāmı eylediler orta malından binā
Pādişāhuñ bendegānı Ḥāfız-ı cebḥānesi

Hātif-i ḡaybi d'idi tekmiñline tārīh için

Onyediniñ eñ güzel oldu müzeyyen ḥānesi (1119)

اوتم بيرينگ ايت كوزال اولدو مرتين خانه سي

TĀRĪH-İ ÇEŞME-İ TERSĀNE

..... / ..... / ..... / .....

32 b

Bu çeşme-sār-ı revān eyledi livechillāh

Vezīr-i 'azām-ı şāhenşeh-i cihān-ārā

İlāhī faẓlūñ ile ḡayrını idüp maḳbūl

Zülāl-i rahmete müstaḡrak it anı ferdā

D'idim aḳınca ser-i āb Dürriyā tārīḡ

Sebil-i 'aynı ḡayāt eyledi Āli Paşa (1119)

سبيلی عین حیات ایلر علی پاشا

TĀRĪH

33 a

--- / ---- / ---

Dürri me'müren didi tārîhini

Halka-i Hân Ahmed-i 'âlem-penâh (1119)

قلند خان احمد عالمپناه

(TĀRĪH-İ AZAK)

36 a

---- / ---- / ---- / ---

Açdı tabı pādişāhı geldi miftāh-ı Azak (1124)

آچدی طبع پادشاه کا مفتاح آزاغ

TĀRĪH-İ ÇEŞME-İ 'ALİ PAŞA

36 a

---- / ---- / ---

Şāhibü'l-ḥayr āşaf-ı Hân Ahmedî

Ya'ni Şadrâzâm-ı 'âli-simât

Bu kadîmî çeşmeye şu zamm idüp

Eyledi manzûr-ı çeşm-i iltifât

Güyyâ 'aynı tevekkülden revân

Bir zülâl-i şafur hem çün Fırat

Nüş idüp didi Dürri tārîhini

Mâ-i şâfi çeşm-i 'aynı hayât (1120)

ماء صافى چشمه عين حيات

(TĀRĪḤ-İ KAŞR)

36a

---- / ---- / ---- / ----

Cāy-ı zībā kaşr-ı sultāni maḳām-ı dil-güşā (1120)

جای زیبای قعر سلطان مقام و گشت

TĀRĪḤ-İ (ṬOP)

36 b

---- / ---- / ---- / ----

Bu muşann'a ṭop-ı r'ad-āhengi icād eyledi
Pādişāh-ı āl-i 'Osman'ın vezir-i erşedi

Ġāyet-īmā ile Dürri d'idi tārīhini

Ṭop-ı şöhr-āşub-ı nev-icād-ı Sultān Aḥmedi (1120)

طوب شهر آشوب نو ایجاد سلطان احمدی

36b

TĀRĪḤ-İ (DİGER)

---- / ---- / ---- / ----

Bu ṭop-ı nev-zuhūri emr-i Sultān ile yapıldı
Vezir-i memleket- ārā 'Alī Pāşa-yı 'āl-i şān

Ser-i āteş-feşānın seyr idüp Dürri d'idi tārīh

Muşann'ā bī-bahāne ṭop-ı nev-icād-ı Aḥmed Hān (1120)

مصنع بی بهانه طوب نو ایجاد احمد خان

TĀRĪḤ-İ (KAŞR)

36b

---- / ---- / ---- / ----

Açılıp bülbül gibi Dürri d'idi tārīhini

Gülşen-i kaşr-ı hümāyūn bāb-ı Sultān Aḥmedi (1120)

خطت نغمه باویم با سبب الطاهر احمدی

TĀRĪḤ

36b

---- / ---- / ---- / ----

Feth-i bāb-ı mıṣr ā-ı şānīdedür tārīh-i tām

Kaşr-ı zībā tūr-ı Sultān Aḥmed-i 'ālīmakām (1120)

تغزیا طر سبطه احمدی بالی مقام

TĀRĪḤ-İ ÇEŞME

37 a

---- / ---- / ---- / ----

Māder-i Ḥazret-i Ḥān Aḥmed-i şālīs ki ḥudā

Nice böyle eşere eyledi anı bānī

Mevkī'inde kılb icrā bu zülāl-i şāfi

Zemzem-i lütfi na kandırdı nice 'aṭşānı

Böyle bir çeşmeye muhtâc idi haqqâ bu maḥall
Ne güzel ḥayr-ı celîl itdi o 'iffet kâni

Budur ümmid ki bu ḥayrı kılıp ḥaḳ maḳbûl
Kıla maḥşerde aña kevşer ile iḥsâni

Dürriyâ nûş kılanlar d'idi târîḥini
Mâ-i şâf eşer-i vâlide-i Sultânı (1121)
طاه صاف انور الورد سلطانی

TÂRİḤ-İ DERS-ḤÂNE-İ VEZİR-İ A'ZAM ÂLİ PAŞA

37 b

--- / - - - - / - - - - / - - - -

Düstûr-ı şâf-gevher zâat-ı şalâḥ-perver
Ya'ni semiy-y-i Ḥaydar ol âşaf-ı yegâne

Dehûn görüp esâsın fehm eyledi fenâsın
Açdı yed-i seḫâsın bezl eyledi cihâne

Ol server-i kirâmı mesrûr idüp enâmı
Yapdı bu maḳâmı vakf itdi tâlibâne

'İlm ehline maḳardır ḥayrât-ı mu'teberdür
Haqqâ güzel eşerdür bu cây-ı bî-bahâne

'İlm-i ḥadîs ü tefsîr itdüḳçe kıldı tenvîr
Gül-bang-i ehl-i takrîr tâ çıksın âsmâne

Bu mevķi'-i dil-ārā oldu kça zīb-i Dünyā
Hak ecrin ide 'atā ol şadr-ı kāmranē

Dürri bu āsitāne tārīh-i bī-bahāne
Yapıldı t̄alibāne pākīze ders-ḥāne (1120)

یا بلدرن غالبانه پاکیزه درسخانه

(TĀRĪH-İ SÜNNET)

48 b

---- / ---- / ---- / ----

Edīb-i şāf-güher Muştafa Efendi kim
Mu'īn u nāşırı hemvāne Hak tebārek ola

İdince oğlunu sünnet d'idim bu tārīhi

'Ali Efendimize sünneti mübārek ola (1122)

تعلی افندمزه سنتی مبارک اوله

TĀRĪH-İ (MEVT)

52 b

---- / ---- / ---- / ----

Muştafa āgā-yı pākūn duḥter-i sa'd-aḥteri
Ya'ni Zeynep kadın ol mestūre-i 'iffet-güzīn

V az' iderken ḥamlını nāge şhiden oldu fevt
Ola 'adn içre maḳāmı ḥaclegāhı ḥūr-ı 'ayn

İntikālin gūş idüp Dürri didi tārīhini

Ola bezm-i cennete Zeynep ārūs-ı nāzenīn (1122)

اوله نهم جنته زینب عروس نازنین

(TĀRĪH-İ MEVT)

526

..... / ..... / ..... / .....

Recebde leyle-i kandilde teslīm idüp rûhı n
Saraylı kadın itdi çün vedâ-ı âlem-i dünyâ

Oğuyup rûhı varahmet dıdı hâtif bu târîhi
Sarâyından ola mev â-yı cihân-şâh kadına **âlb** (1121)

سر از بند مژگان اوله و چها شاه قور به اعلا
1121

(TĀRĪH-İ DİGER)

526

..... / ..... / ..... / .....

Cihândan rıhlet itdikce dıdı hâtif bu târîhi
Cihensâh kadına firdevs ola mev â vü menzilgâh (1121)

چها شاه قور به فرس اولام او او منسر لگاه

TĀRĪH-İ VEFĀT-I SĪLAHDAR HĀSAN PAŞA

53 a

..... / ..... / ..... / .....

Silahdâr-ı nigû-girdâr-ı Sultân Muştafâ merhûm
Vezîr-i fârisi'l-ğayli cihân hacı Hasan Paşa

Olub şâm-ı şerîfe biñ yüz onda ibtidâ vâlî
Emîru'l-hâclıkla itdi tavâf K'abe-i ulyâ

Dağı nice eyâlet zabı idüp ammâli soñ demde
Bu şancağ içre oldı rāyet-efrāz-ı reh-i ıukbâ

Çıkuþ d âvetde istiþbâline biñ ecel anuñ
‘Âdem-âbâda teþrif-i nüzûlın eyledi îmâ

İnüb ol server-i melik vücûd-ı esb-i hayâtından
Çalındı þabl-ı râhat hâba vardı gūyiyâ tenhâ

Budur ümmîd kim çirk-i günehden pâk olub ferdâ
Ola müstağrak deryâ-yı ‘afv u rahmet-i mevlâ

Du‘â idüp didi târih sâl-i fevtini Dürrî

Ola Hâcî Hasan Paşaya me‘vâ-yı cennet-i ‘ulyâ (1122)

اولر حاجي حسن پاشا يه مأوى جنت عليا

TÂRİH-İ KAŞR-I ŞADR-İ ‘ALİ

54 b

--- / --- / --- / ---

Himmet-i düstür-ı şadr-ârâ ‘Ali paşa ile
Oldı çün zîb-i leb-i deryâ bu tarzı-bî-‘âdil

Tarz-ı pâkin seyr idüp Dürrî didi târihini
Kaşr-ı nev fevvâre-i zî-bende ‘Alî selsebil (1120)

قعر زفراره زينده عالی سلسيل

54b

--- / --- / --- / ---

Nişfet-i menkabe Maşşūd Girây Sultân kim
Terk idüp ‘âlemi itdi heves-i ‘illiyyîn

Dâ imâ rûhu olup ni‘met-i dîdâr ile şād
Ola hem-şoþbeti hūri yeri gülzâr-ı berîn

İşidüp fevtini Dürrî dîdi târiḥ-i temām

‘Azm-ı ‘adn eyleye Maḫṣūd Girāy Nūreddīn (1119)

تزمه عزمی ازمینہ مقصود گراہ نور الدین

İSTANBUL KĀ‘İM-İ MAḶĀMI SĪLAḶDĀR

‘OŞMĀN PAŞA ḤAZRETLERİNİŃ SŪR-I MŪBĀREKLERİNE TĀRĪḦ

54 b

---- / ---- / ---- / ---

‘Arş üzre ḳudsiyān dîdi târiḥ Dürriyā

Burc-ı ḥamelde birbirini buldı mihr ü māh (1105)

برج حملاہ پر برہنہ بولور مہر و ماہ

TĀRĪḦ-İ DİGER

55 a

---- / ---- / ---- / ----

Yüz onda bi olup ol şulḥa on birde temām oldu (1110)

یوز اوشہ بی اولوب اول صلح اوں بیردہ تمام اولور

TĀRĪḦ

55 a

---- / ---- / ---- / ---

Onda cehd on birde şulḥ oldu on ikide temām (1112)

اوشہ جہد اوں بیردہ صلح اوں ایشیکدہ تمام

(TĀRĪH-İ MEDRESE)

55 a

Hakīm-i şehriyâri Nûh Efendi hâzık-ı kâmil
K'odur dârü's-şifâ-yı hikmete sokrağ-ı bî-hemtâ

Beğâ-yı bî-şebâtın anlayıp dünyâ-yı fânîñüñ
Murâd itdi ki tertib eyleye zâd-ı reh-i 'ukbâ

Binâ kıldı bu nüzhet-gâh-ı ilmi hasbetenlillâh
İdüp mağbûl hayrın sayını meşkür ide Mevlâ

Fihûl-i ehl-i 'ilme oldı zîbâ medrese elhak
İlâhî haşre dek ma'mûr ola bu tarh-ı müstesnâ

Temâm oldı kıda yazdı Dürrî-i dâ'î bu târihi
Hekimbaşı Efendi kıldı a'lâ medrese ihyâ (1111)

کتابخانه ای افند قلم استا مدرسه ایسا

TĀRĪH-İ ÇEŞME-İ SULTĀN AHMED

62 a

.... / .... / ...

Dürriyâ nûş iden didi târih
Kevşerüñ şâfi ağıdı dünyâya (1122)

کونکرت صافی اقدی نیسیا

TĀRĪḤ-i SELSEBĪL

62 a

..... / ..... / ..... / .....

Şehenşāh-ı hüner-pīrā yed-i mi'mār-ı himmetle
Vîrince āb u tâb üzre bu қаşr-ı pāke 'ünvānı

Gelep bir teşne-leb nūş eyleyüp Dürrî dîdi târîḥ
Zülāl-i 'ayn-ı şāfi selsebîl-i қаşr-ı sultānı (1122)

زوال العین صافی سلسبیل قصر سلطانی

TĀRĪḤ BERĀY-I KĀTĪB AĠA-YI DĀRÜ'S-SE'ĀDE

62 a

..... / ..... / ..... / .....

Muḥîṭ-i 'aql Meḥemmed ḥalife-i evvel
Bulı nca yazıcılıkla ḥuşûl-ı âmālî

Du'ā idüp dîdi târîḥ-i sālîni Dürrî
Mübārek ola Meḥemmed bu rütbe-i 'ālî (1124)

مبارک اولم محمد بر شیبہ عالی

Gül-i gülzār-ı cinān Fāṭimā binti Rıḍvān
 OI dı raḥmetle çü ferş-i ‘ademe ruḥsūde

Bunda terk eyledi çünki peder-i Rıḍvānı
 Anda Rıḍvāna mülākāt ola ol mes‘ūde

‘Afv idüp Ḥazret-i Ḥaḳ lüṭufla taḳşırātın
 İde firdevsde nāz u niāma ālūde

Daḥı bākīlerine ‘ömr virüp Bāri ḥudā
 Zıll-i devletlerini herdem ide memdūde

Fevtinān iki melek geldi didi tārīḥin
 Fāṭıma gülşen-i cennetde ola āsūde

(1117)

فاطمه گلشن جنته اوله آسوده

TĀRĪḤ-İ DÜRŘĪ

--- / --- / --- / ---

55b

Ḥurşīd-i evc-i 'iffet Ḥacı Emine kadın
Çün 'ālem-i fenādan itdi beḳāya rıḫlet

Ol zāt-ı nāzenīnūn yatduḳça toprak içre
Ḥaḳ 'afv idüp günāhın rūḫına ide himmet

Çün gūş idüp vefātın tārīḫ için didiler

Ḥacı Emine Kadın ola 'arūş-ı cennet (1124) عبدالمعین قادین اولدوغورکس جنت

TĀRĪḤ BERĀ-YI LİḤYE-İ 'AZĪZZĀDE

58 a

--- / --- / --- / ---

'Azīz zāde o hemnām-ı ḳıdve-i rusūlūn
Olı nca ḫilye-i ḫüsnine liḫye dāyire-keş

Miyān-ı hālede bedr-i ḳamermidür yoksa
Verā-yı perde-i ebr-i ḫafāya girdi güneş

Görüp o ḫaḫt-ı nūrı Dürriyā didim tārīḫ

Civār-ı K'abe-i İmāna geldi ceş ceş (1101)

جوار کعبه ایمان کعبه جنت

58 a

TĀRĪḤ-İ ÇEŞME

..... / ..... / ....

Ḥabbezā Ḥazret-i ‘Ömer Paşa
Ki vezāretde cümleden uludur

Rāh-ı Ḥaḫka sebīl-i āb itdi
Çeşme-i kevsere nişāne budur

Didi tārīhini bir eksüklü
Āb-rū cümle-i şevāba şudur (1102) *آبرو جلا نواب سودر*

62 b

(TĀRĪḤ-İ BİNĀ)

..... / ..... / ..... / .....

Cenāb-ı şadr-ı deryā-dil müşīr-i mesned-ārā kim
Odur şimdi vezīr-i a‘zam-ı Ḥān Aḫmed-i yektā

Leb-i baḫruñ sarā-yı pākini tekmilden şoñra
Bu cāy-ı dilkeş-üzre kıldı bu tarḫ-ı nevi peydā

İdüp mi‘mār-ı ‘aḫlı ḫıdmet-i ta‘mīrine memūr
Güzel üslüb-ı mergūb üzre bünyād eyledi ḫaḫkā

Şafā-yı āb ile luḫf-ı ḫivāsın seyr idenler dır
Ḥarīm-i gülşen-i firdevsden bir kıḫadır güyā

Netice baħr u berde mişli yoħ bir beyt-i ʻalidür
Mübârek eyleye bânîsine ħallâķ-ı bî-hemtâ

Olup memûr Dürrî bendesi yazdı bu târihi
Mekân-ı pāk ü zîbâ ŧarħ-ı raʻnâ-yı ʻAli Paşa (1122)

مکانہ پاکت و زما طراو عنای علی بابک

(TĀRĪĤ-İ SÜNNET-ĤĀNE)

63 a

..... / ..... / ..... / .....

Şeh-i şevket-penâh taħt u efser yaʻni Ĥân Aħmed
Ki ŧutdı ser-te-ser dehri şadâ-yı kûs-ı iclâli

O sultân-ı selâŧîn-i cihân kim ħâķ-i dergâhı
Olur cümle mülûkuñ tûtiyâ-yı çeşm-i iķbâli

Hemîşe fikri taʻmîr-i ħulûp ehl-i sünnetdür
Anuñçün ħıldı olmaz zıkr-i Ĥaķdan bir nefes ħâli

Bu sünnet-ĥâneyi tevsî-içün vazʻ-ı kadîminden
Murâd itdi cedîden irtıķâʻın ŧabʻ-ı meyyâl

Güzel üslûb-ı mergûb üzretecđid itdiler ħaķķâ
Bulu nmaz kâr-gâh-ı ʻâlem içre şimdi emşâli

İlâhî hânedân-ı devleti ma'mûr olup dâ im
Mürûr ide sürûr-ı zevkle rûz u meh ü sâli

Sürûş-ı 'âlem-i bālâda dîdiler Durriyâ târih
Zehî sulţân-ı dîn kıldı mekân-ı sünneti 'âlî (1122)

زہد سلطان دین کا سنہ مکان سنہ عاتے
۱۱۲۲

TĀRĪḤ

63 b . . . . / . . . . / . . . . / . . . .

Ḥalebden geldi devlet şuyına ikrām ile Nābī (1122)

حلب سے گئے دولت شوینا اکرام کے لیے نابی
۱۱۲۲

TĀRĪḤ-İ DİGER

63b . . . . / . . . . / . . . . / . . . .

Ḥalebden geldi rûma d'aveten iqbâlle Nābī (1122)

حلب سے گئے روم دعوت اقبال کے لیے نابی
۱۱۲۲

TĀRĪḤ-İ DİGER

63 b . . . . / . . . . / . . . . / . . . .

Yine sermāye-i şadr oldı Meḥemmed Paşa (1122)

یہ سرمایہ صدر اولیٰ محمد پاشا
۱۱۲۲

TĀRĪḤ-i DĪGER

.... / .... / .... / ...

63 b

Şād oluñ aldı yine mühri Mehemmed Paşa (1122)

سید داؤد کمال الدین میرزا محمد باشا
۱۱۲۲

TĀRĪḤ-i DĪGER

.... / .... / .... / ...

63 b

Şadra geldi yine merdāna Mehemmed Paşa (1122)

صدر کمال الدین میرزا محمد باشا
۱۱۲۲

TĀRĪḤ-i VEFĀT-i ĀLİ PAŞA

64 b

.... / .... / .... / ....

Müşīr-i muhterem düstūr-ı ekrem āşaf-ı efham
‘Ali Paşa vezīr-i a‘zam-ı Hān Aḥmed-i yektā

Olup dört sāl üç ay şadr-ı vālā-yı vezāretde
Güzel ḥıdmetler etdi iş bu dīn ü devlete ḥaḳḳā

Velī ber muḳteżā-yı ḥükm-i taḳdīr-i Ḥüdāvendī
Ne çāre eyledi ‘azm-i şehādet-ḥāne-i ‘uḳbā

Hemīşe kārı çün ḥayrāt idi bu dār-ı dünyāda
Budur ümmīd ferdā ecrini iḥsān ide Mevlā

Olanlar zā’ir-i ḳabri dī’sünler Dürriyā tāfīḥ
Ḳıla me’vā sarāy-ı ‘adne a’lā-yı ‘Ali Paşa (1122)

قلیة دینی سرای مدینه اعلا علی علی باشا

(TĀRĪH-İ SÜNNET-HĀNE)

65 b

.... / .... / .... / ...

Me'ārif ehli Meḥammed Efendi kim zātı
Münevver olmu ş anuñ pertev-i se'ādetiyle

Ḥalīfelikle ocağında ḥayli ḥıdmet idüp
Çü nām u şānı zuhūr eyledi istikāmetle

Ḳılup cenāb-ı Ḥudā s'ayını anuñ meşkūr
Çün oldı kātib-i dārü's-s'ade devletile

Neşāt u şevkile ḥurrem olub aḥibbāsi
Du'āsın eylediler cümle şıdḳ-ı niyyetle

Didim ö şevkile ben daḥı Dürriyā tāriḥ
Yazıcı oldı Meḥammed Efendi rif'atile (1124)

یا زکی اولدیر محمد افندی رفعتیل

TĀRİH- BERĀ-YI DĀRÜ'S-SE'ĀDE

66 a

--- / --- / --- / ---

Mecmūā-i kemāl Mehemmed Efendi kim
Ḥaḳ mālik eylemiş anı baht-ı müeyyede

Çokdan ocağ-ı baltacıyāna emek virüp
Tā oldu baş ḥalīfelik ile ser-āmede

Anda daḥī zuhūra gelüb istikāmeti
Çok ḥıdmet itdi şıdḳ ile Sultān Aḥmed'e

Minnet ḥudāya s āyi meşkūr idüp anı
Oldı debīr-i ḥazret-i aḡa-yı emcede

Bir ḥıl'at-i lāṭif idi sīmā-yı pākine
Ḥaḳḳā ki virdi revnāḳ-ı tāze o mesnede

Ḥayli dem ol maḳāmda s̄ābit-ḳadem ḳılup
Ḥāḳ mazḥar eyleye anı ikbāl-i sermede

Gördüm ūtārid almış ele ḥāme Dürriyā
Taḥrīr ıderde şafḥa-i çarḥ-ı zebercede

Çün ḡāyet-i du'āyla tāriḥ olur temām
Bu rütbeyi mübārek ide Ḥaḳ Mehemmede (1124)

بررتبہ بی مبارک ایدہ حق مستندہ
۱۱۲۴ھ

B İ B L İ Y O G R A F Y A

Ahmed Said Süleyman; "Vahdeti'l-Vücûd ve Ba'zû'l-efkâri'l Bâtınıyye fî Kü-tûbi't-Türkiyye li İsmâil Hakkı el - Bursevî ma'â nakli risâletihî'l-mahtûta "Esrâri'l - Hurûf" ilâ lugati'l-Arabiyye", MMLA (1968).

Ahmed Şevki En-Neccâr; El-ebcediyyetü'l-Arabiyye lemhatün ve nazaratün, ed-dâre, Riyad 1976.

ARPAD, Atilla; Sinan Câmilerinde Kutsal Boyutlar ve Modüler Düzen, TDA 1984.

AYVANSARAYLI, Hüseyin; Tercemetü'l-Meşâyihîn.

BELİÇ, İsmail; Güldeste-i Riyâz-ı İrfan, Târih-i Bursa, Bursa 1302.

Büyük Türk Lügatı

KADRI, Hüseyin Kazım; "Tarih Maddesi", 3.c., İstanbul 1928.

DANIŞMEND, İsmail Hami; İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, c. 3-4, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1961.

ERGUN, Sâdettin Nüzhet; Türk Şairleri, c. 3, İstanbul 1936.

FATİN, Tezkire.

İBN HALDUN, Mukaddime (trc. Süleyman Uludağ), c. 2, Dergah Yayınevi, İstanbul 1982.

İBNÜ'L-ARABÎ, El-Fütûhat, c. 1

İslâm Ansiklopedisi

TALAY, Aydın; "Ahmet Dürrî Efendi", c. 10, TDV Yay., İstanbul 1994

İslâm Ansiklopedisi

UZUN, Mustafa; "Ebcet", c. 10, TDV Yay., İstanbul 1994.

MERCANLIGİL, Muharrem; Ebcet Hesâbı, Ankara 1960.

RÂŞİD, Târih, c. 5.

SAFÂYİ, Tezkire, İ.Ü. Ktp., TY. Nr. 3215.

SÂLİM, Tezkire, İstanbul 1315.

Şeyhi Mehmed; Vekâyiü'l-Fudalâ (Haz. Doç. Dr. Abdülkadir Özcan), c. 4, Çağrı Yay., İstanbul 1989.

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi; "Ebcet Hesabı", c. 2, Dergah Yayınları, İstanbul 1977.

Van Kütüğü:

ABDÜLKADİROĞLU, Doç. Dr. Abdülkerim; "Dürrî-i Yekçeşm Ahmed Efendi", 100. Yıl Üniversitesi Yayınları, Van 1993.

YAKIT, İsmail; Türk - İslâm Kültüründe Ebcet Hesâbı ve Tarih Düşürme, Dergah Yayınları, İstanbul 1992.